

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

τεύχος 16ο
νιοβρης
1986
τιμη £1.00

- πολιτικός γαμος
- συμποσιο κυπριακης πεζογραφιας
- το προβλημα της ταυτοτητας στην κυπρο
- συνωμοσια εναντιον του ακαμα
- συνεδριο κυπριακης μεταναστευσης
- 26 χρονια ανεξαρτησιας

ακομα δεν τον είδαμε και γιαννη τον εβγαλαμε

Μιλάμε για το... Πανεπιστήμιο της Κύπρου. Οι «Φίλοι του Πανεπιστημίου» οργάνωσαν σεμινάριο στις 19 τ' Οκτώβρη με θέμα «Μορφή και χαρακτηρισ του Κυπριακού πανεπιστημίου».

Ένας δε από τους προσκεκλημένους καθηγητές, ο Αυστριακός Μελεζίνεϊ μιλώντας για τα χαρακτηριστικά του σύγχρονου Πανεπιστημίου περιέγραψε με ακριβείς λεπτομέρειες ακόμα και τα πατώματα (που πρέπει να είναι διπλά), Γίλην όμως το σημαντικό γεγονός του σεμιναρίου ήταν οι απουσίες:

• Απουσίαζε και ο Υπουργός Παιδείας και ο χαιρετισμός του. Αυτός ήτο εις... Αγρόν και παρήτατο στα εγκαίνια του... «Ξενοδοχείου των Ρόδων».

• Απουσίαζαν λόγω εκτάκτου καλύματος τρεις από τους προέδρους τριών διαφορετικών συνόδων. Ο κ. Μιχάλης Τριανταφυλλίδης, ο κ. Δημήτρης Στυλιανίδης και ο κ. Λουκής Λουκαΐδης (όλοι της δικαιοσύνης εξουσίας).

• Απουσίαζαν δύο από τους εισηγητές. Οι καθηγητές κ. Τσοουκάλας και Πασχάλης Κητρομηλίδης.

Υποθέτω ότι θα σκέφτεστε ότι τόσα πολλά καλύματα είναι δύσκολο να θεωρηθούν τυχαία. Το ίδιο σκέφτομαι κι' εγώ. Έχω μάλιστα τη γνώμη ότι η κυβέρνηση άλλαξε πολιτική πάνω στο ζήτημα. Σε αντίθεση μάλιστα με το «Φιλελεύθερο» δεν νομίζω ότι εγκαταλείπει τη ιδέα του Πανεπιστημίου. Μάλλον θα προωθείται η ιδέα του παραρτήμα-

τος Αθηνών. Στο κάτω-κάτω οι Τ/Κύπριοι υποτάχθηκαν στην Άγκυρα και φθάνουν Τουρκικό πανεπιστήμιο γιατί να μην υποταχθούμε και μεις στην Αθήνα.

Οι φίλοι του Πανεπιστημίου δηλώνουν ότι δεν μπορεί η μορφή του Πανεπιστημίου να μη συνάδει με τη λύση του Κυπριακού, δηλαδή την ανεξάρτητη δικαιοσύνη ομοσπονδία. Έχουν δίκαιο κατά το ήμισυ. Ότι δηλαδή η μορφή του Πανεπιστημίου πρέπει να συνάδει με τη μορφή του κράτους. Φαίνεται όμως ότι η μορφή του κράτους είναι η αδήλωτη διπλή ένωση. Ανάλογο επομένως θα είναι και το Πανεπιστήμιο.

Ο γράφων διαφωνεί με τους φίλους του Πανεπιστημίου στη χρήση της Αγγλικής σαν κύριας γλώσσας. Πιστεύει όμως μετά πάθους στην Ανεξαρτησία και στο αυτόνομο αυτοδιοικούμενο δικαιοσύνη Πανεπιστήμιο. Γίνεται πια ξεκάθαρο ότι αυτό το Πανεπιστήμιο δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα κάποιων σεμιναρίων αλλά το αποτέλεσμα λαϊκής και επίπονης πάλης.

Η συντριπτική ήττα του Κυπριακού λαού το 1974 επέφερε ένα κλίμα ήττας, υποταγής και πραγματισμού. Όμως αν δεν βρούμε γρήγορα τα πόδια μας πολύ σύντομα θα είναι αργά. Είναι καιρός, έστω και με τη δύναμη της απελπισίας να κυνηγήσουμε την ουτοπία.

Κωστής Αχινιώτης

οι κινηματογραφικές λέσχες τα «βρίσκουν» επιτέλους

Απόδειξη η πιο κάτω ανακοίνωση που μας έστειλαν:

«Υστερα από εμπειρία αρκετών χρόνων δουλειάς στον τομέα της προβολής καλών ταινιών, τα δύο κινηματογραφικά σωματεία της Λευκωσίας, η Κινηματογραφική Λέσχη Λευκωσίας και η Κινηματογραφική Κίνηση Κύπρου, έχουν συνειδητοποιήσει ότι η περαιτέρω χωριστή δραστηριότητά τους θα έχει περισσότερο αρνητικά αποτελέσματα παρά θετικά. Θέλοντας να αποφύγουν σοβαρούς κινδύνους από την κρίση που μαστιάζει σήμερα τον κινηματογραφικό χώρο και που είναι ιδιαίτερα έντονη στον τόπο μας, λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν και πιστεύοντας ότι η κοινή δράση αποτελεί το μοναδικό σήμερα δρόμο για την προώθηση του καλού κινηματογράφου, αποφάσισαν να συνεργαστούν πάνω σε μια κοινή βάση. Γι' αυτό δημιουργούν ένα κοινό συντονιστικό φορέα. Το σώμα αυτό (απαρτίζεται από 9 άτομα, τέσσερα από κάθε σω-

ματείο και ένα κοινής εμπιστοσύνης), αναλαμβάνει την οργάνωση των προβολών, την έκδοση κοινού προγράμματος για 8 μήνες (από το Νιόβρη του 1986 μέχρι τον Ιούνιο του 1987), την πραγματοποίηση εγγραφών και γενικά την εκπροσώπηση των δύο σωματείων όπου χρειάζεται.

Οι κοινές προβολές αρχίζουν από την πρώτη βδομάδα του Νιόβρη. Όσα μέλη των δύο σωματείων έχουν ήδη κάρτα εισόδου θα μπορούν από τον ερχόμενο μήνα να ανταλλάξουν την κάρτα αυτή με την κάρτα του Συντονιστικού Φορέα. Αν η κοινή αυτή δουλειά πετύχει, είναι πρόθεση των δύο σωματείων, σε μελλοντικό στάδιο να προχωρήσουν στην ενοποίηση.

Οι ταινίες που θα δούμε το Νιόβρη από το «Συντονιστικό φορέα» είναι οι εξής: Ματωμένος Γάμος του Σάουρα Ντίβα, «Έλα να δεις» του Έλεμ Κλιμφ και το «Χάος» του Ταβιάνι.

ποδόσφαιρο και διεθνισμός

Διεθνισμός θα ήταν να συμμετέχει σε μια πανευρωπαϊκή εκστρατεία για να μη πάει κανένας τουρίστας στη Τουρκία μέχρι να πέσει ο φασισμός και να φύγουν τα τουρκικά στρατεύματα από τη Κύπρο (Μ' ένα τρόπο που να διασφαλίζονται σαφώς οι Τουρκοκύπριοι από τους Ελληνοκύπριους σωβινιστές).

Διεθνισμός θα ήταν να συμμετέχει σε μια πανευρωπαϊκή καμπάνια για να μη γίνονται δεχτές οι Τουρκικές ποδοσφαιρικές ομάδες στα διεθνή πρωταθλήματα μέχρι να...

Διεθνισμός θα ήταν να συμμετέχει σε μια πανευρωπαϊκή καμπάνια για να μην αγοράζονται Τουρκικά ή Τουρκοκυπριακά προϊόντα μέχρι να...

Διεθνισμός θα ήταν να παλεύεις για να υποχρεώσεις τη Κυπριακή κυβέρνηση να μη συμπεριφέρεται στη Τουρκοκυπριακή μειονότητα που ζει στα ελεύθερα εδάφη όπως απαγορεύεται να συμπεριφέρεται κανείς στα ζώα (ακόμα και τα κυπριακά). Να μην είναι καταδικασμένοι οι αποδω Τουρκοκύπριοι να ζουν σε τρώγλες, να μην έχουν διαβατήρια να εργάζονται στις χειρότερες δουλειές.

Διεθνισμός είναι να παλεύεις για να προστατεύονται οι Τούρκοι αντιστασιακοί, που δραπετεύουν από τα κατεχόμενα και να μην επιτρέπεις στη Κυπριακή αστυνομία να τους παραδίει στο μαχαίρι του Εβρέν.

Διεθνισμός είναι ενώ είσαι Τούρκος να συμμετέχεις στην εβδομάδα φίλιας Ελληνικού, Κυπριακού και Τουρκικού κινηματογράφου για την ανεξαρτησία της Κύπρου και τη δημοκρατία στη Τουρκία. Να σου αφαιρείται γι' αυτό το διαβατήριο και να σε κυνηγούν οι φασίστες να σε σκοτώσουν.

Το να παίζει μπόλα το ΑΠΟΕΛ με τη Μπεζιχτας δεν είναι παρά χειρότερος εθνικισμός. Εξ' άλλου είναι καιρός να καταργήσουμε το ποδόσφαιρο στη Κύπρο, μέχρι να λύσουμε ορισμένα άλλα βασικά προβλήματα που μας απασχολούν(!)

Κ.Α.

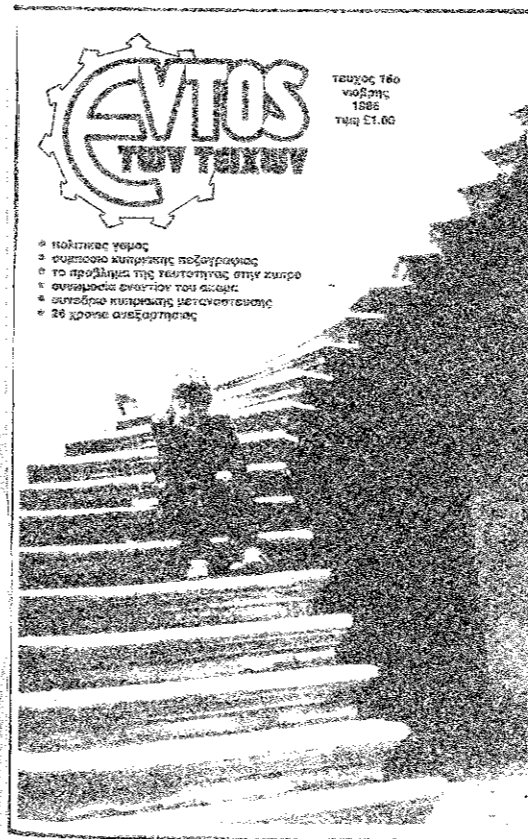

Τεύχος 16ο
Νοβρης
1986
τιμή £1.00

Το μηνιαίο περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνως 6B Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

- διεθνή τα από ανεξαρτητική επιτροπή
- Υπεύθυνος για το νόμο: Κωστή Αχινιώτης
- Επιμέλεια: Σούλα Χριστοδούλου

Για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι συγγραφείς τους.

Τεύχος 16ο
Νοβρης
1986
τιμή £1.00

- πολιτικός γάμος
- σωματείο κυπριακής πεζογραφίας
- το πρόβλημα της ταυτότητας στην κυπρο
- συνωμοσία εναντίον του αραβ
- ανεξάρτητο κυπριακό μεταναστευτικό
- 26 χρόνια ανεξαρτησίας

περιεχόμενα

- στο ποδι 2
- εικονογραφημα του φ. καθητζιωτη 5
- πολιτικός γαμος μια ερευνα του γ. θεοδουλου 6
- σταχυολογηση απο την «πικραμενη γενια» του ι. ταλιωτη 11
- το προβλημα της ταυτοτητας στην κυπρο σημερα μια αναφορα στο σεμιναριο της Κ.Α.Ψ. 12
- συνεδριο κυπριακης μεταναστευσης 16
- η συνωμοσια εναντιον του ακαμα ή πως μεθοδευεται η εκποιση της κυπρου απο γνωστους επιχειρηματιες 20
- 26χρονα ανεξαρτησιας του χ. γεωργιου 22
- θεσεις για τη μελετη και σωτηρια της ελληνικης λογοτεχνιας της κυπρου του α. ροδιτη 25
- θεσεις για τη μελετη και σωτηρια του κυπριακου κινηματογραφου του β. χατζηκυριακου 26
- συμποσιο κυπριακης πεζογραφιας, μια αναφορα 28
- ιστορικη λευκωσια και τουρισμος του ζ. σιερεπεκλη34
- θεατροσκοπιο: ματωμενος γαμος του β. κυριαζη36

μια νταλικά με μεγάλη ιστορία

Η ακηνή στον αστυνομικό σταθμό της Πύλης Πάφου. Πρωταγωνιστές ο Δημήτρης Αριστείδης, ισότιμος δημότης και κάτοικος Παλιάς Λευκωσίας, δύο αστυνομικοί και ένας τσαούσης του σταθμού.

Δημήτρης Αριστείδης: Γεια σας κύριοι έρχομαι να καταγγείλω μίαν υπόθεση.

Ένας αστυνομικός: Ποιαν υπόθεση;
Δ.Α.: Είμαι κάτοικος της περιοχής σας και συγκεκριμένα μένω στην οδό Όθωνος. Το πρόβλημα είναι ότι δύο φορές τη εβδομάδα έρχεται εκεί ένα μεγάλο φορτηγό (νταλικά, τρέιλερ) και ξεφορτώνει εμπορεύματα. Ο δρόμος είναι πολύ στενός και κινδυνεύουν τα σπίτια μας. Συγκεκριμένα επειδή η έξοδος του δρόμου είναι πολύ στενή για να θγει είναι υποχρεωμένο να χρησιμοποιήσει την όπισθεν, και μάλιστα παρά το ότι ο δρόμος είναι μονής κατεύθυνσης.

Αστυνομικός: Καλά (!!) να μην ξεφορτώνει ο άνθρωπος τι θέλεις!!

Δ.Α.: Στα σύνορα της Παλιάς Λευκωσίας υπάρχουν πινακίδες που απαγορεύουν την είσοδο στη πόλη σε οχήματα πέραν ορισμένου ύψους.

Αστυνομικός: Υπάρχουν έτσι πινακίδες; Δεν είναι εις γνώση μας.

Δ.Α.: Υπάρχουν και το όριο είναι 11 πόδια.

Αστυνομικός: Όπως και νάχει, μπορεί να έχουν ειδική άδεια από την αρχή αδειών.

Δ.Α.: Καλά τι σημαίνει η ένδειξη RR πάνω στα μεγάλα οχήματα.

Αστυνομικός: Σημαίνει Restricted

προειδοποίηση στη Πυροσβεστική

Αγαπητές αναγνώστριες κρατηθείτε καλά. Στης Ελένης Παλαιολόγης (δρομίσκος πυκνοκατοικημένος της Παλαιάς Λευκωσίας παρά το άνοιγμα Κολοκάση) το ισόγειο πολυκατοικίας τινός χρήσιμο ποιεΐται ως χώρος εναποθήκευσης φωτιστικού οινοπνεύματος (σ.σ. Το φωτιστικό οινοπνεύμα θεωρείται λίαν εύφλεκτον, υλικόν). Και μη μας πάρετε για εκκεντρικούς. Δεν θορυβηθήκαμε ούτε για μια μπουκάλια ούτε για 1000. Πρόκειται για αρκετές δεκάδες βαρέλια φωτιστικού οινοπνεύματος. Σύμφωνα με πληροφορίες μας ο δήμος Λευκωσίας ασχολήθηκε με το ζήτημα αλλά επήρε από τον ιδιοκτήτη τη διαβεβαίωση ότι ούτε κίνδυνος υπάρχει ούτε λόγος ανησυχίας.

Όμως εμείς ανησυχούμε και προειδοποιούμε τη πυροσβεστική υπηρεσία και τις «πρώτες βοήθειες». Αν καμιά φορά κληθούν στη περιοχή για λόγους

ρουτίε δηλαδή περιορισμένων διαδρομών.

Δ.Α.: Καλά δεν νομίζετε ότι ένας μονόδρομος μέσα στην παλιά πόλη είναι restricted.

Αστυνομικός:

Αστυνομικός: Καλά κύριε έκαμε ζημιά του σπιθικού σου τούτον το όχημα;
Δ.Α.: Όχι αλλά με ένα παιδί να κοιμάται πίσω από τον τοίχο τζαι τη νταλικά δικυ πόδια μακριά τζαι να πηραίνει ποιινή, εγώ πρέπει να περιμένω πρώτα τη ζημιά τζ' ύστερα να το καταγγείλω;

Αστυνομικός: Εντόξει κύριε θα στείλουμε ένα άνθρωπο να ερευνησει. Δώς μας το όνομα σου τη διεύθυνση σου και το νούμερο της νταλίκας.

Δ.Α.: Δημήτρης Αριστείδης, γωνία Προύσης και Όθωνος. Ο αριθμός της νταλίκας είναι LL348.

Σημείωση:

- α) Η συνομιλία καταγράφει στις 10 Οχτωβρίου το απόγευμα, ημέρα Παρασκευή ενώ ο συντάκτης διαπίστωνε ίδιους ομμάσιν το αληθές της καταγγελίας.
- β) Το πρόβλημα καταγγείλαμε και μεις στο 1ο τεύχος του «Εντός» το Μάη του 1985 χωρίς αποτελεσμάτα. Φαίνεται ότι το περιοδικό μας δεν ανήκει στη τετάρτη εξουσία.
- γ) Μια από τις νταλίκες που ξεφορτώνουν στις αποθήκες της εταιρείας Παπαβασιλείου προξένησε όντως ζημίες σε σπίτι της Όθωνος (βλ. «Εντός» No. 2).

το πάρκο λευκωσίας = υγεία

Οι Αγγλτζιώτες είναι αποφασισμένοι ν' αντιταθούν στις μπουλτόζες που θα στείλει η κυβέρνηση ενάντια στα δένδρα του δάσους Αθαλάσσης.

Ο δήμος και οι οργανώσεις της Αγγλτζιάς καθώς κι ο Φιλοδασικός Σύνδεσμος, σε κοινή σύσκεψη αποφάσισαν να μην επιτρέψουν να γίνει η αρχή στο φάγωμα του δάσους. Οποιοσδήποτε κι αν είναι ο λόγος καταβρόχθισης του. Έστω κι αν χρησιμοποιούνται φιλανθρωπικά δόντια (π.χ. ιατρικό κέντρο) για να μην αντιδράσουν οι ευαίσθητες αγγλτζιώτικες καρδιές.

Η πρώτη παναγγλτζιώτικη συνεδρίαση είχε αγωνιστικό παλμό. Μέχρι και τα στήθη, γυμνά στήθη, αποφασίστηκε να προταθούν ενάντια στις μπουλτόζες. Καλή πρασινεραστής οι αγγλτζιώτες. Τουλάχιστον στα λόγια. Αναμένουμε τις πράξεις για να μην κοπεί ούτε ένα δέντρο απ' τον μοναδικό ίσως πνεύμονα πρασίνου που έχει η Λευκωσία.

Για να μετατρεπεί σε πάρκο όλης της Λευκωσίας και σε ένα πάρκο που η λειτουργικότητά του θα πείσει και κάθε «φιλόλυνθρωπο» πως η υγεία που δίνουν τα δέντρα δεν ανταλλάσσεται με τίποτα.

γ.θ.

ΘΕΑΤΡΟ ΕΠΕΥΞΕΣΗ ΕΚΦΡΑΣΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

«Οι Νεανίδες»
- του Σπυρίδωνος

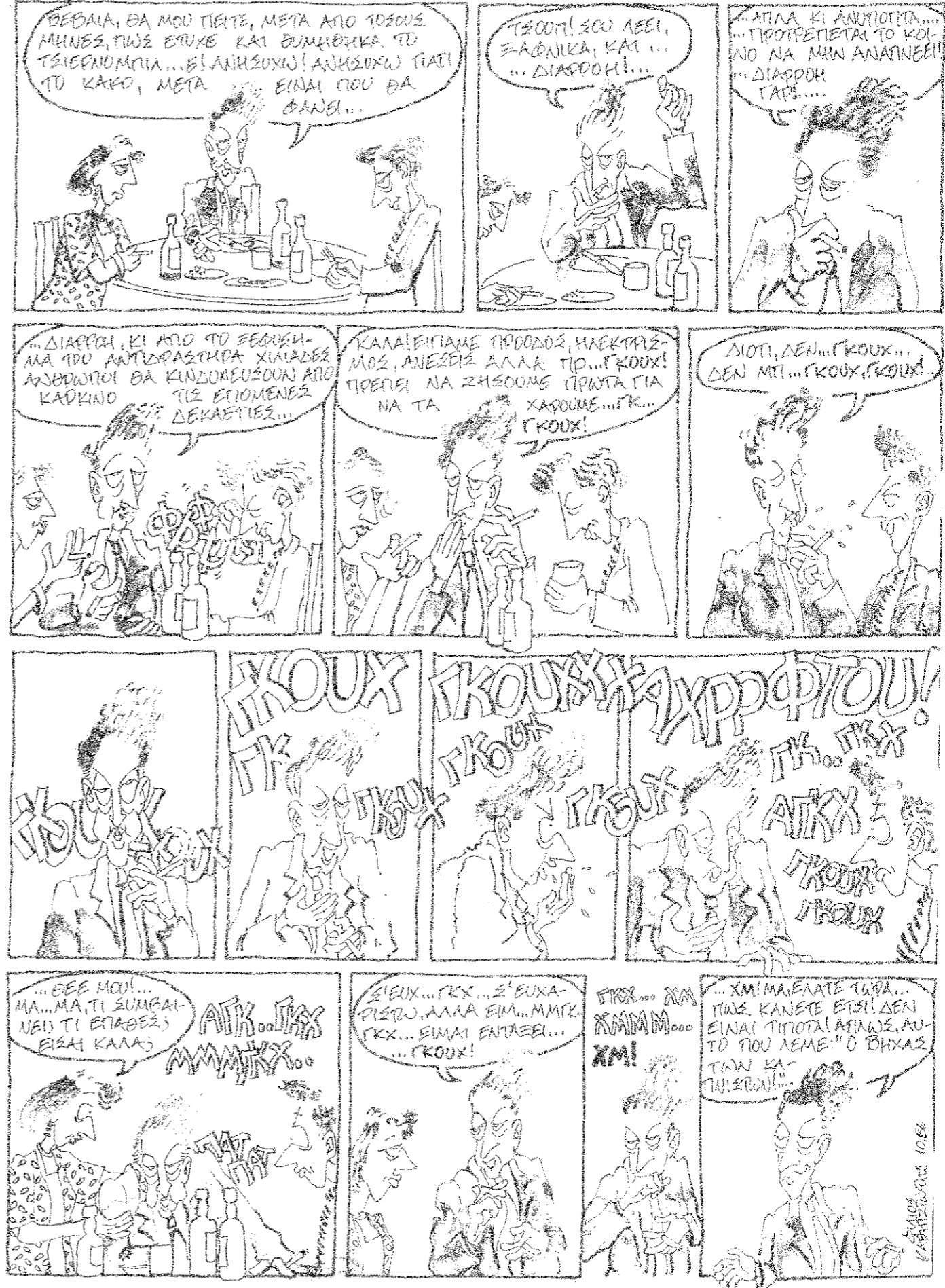
πρεμιέρα: 15 Νοεμβρίου
στο θέατρο Σπυρίδωνος

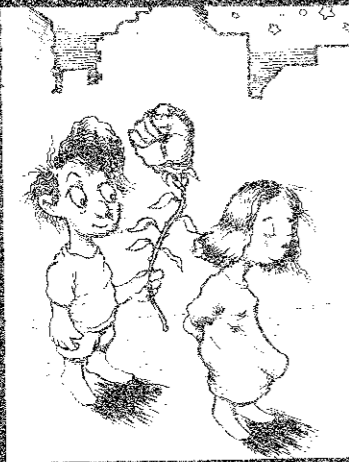
Πηγή: Κρητικός
τηλ. 16-22-23 Νοεμβρίου

Οι υποκριτές παραστάσεις
στο θέατρο Σπυρίδωνος

THE BEST TOBACCO MONEY CAN BUY

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΑ ΑΝΕΤΙΚΑΦΗΜΟΣ(Σ) ΦΡΙΚΙΣ ΚΑΙ ΟΠΟΥΛΗΣ ΑΥΤΟΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ

5' ΜΕΡΟΣ

μια έρευνα του γιωργου θεοδουλου

ΟΧΙ, ΕΠΙΜΕΝΕΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Εμπόδιο στις σχέσεις των δύο φύλων ήταν πάντα η ιερολογία τους.

Αυτή εκπροσωπούμενη από την εκκλησία, επιμένει να μονοπωλεί τον τρόπο νομιμοποίησης της ετεροφυλόφιλης σχέσης, κυρίως όταν επιθυμεί δημιουργίαν οικογένειας.

Οι πρακτικές δυσκολίες όμως που επιφέρει αυτή η ιερολογία, στη σύναψη ή διάλυση του γάμου, καθώς και ο βιασμός αντιπερολογικών συνειδήσεων δημιούργησε την ανάγκη αποϊερολόγησης του και αντικατάστασης ή τουλάχιστον ύπαρξης κι άλλου τρόπου σύναψης γάμου. Με νομικήν υπόσταση κι όχι θρησκευτικήν.

Στις περισσότερες χώρες του κόσμου εκπηγήθηκε αυτή η ανάγκη. Τι γίνεται στην Κύπρο;

Η έρευνα μας, που στηρίζεται σε παλιά δημοσιεύματα καθώς και δικές μας νέες συζητήσεις με αρμόδια άτομα, ίσως δώσει μια απάντηση.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ:

«...εκτος κι αν δηλώσουν πως δεν ανηκουν πια στην ορθόδοξη εκκλησία...»

ΜΙΑ κίνηση για την εφαρμογή του πολιτικού γάμου γίνεται τα τελευταία χρόνια και στη χώρα μας. Η Εκκλησία όμως δέχεται την εφαρμογή του;

ΑΠΟ συζήτηση που είχαμε με τον Αρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο γι' αυτό το θέμα φάνηκε η αντίθεση της.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ γάμος γίνεται στην Κύπρο από τον δήμαρχο μόνο σε αλλόθρησκους και μικτά ζευγάρια. Τι θα λέγατε για την πλατεία εφαρμογή του, σε όλους τους πολίτες;

— ΠΙΝΕΤΑΙ, φτάνει να δηλώσει ότι δεν ανήκει πια στη θρησκεία μας και να πάρει από την Αρχιεπισκοπή ένα πιστοποιητικό. Οπότε από μας είναι ελεύθερος μετά να κάνει πολιτικό γάμο.

Μ' ΑΥΤΗ τη δήλωση του όμως, αποχωρεί κι από την Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα και έτσι βάσει του Συντάγματος χάνει την Κυπριακή υπηκοότητα;

— ΔΕΝ μπορούμε να δεκτούμε τον πολιτικό γάμο από μέλη της Ορθόδοξης εκκλησίας. Αφού παραμένουν μέλη της πρέπει να τηρούν και τις

διατάξεις της. Δεν υποχρεώουμε κανένα να ανήκει στην εκκλησία μας. Ο Χριστός διεκίρυνε «όστις θέλει οπίσω μου ελθείν».

ΓΙΑ να αποδοκιμάσουν τις προσπάθειες για θεσμοποίηση του πολιτικού γάμου, νομιμοποίησης των αμβλώσεων και εισαγωγή της σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία συγκεντρώθηκαν 32 χριστιανικά σωματεία στις 3 του Φεβρουάριου '85, στο Ελληνικό Πολιτιστικό Κέντρο Λευκωσίας.

Τη συγκέντρωση προσφώνησε ο Αρχιεπίσκοπος. Μεταξύ άλλων είπε:

«Δυστυχώς, ωσάν να μη συνέβαινε τίποτε, μετά την Τουρκική εισβολή, και με ιδιαίτερη ένταση τελευταία, οργανώνονται συγκεντρώσεις, γίνονται συζητήσεις,

γράφονται άρθρα, προβάλλονται ταινίες, δίδονται διαλέξεις, όχι για να κληθεί ο λαός μας σε συστράτευση ενάντια στους κινδύνους που διατρέχει η εθνική, η θρησκευτική, η πολιτική και η φυσική του επιβίωση και υπόσταση, αλλά για την ανάγκη σεξουαλικής αγωγής στα σχολεία, για το δικαίωμα της γυναίκας να σκοτώνει το κυοφορούμενο παιδί της, για την ασυδοσία στη σύναψη και στη διάλυση του γάμου, για γυναίκα ως υποκατάστατο, δικήν αγελάδας, με τεχνητές γονιμοποιήσεις και γενικά με θέματα που όχι μόνο επείγοντα και σοβαρά δεν είναι, αλλά και αποδυναμώνουν ηθικά, πνευματικά, οικογενειακά, κοινωνικά και επομένως και εθνικά και θρησκευτικά τον λαό μας».

ΣΤΗΝ ίδια συγκέντρωση ο Πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Αντωνίου, πρόεδρος Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου τόνισε:

«...ΤΗΝ ενότητα του θεομού του γάμου σεβάστηκαν οι αιώνες. Παρά τα πολλαπλά κατά καιρούς πλήγματα παραμένει στη θέση του, αφού πάλαιψε με τον χρόνο, μα και με τους ανθρώπους και βγήκε νικητής».

Ο ΓΑΜΟΣ λοιπόν δεν είναι απλώς μια υπόσχεση ή μια σχέση με βοηθότερο πνευματικό και ηθικό περιεχόμενο. Είναι μια σχέση με συγκεκριμένες αρχές, όπως την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, της άμεσης συνεργασίας, της ανεκτικότητας, της αγάπης, της προσαρμογής, της συνδιαλλαγής, του αλληλοσεβασμού, της ηθικής τελείωσης. Γι' αυτό, τόσο για την σύναψη όσο και για τη λύση του γάμου, αρμόδιο σώμα είναι η Εκκλησία, η οποία και του δίνει κύρος και νομιμότητα. Πώς είναι δυνατό ν' αναζη-

ο θεολογος β. εγγλεζακης τονισε σε ομιλια του:

«η εκκλησία ερπνέει και αγιάζει, δεν εξαναγκάζει...»

Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ Β. Εγγλεζακίης σε ομιλία του για το γάμο και το διαζύγιο υποστήριξε και τα εξής:

«Σύμφωνα με την Αγία Γραφή η διάκριση και η ένωση των φύλων ανήκει στην αοική τάξη της δημιουργίας, και ο πρώτος γάμος γιορτάστηκε στη γη μέσα στις χλιδές της Εδέμ, με πρώτο προξενητή τον ίδιο τον Θεό. Ο θεσμός είναι λοιπόν θεοστατος για ολόκληρο το ανθρώπινο γένος έστω και αν δεν είναι μυστήριο για όλους».

Οποιαδήποτε διευθέτηση των ζητημάτων γάμου οφείλει, νομίζω να εκκινά από την αναγνώριση της διάκρισης μεταξύ ενόμου θεαμού δικαίου και του χριστιανικού μυστηρίου. Ο γάμος σαν θεσμός έχει, σύμφωνα με την ιουδαιοχριστιανική διδαχή, θεία ίδρυση και είναι θεοστατος. Ανήκει στον άνθρωπο, στην οικογένεια του, στην πολιτεία του, ανήκει στην αρχοντική τάξη της δημιουργίας. Μυστήριο όμως ο γάμος είναι μόνο μέσα στην εκκλησία και

«Δεν λογίζεται γάμος χωρίς εκκλησία...»

τηθεί άλλο σώμα ή όργανο, εκτός Αυτής, για να επιληφθεί;

«Ο γάμος δεν θεμελιώνεται με έννομο σύμβαση...»

ΣΚΕΦΘΗΚΑΜΕ ποτέ τι μπορεί να μείνει, αν αφαιρέσουμε από το μυστήριο του γάμου, το εκκλησιαστικό στοιχείο και το μυστηριακό χαρακτήρα;

ΜΑ ασφαλώς τίποτε, διότι ο μόνιμος χαρακτήρας του χριστιανικού γάμου δεν δύναται να θεμελιωθεί μόνο επί του γεγονότος της συνάψεως μιας ενόμου συμβάσεως. Είναι αποτέλεσμα της εμμονής εν τη αληθινή πίστη τη βοήθεια της μυστηριακής χάριτος, «τους συναφθέντας αλλήλους ευλόγησον και την συνάφειαν αυτήν αδιάσπαστον διατήρησον» αιτείται ο ιερέας από τον Θεόν».

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ...

«...ΓΑΜΟΣ είναι η τέλεση γάμου με ιεροτελεστία. Για τους Χριστιανούς εφαρρόστηκε το 893 μ.Χ. από το Λέοντα το Σοφό. Σερπλώθηκε κι επιβλήθηκε σε όλους τους Χριστιανούς από τον Αλέξιο Α' (1081-1118) που έδωσε στα εκκλησιαστικά δικαστήρια την πλήρη δικαιοσύνη για τις γαμικές σχέσεις και διαφορές»

της μέλη τον πολιτικό γάμο, (δ) να διαλύσει το μυστήριο (ε) να το επαναλάβει.

Για να επανακτηθεί η Εκκλησία την προφητική της παρουσία μέσα στη σημερινή εκκοσμικευμένη κοινωνία, για να ξαναγίνει η Εκκλησία εικόνα της θείας Ζωής και να διαβαθμιστεί σε κλίμακα ανάλογη του σύγχρονου κόσμου, για να μπορέσει να διαλεχθεί με τις σύγχρονες μεταλλάξεις του πολιτισμού, για να εκπληρώσει γενικά καλύτερα το έργο και την αποστολή της σαν ζύμη της Βασιλείας του Θεού πάνω στη γη, η Εκκλησία οφείλει σήμερα να απελευθερωθεί από τα δεσμά παρωχημένων μεσοισανισμών. Και η Εκκλησία απελευθερώνεται από τον κόσμο μόνο όταν ελευθερώσει τον κόσμο από την ιεροκρατική επιβολή της. Και δώσει τη μαρτυρία της για τον Ιησού όχι με λόγια και πολιτειακά προνόμια, αλλά με το παράδειγμα της ζωής και των καλών έργων, της διακονίας της, με την προσευχή, τη λειτουργία, την άσκηση, το θεωρητικό βίο, και μάλιστα τη σωπή της.

Η ίδια η Εκκλησία θα πρέπει να ζητήσει την επέκταση του πολιτικού γάμου και διαζυγίου για όλους ανε-

ξαιρέτως τους πολίτες της Κύπρου, έτσι ώστε ελεύθερη, να διευθετήσει τα του Ευαγγελίου και της γνήσιας παραδόσεως των δέκα πρώτων αιώνων της ζωής της, όταν δεν υπήρχε νομική απαίτηση, εκκλησιαστικού γάμου. Η επιβολή του πολιτικού γάμου θα σημαίνει ότι τα ευσυνείδητα μέλη της Ορθόδοξης Εκκλησίας από τον Ελληνισμό της Κύπρου θα προσέρχονται στον εκκλησιαστικό γάμο εκούσια και με επίγνωση του νοήματος του χριστιανικού μυστηρίου και των συνεπειών της εκκλησιαστικής ιερολογίας.

«Η εκκλησία να ζητήσει επέκταση του πολιτικού γάμου»

Το χριστιανικό μήνυμα δεν είναι ένας νόμος που επιβάλλεται, αλλά ένας μαγνήτης που προτείνεται. Δεν είναι έργο της Εκκλησίας να υπογορεύει τους νόμους της πολιτείας ή να προσπαθεί να τους αποκλείσει σαν μια οποιαδήποτε «ομάδα πίεσης». Η εκκλησία εμπνέει και αγιάζει, δεν εξαναγκάζει, προσπαθεί ν' αλλάξει καρδιές».

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

«θα βοηθήσει στην ισότητα των δυο φύλων»

«**Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ** του Πολιτικού γάμου καθίσταται ανάγκαια γιατί συνάδει με το αναφαίρετο δικαίωμα της ελευθερίας του ατόμου να επιλέγει τον τύπο του γάμου που ο ίδιος κρίνει ότι του ταιριάζει, ενώ παράλληλα θα εξαλείφει κάθε διάκριση με βάση του συζύγου ή της συζύγου. Εξ' άλλου ο καταστατικός χάρτης των Ηνωμένων Εθνών κατοχυρώνει το δικαίωμα γάμου και της δημιουργίας οικογένειας χωρίς κανένα περιορισμό».

Αυτά μεταξύ άλλων, τόνισε σε παλαιότερη συνέντευξη του γι' αυτό το θέμα ο Πρόεδρος της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου κ. Λουκής Σαββίδης.

ΤΟ ΠΛΗΡΕΣ κείμενο της συνέντευξης του κ. Σαββίδη έχει ως εξής:

Η **ΕΠΙΤΡΟΠΗ** για τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου, έχει επιληφθεί του θέματος του πολιτικού γάμου;

Η **ΕΠΙΤΡΟΠΗ** έχει ταξινομήσει τα θέματα που κατά τη γνώμη της επιπίπτουν στους όρους εντολής της κι' έχει προγραμματίσει την μελέτη των θεμάτων αυτών με τη σειρά τους. Η νομοθεσία μας στον τομέα του οικογενειακού δικαίου είναι ανεπαρκής σε ουσιαστικά θέματα και σε βασικά θέματα είναι ανεπαρκής οι πρόνοιες που να τα διέπουν. Αυτό καθιστά το έργο της επιτροπής δύσκολο και πολύπλευρο. Τα θέματα του πολιτικού γάμου, διαζυγίου, γαμικών διαφορών είναι βα-

σικά θέματα στη σφαίρα του οικογενειακού δικαίου κι η επιτροπή έχει προγραμματίσει να τα μελετήσει με τη σειρά τους.

ΜΕΧΡΙ ποιοού σημείου ευρύνονται οι εργασίες της Επιτροπής;

— **ΕΚΕΙ** συμπληρώσει τη μελέτη επί μέρους θεμάτων κι έχει ετοιμάσει σχέδια νομοθεσίας με επεξηγηματική έκθεση για το καθένα π.χ. για την νομική θέση των παιδιών που γεννιούνται χωρίς γάμο (που παλαιότερα χαρακτηρίζονταν «εξώγαμα»), για την υιοθεσία, και πλησιάζει να συμπληρώσει τη μελέτη της σε θέματα προσωπικών και περιουσιακών σχέσεων μεταξύ των συζύγων, καθώς και μεταξύ των γονιών και παιδιών, συμπερι-

λαμβανομένων των θεμάτων κληρονομιάς, κατανομής της περιουσίας που αποκτάται στη διάρκεια του γάμου, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η σύζυγος δεν εργάζεται και μένει στο σπίτι για να ασχοληθεί με την ανατροφή των παιδιών και το νοικοκυριό και διάφορα άλλα θέματα διαζυγίου και γαμικών διαφορών.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ λόγοι που καθιστούν αναγκαία την εισαγωγή του Πολιτικού γάμου στην Κύπρο;

Ο **ΘΕΣΜΟΣ** του Πολιτικού γάμου όταν ο ένας είναι Ελληνορθόδοξος πολίτης της Δημοκρατίας κι ο άλλος δεν είναι, είναι νόμιμος και αναγνωρισμένος και τη δικαιοδοσία στη λύση γαμικών διαφορών έχουν τα πολιτικά δικαστήρια σύμφωνα με τη διαδικασία τους.

ΕΚΕΙ που ο πολιτικός γάμος δεν αναγνωρίζεται είναι όταν τελείται μεταξύ δύο ελληνορθόδοξων πολιτών της Δημοκρατίας. Πιστεύω πως ο θεσμός του πολιτικού γάμου πρέπει να επεκταθεί σε όλες τις περιπτώσεις για τους πιο κάτω μεταξύ πολλών άλλων λόγους:

• **ΣΥΝΑΔΕΙ** με το αναφαίρετο δικαίωμα της ελευθερίας του ατόμου να επιλέξει τον τύπο γάμου που ο ίδιος κρίνει ότι του ταιριάζει.

• **ΥΠΑΡΧΕΙ** σημαντικός αριθμός περιπτώσεων που Ελληνορθόδοξοι πολίτες της Δημοκρατίας που βρίσκονται χρόνια στο εξωτερικό, είτε σαν φοιτητές, είτε σαν ερ-

γαζόμενοι τέλεσαν πολιτικούς γάμους, έγκυρους σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας που βρίσκονται και αποκτούν παιδιά από το γάμο αυτό. Με την επιστροφή τους στην Κύπρο όποτε το θελήσει ο ένας από τους δύο μπορεί να προχωρήσει δικαστικά για τη διάλυση του γάμου σαν νομικά άκυρου χωρίς ο άλλος να μπορεί να εγείρει νομική υπεράσπιση με αποτέλεσμα ο γάμος να κηρύσσεται σαν νομικά ανυπόστατος και τα παιδιά σαν εξώγαμα παιδιά της μητέρας. Έτσι απ' τη μια ο πατέρας χάνει τα δικαιώματά του στα παιδιά αυτά κι απ' την άλλη τα παιδιά εκτός του γεγονότος πως χάνουν την νομική υπόσταση του παιδιού που γεννήθηκε από γάμο, στερούνται οποιουδήποτε κληρονομικού δικαιώματος απ' τον πατέρα και τους ανιόντες του.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ τεύχος θα συνεχίσουμε την έρευνά μας με τις απόψεις δημόρων, Κοινωνιολόγων και γυναικείων οργανώσεων.

καθιέρωση του πολιτικού γάμου εισηγείται ο δικαστής λ. σαββίδης:

(μεταξύ σοβαρού κι αστείου)

πικραμένη γενιά

λ. ταλιώτη, πατέρα.

Κάποιος φίλος πήρε αναπάνταχα ταχυδρομικά ένα μικρό δελτάκι. Ανοίγοντας βρήκε ένα βιβλίο, αυτοβιογραφία, του πατέρα λ. Ταλιώτη με τον τίτλο «Πικραμένη γενιά». Ανάμεσα στις σελίδες υπάρχει η κάρτα του συγγραφέα που στο πίσω μέρος της γράφει: Τμή 3,75, συχαριστώ.

περί αξιοκρατίας

Συναντήθηκα για πρώτη φορά με τον Πρόεδρο Μακάριο στην αρχιεπισκοπή το Δεκέμβριο του 1969. Την συνάντηση εκείνη την διευθέτησε ένας φίλος, δόκιμος στο Κύκκο, χωριανός και αφοσιωμένος φίλος του Μακαρίου. Έφυγε όμως να ήταν και πατέρας της υψής μου. Ο Σάββας Παπαδόπουλος.

— **Θέλετε να σε στείλω στη Ζαμβία, με προσωπική σύσταση στο Πρόεδρο Καούνη; Υπάρχει μεγάλη ανάγκη από γιατρούς στην Αφρική.**
— **Κατάλαβα ότι ο Πρόεδρος δεν είχε πληροφόρηθεί από που ερχόμουν. Ότι είχα κόψει τις αμαρτίες μου στη Ζούγκλα.**
— **Μακαριώτατε. Με ημάτε με την εμπιστοσύνη σας. Όμως μόλις πριν ένα μήνα επέστρεψα από τη Ζούγκλα της Γκάνα για ναθρω στην πατρίδα μου. Έκαμα ακριβώς τρία χρόνια μέσα στη Ζούγκλα.**
— **Μα αυτό ο Σάββας δεν μας το είπε.**

— **Θα πρέπει να σε αφήσουμε τότε στην Κύπρο και θα σε διορίσουμε στο νοσοκομείο της Λευκωσίας. Θα πάρω τον κ. Οικονομόπουλο να το κανονίσει.**
— **Τον σταμάτησα για μια στιγμή.**
— **Όχι Μακαριώτατε. Όχι στη Λευκωσία, ούτε στη Λεμεσό, ούτε στο Βαρώσι. Για φόβη των μεγάλων πόλεων τάχω ζήσει και στο Λευδίνο και στη Νέα Υόρκη και τη Βοστώνη και στη Γλασκώβη.**

— **Ανασήκωσε τα μάτια του ξανά και το πρόσωπό του πήρε μια διαφορετική έκφραση. Φιλικά.**

— **Στη Βοστώνη;**
— **Ναι, Μακαριώτατε. Έκαμα και στη Βοστώνη όπως και εσείς. Και ζέρω την Άννα την Γκαζούλη, την βιβλιοθηκάρη στην Εθνική βιβλιοθήκη της Μασσαχουσέτης όταν σπουδάζατε.**
— **Ναι, ήταν εξαιρετική γυναίκα και μούβρισκε πάντα τα βιβλία μου χρειάζομυνα για τις μελέτες μου.**
— **Τότε πρέπει οπωσδήποτε να σε διορίσουμε κ. Ταλιώτη. Μα που άραγε;**
— **Στην Πάφο, Μακαριώτατε.**
— **Στην Πάφο, είπτε! Κι' άνοιξε διάπλατα τα μεγάλα μελαγχολικά του μάτια. Αυτό θάνα σχετικά εύκολο νομίζω.**

— **Σήκωσε ο Μακάριος το τηλέφωνο και ζήτησε από τον τηλεφωνητή τον κ. Μιλτιά-**

— **Μετά την πρώτη έκκληση, μεταφράζοντας τις σελίδες ανακάλυψε ότι δεν είναι κι άσχημο σαν τυπογράφημα και μας το 'δωσε να το διαβάσουμε και μας.**

— **Σταχτολογούρη λοιπόν μερικά αποσπάσματα. Οι τίτλοι των παραγράφων και οι υπογραφήσεις δικές μας.**

δη Οικονομόπουλλο στο Αρχιεπίσκοπο.

— **Μιλτιάδη. Ο Αρχιεπίσκοπος.**
— **Σου στέλλω ένα συνοπτή μας γιατρό για να του διορίσεις στην Πάφο. Είναι της Αγγλίας και έκαμα και στη Βοστώνη. Θέλω να τον διορίσεις. Μην ακούσεις στον Τάσο αν φέρει δυσκολίες. Ο Τάσος Παπαδόπουλος ήταν τότε και Υπουργός Υγείας.**

— **Έτσι και έγινε. Με αυτοκίνητο της Αρχιεπισκοπής πήγα στο Αρχιεπίσκοπο και γέμισα τις αναγκαίες φόρμες. Στη Δημόσια Υπηρεσία πήγα αφού έπιασα δουλειά σαν Γνωσολόγος στο Νοσοκομείο της Πάφου.**

αγγλο-κυπριακή φιλία

— **Έρεεις καλά ότι σήμερα στη Λευκωσία έγινε πραξικόπημα, Ρίτσαρντ!**

— **Yes! είπτε ανέκφραστα ο Άγγλος αξιωματικός.**
— **Είμαστε εδώ γιατί θέλουμε να βοηθήσουμε.**
— **Οι σε τί; Είπτε ο Άγγλος, βάζοντας την πίπα στο στόμα ανέμελα.**
— **Δυο πράγματα. Πρώτα να μεταδώσεις στις αρχές του Ο.Η.Ε. ότι ο Μακάριος είναι ζωντανός για να σταματήσει το Β.Β.Σ. να λέγει ότι είναι νεκρός.**
— **Ωι μα ζει πράγματι ο Πρόεδρος Μακάριος; ρώτησε με αφέλεια προσποιητή ο Masfariane φυσώντας τον καπνό στον αέρα.**
— **Yes! Ze!**

άξιοι-ανάξιοι

— **Στη δεκαετία του 70 που ο άνθρωπος Σει περπατούσε στο φεγγάρι στην Πάφο δεν είχε γίνει ακόμα συνείδηση το πόσο τεράστιους κινδύνους εγκομμούσε για το λαό μας η κατάρτη της Μεσογειακής Αναμίας. Κι η σχετική νομοθεσία εγκρίθηκε μόλις το 1978 από την κυβέρνηση Κυπριακού ύστερα από εισήγηση που κάναμε εμείς στα 1976. Γι' αυτή την εισήγηση στον Πρόεδρο και γι' άλλες πολλές πλεονύμαστε το 1979 με τόκους και αιτοβολή από το Δημοκρατικό Κόμμα. Δυστυχώς στην πατρίδα μας συμβαίνουν και αυτά. Η ζήλεια, ο φθόνος κι η κακία φράζουν σε πολλούς άξιους ανθρώπους την άνοδο. Γιατί η θα κάμνουν οι άξιοι σαν οι άξιοι αναλάβουν την εξουσία;**

αποκαλυπτικά και συγκλονιστικά στοιχεία για την τραγωδία στο Φάληρο το 1827

δολοφονήθηκε ο Καραϊσκάκης

το νέο βιβλίο του Δημήτρη Σταμέλου

— **Στη σειρά «Πολιτική και Ιστορία» των Εκδόσεων της «Εστίας» κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του Δημήτρη Σταμέλου «Ο θάνατος του Καραϊσκάκη (Συμπωματικό γεγονός ή οργανωμένη δολοφονία);».**

— **Είναι γενική διαπίστωση πως ο θάνατος του Καραϊσκάκη, τον Απρίλη του 1827, στο Φάληρο, υπήρξε οριστικός σταθμός των στρατιωτικών και πολιτικών εξελίξεων στη χώρα μας και αφορμή της ζενικής επέμβασης κι εξάρτησης που διαμόρφωσε τελικά την κοινωνική δομή της μεταπλευθερωτικής Ελλάδας. Το επισκόληθη του θανάτου του (η καταστροφή στον Ανάλατο και η διάλυση του στρατοπέδου του στον Πειραιά, το μεγαλύτερο στη διάρκεια της Επανάστασης του 1821) στάθηκαν ολέθρια για ολόκληρο το επαναστατικό κίνημα, γιατί ανέβησαν την απελευθέρωση, περιορίσαν τις ελληνικές περιοχές που λευτερώθηκαν, νόθευσαν τις βαθύτερες προοπτικές του Αγώνα.**

— **ΟΛ' αυτά τα γεγονότα και οι διαπιστώσεις οδηγούν σε δύο βασικά ερωτήματα: Ήταν ο θάνατος του Καραϊσκάκη συμπτωματικό γεγονός ή το αποτέλεσμα μιας καλά οργανωμένης συνομωσίας με στόχο τη δολοφονία του και γιατί; Ποιοί παράγοντες, ελληνικοί και ξένοι, μπορούσαν να συλλάβουν και για ποιους σκοπούς αυτό το καταχθόνιο σχέδιο για τη δολοφονία του Καραϊσκάκη, του Καραϊσκάκη που ήταν η μοναδική εγγύηση, στη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, για την απελευθέρωση της Ελλάδας και τη δικαιοσύνη των οραμάτων των αγωνιστών;**

— **Σ' αυτά τα ερωτήματα προσπαθεί να δώσει απάντηση το έργο αυτό, με βάση μια πλατιά ιστορική έρευνα (αυθεντικές μαρτυρίες συμπολεμιστών του, διαπιστώσεις Ελλήνων και ξένων ιστορικών, άλλες πηγές, με την ανάλογη διεξοδική βιβλιογραφική τεκμηρίωση) που αναφέρεται τόσο στο θάνατό του, όσο και στο γενικότερο πλαίσιο των γεγονότων της εποχής, σε συσχέτισμό με τις ζενικές παρεμβάσεις που στόχο τους είχαν την αλλοίωση των σκοπών του Αγώνα, την επεκτατική πολιτική τους και την υποστήριξη της Τουρκίας. Η έρευνα φτάνει στις ανόθευτες πηγές της αλήθειας. Και την αλήθεια πρέπει να τη γνωρίζει το έθνος. Το ίδιο και ο λαός για να προβληματίζεται σωστά και στην εποχή μας. □**

μπορεί να τροποποιηθεί το άρθρο 111 γιατί δεν αφορά τουρκοκυπρίους
ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ του σχετικού άρθρου του Συντάγματος το οποίο επιβάλλει τον εκκλησιαστικό γάμο μεταξύ ελληνορθόδοξων πολιτών της Κυπριακής Δημοκρατίας εισηγείται ο Πρόεδρος της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού Δικαίου, και Δικαστής του Ανωτάτου Δικαστηρίου, κ. Λουκής Σαββίδης.
«Το άρθρο 111 του Συντάγματος δεν συμπεριλαμβάνεται στα θεμελιώδη άρθρα και κατά συνέπεια μπορεί να τροποποιηθεί με απόφαση της Βουλής των Αντιπροσώπων σύμφωνα με τη διαδικασία που προνοεί το Σύνταγμα.
ΔΕΔΟΜΕΝΟΥ ότι το άρθρο 111 δεν αφορά τους Τουρκοκυπρίους, οι οποίοι έχουν θεσμοποιήσει από πριν της ανακήρυξης της Δημοκρατίας τον πολιτικό γάμο, σαν τον μόνο νομικά έγκυρο γάμο.
Η **ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗ** του άρθρου 111, με τρόπο που να επιτρέπει την εισαγωγή του θεσμού του πολιτικού γάμου για τους Ελληνορθόδοξους Κυπρίους, μπορεί να γίνει χωρίς η συμμετοχή των Τουρκοκυπρίων να είναι απαραίτητη».

μια αναφορά στο σεμινάριο που διοργάνωσε η κίνηση αποκατάστασης ψυχασθενών

το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο σήμερα

επιμέλεια γιώργου θεοδούλου

«Το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο σήμερα ήταν το θέμα του διήμερου σεμιναρίου που διοργάνωσε η Κίνηση Αποκατάστασης Ψυχασθενών. Ένα θέμα που η λειτουργία του αποκαθάρσεν διαφορετικούς ψυχικά οργανισμούς διαφορετικών σφαιρών, οι οποίοι περιλάμβαναν από «πρωτόγονη» έως...

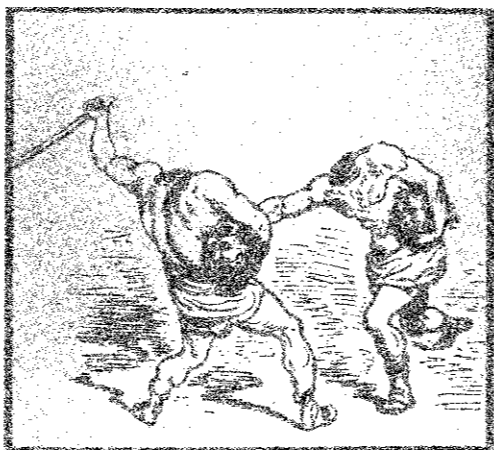
Το ενδιαφέρον του σεμιναρίου διαφάνηκε όχι μόνο από την διήμερη παραμονή σ' αυτό περίπου των ίδιων ατόμων, αλλά κι από την αποκρουστικότητα των βασικών αντιθέσεων μιας ενδεικτικής ομάδας της ευρύτερης κυπριακής κοινωνίας που δεν είναι παρά η μικρογραφία της. Βέβαια κι αυτό το σεμινάριο παρά το θάρρος του, δεν κατάφερε να ξεφύγει από τα συνηθισμένα μειονεκτήματα των σεμιναρίων που γίνονται στην Κύπρο. Έπασχε κι αυτό από τα ίδια: σχετική προχειρότητα οργάνωσης, αρκετοί ομιλητές δεν ήταν επαρκώς προετοιμασμένοι, το θέμα της ταυτότητας πιάστηκε από πολλά σημεία, πράγμα που απέκλεισε τη συζήτηση σε συγκεκριμένα θέματα.

κυπροκεντρισμός - ελληνοκεντρισμός
Πριν προχωρήσουμε σε μια από τις ομιλίες του σεμιναρίου ως δομή ένα «μωσαϊκό» των συζητήσεων, μάλλον αντικειμένων. Ίσως δεν καταφέρουμε να συνδέσουμε τις απόψεις του αμφοτεπίου με τις ομιλίες ή και μεταξύ τους, αλλά να δείξουμε μόνο τι λένε οι σημερινοί Κύπριοι για τη ταυτότητά τους.

Ανώνοτος: Η ιδεολογία του Κυπριακού κράτους είναι εισαγόμενη και μάλιστα αδασιολογητή.

«νεανικός» λόγος
Παίρνει βαθμούς βέβαια η Κ.Α.Ψ. τόσο για το θάρρος της οργάνωσης σεμιναρίου με θέμα που καρφώνει το μαχαίρι στην πληγή και για την επιλογή ομιλητών έξω από το κατεστημένο.
Επιλογή που πρόσφερε ένα «νεανικό» λόγο. Παρ' όλη την «νεανικότητα» του όμως, η συζήτηση - που σίγουρα δεν ήταν στα χέρια της Κ.Α.Ψ. ούτε των συντονιστών - περιορίστηκε στις αντιθέσεις εθνικισμού κι μη εθνικισμού.
Γεγονός που από την μια έριξε το επίπεδο της συζήτησης, αλλά δακτυλοδειξε από την άλλη τη μύτη του παγόβουνου των αντιθέσεων στην κυπριακή κοινωνία.

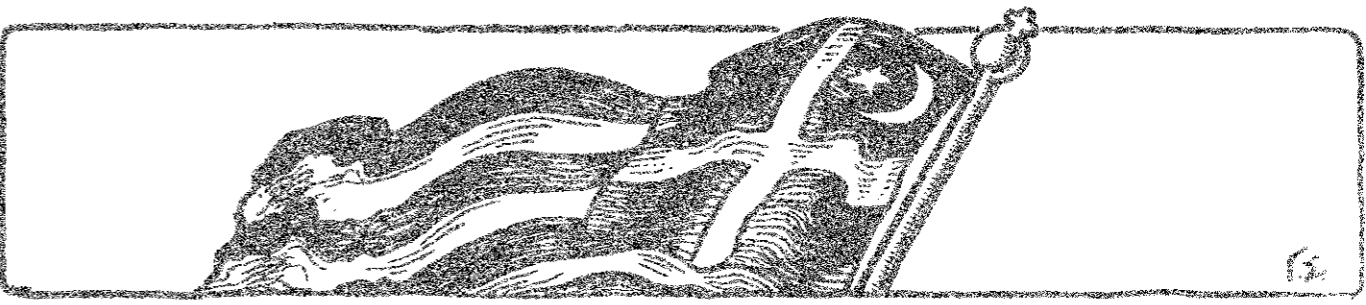
Σ. Παύλου: Κανείς δεν πιστεύει σ' αυτή την πολιτεία κι όλοι βάλθηκαν να μας την επιβάλουν.

Α. Ηγουρευνίδης: Ίσως είναι εισαγόμενες μερικές ιδεολογίες αλλά δέχονται αλλιώσεις από τον συγκεκριμένο χώρο.
Σ. Παύλου: Η εθνική ολοκλήρωση είναι αίτημα που άρχισε από τη στιγμή που απειλήθηκε ο ελληνισμός και ειδικά η Κύπρος. Αυτή η ολοκλήρωση θα επιτευχθεί μόνο όταν δεθούμε γεωγραφικά με την Ελλάδα.
Ανώνοτος: Και οι τουρκοκύπριοι να δεθούν γεωγραφικά με την Τουρκία κι έτσι να πετύχουμε διπλή ένωση - διχοτόμηση.
Η. Προδρόμος: Όποιος νιώθει έλληνας δεν έχει κρίση ταυτότητας.
Ν. Μουσαφέρης: Μα η ανασφάλεια του τον αναγκάζει να ταυτιστεί με δυνατότερο μοντέλο.
Ι. Παγιτάς: Και υποβαθμίστηκε η ταύτιση με την μικρή ομάδα, εκείνη των Κυπρίων, για να υπερισχύσει η ταύτιση με την μεγαλύτερη εθνική ομάδα, Έλληνας-Τούρκος.
Σ. Παύλου: Η Κύπρος είναι χωρίς μυθολογία. Ενώ η Ελλάδα έχει τεράστια μυθολογία του ρεμπέτικου του Τσιτσάνη, της αντίστασης, της Βουγιουκλάκη, της Καρέζη, του Μπάρκουλη... Ο μόνος μύθος που στάθηκε στην Κύπρο ήταν του Μακάριου, κι αυτός επειδή προβλήθηκε πολύ.
Ρ. Λοκίξ: Η επικρατούσα ιδεολογία ήταν, είναι και θα είναι αποτέλεσμα της επικρατούσας τάξης.
αρχαιολόγος: Πολλοί ισχυρίζονται πως η ιστορία της Κύπρου αρχίζει από τον

καιρό του ερχομού των Ελλήνων. Κι όμως τα αρχαία ευρήματα δείχνουν πως η ιστορία της Κύπρου αρχίζει από πολύ πριν. Δείχνουν αυτά τα ευρήματα πως χιλιάδες χρόνια πριν έλθουν οι Έλληνες στην Κύπρο υπήρχε ντόπια τέχνη και παράδοση.
Σ. Σουσιούργου: Ο πόθος της πλειοψηφίας των Κυπρίων παρ' ολίγο να 'φτανε στο κορύφωμα του το '59 και υπογράφηκε η δημιουργία αυτού του κράτους και τα γκρέμισε όλα.
Γ. Θεοδούλου: Οι πόθοι έρχονται και παρέχονται. Και τέτοιοι ιδεολογικοί πόθοι συνήθως δεν είναι πηγάζοι μα δοτοί από την άρχουσα τάξη, όπως ήταν τότε η αστική κι ο κλήρος. Όπως «εστρωσαν» κάποιες ανάγκες το 90% των Κυπρίων να ψηφίσει ένωση στο δημοψήφισμα του '55, κάποιες άλλες οδήγησαν αρκετούς να ενστερνιστούν σήμερα άλλες λύσεις.
Ανώνοτος: Δεν είναι τυχαίο που η ιδεολογία της ένωσης μπήκε πρώτα από την αστική τάξη και τον κλήρο. Ταξικές ήταν και οι αρχές της ΕΟΚΑ που απέκλειε με ανακοίνωση της τους κομμουνιστές από μέλη της.
Σ. Παύλου: Νομίζω επέσασαμε τον ταύρο από τα κέρατα.

Συνεχίζουμε την αναφορά μας στο σεμινάριο για το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο που διοργανώθηκε από την Κίνηση Αποκατάστασης Ψυχασθενών, με μια ομιλία που παρουσιάστηκε σ' αυτό.

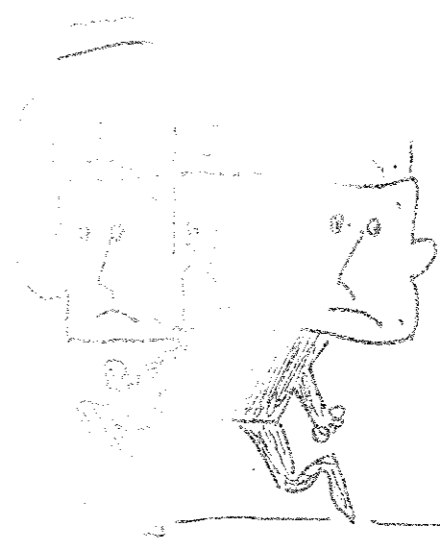
εθνική ταυτότητα και κυπριακή πορεία

ιωσήφ παγιτάς

Μια και δεν είμαι ψυχολόγος, πολιτικός επιστήμονας ή κοινωνιολόγος δε θα θελήσω να αναλύσω ειδικά, από την αντίστοιχη σκοπιά το θέμα. Το ελαμβάνω ότι αυτό θα γίνει στις εισηγήσεις άλλων πιο ειδικών από μένα. Θα αρκεστώ απλώς να αναφέρω ενδεικτικά μόνον, κάποια στοιχεία που νομίζω ότι συνδέονται με το τι θα πω παρακάτω. Ακόμα θα ήθελα να παρατηρήσω ότι, όπως δηλώνει και ο τίτλος της εισήγησής μου δε θα συγκεντρωθώ σε θεωρητικές τοποθετήσεις, αλλά το σημείο αναφοράς μου θα είναι η Κύπρος. Θα πρέπει σχετικά να ομολογήσω ότι, μετά το πραξικόπημα και την εισβολή δε μου είναι δυνατό να δω και να σκέφτομαι χωρίς επίκεντρο της σκέψης μου να είναι η χώρα μας.
Πριν προχωρήσω στο θέμα μου, θεωρώ σκόπιμο να αναφερθώ σε 2-3 αναντίλεκτες κατά την άποψή μου πραγματικότητες: Κύπριοι δεν είμαστε μόνο οι Ελληνοκύπριοι αλλά και οι άλλες κοινότητες που απαρτίζουν το κυπριακό λαό και φυσικά και οι Τουρκοκύπριοι. Σαν Κύπριοι έχουμε όλοι τα ίδια δικαιώματα σ' αυτή τη χώρα και τις ίδιες φυσικά υποχρεώσεις. Οι εθνολογικές υποδιαρέσεις που απαρτίζουν τον κυπριακό λαό έχουν η κάθε μια τη ταυτότητά της, που μέρος της είναι κοινό για όλους τους Κυπρίους και μέρος της διαφέρει. Οι Χριστιανικές κοινότητες της Κύπρου, — τες ονομάζω έτσι χάριν ευκολίας — έχουν μεγαλύτερη κοινότητα μεταξύ τους παρά με τη μουσουλμανική. Ακόμα ότι, η ταυτότητα σ' ένα λαό είναι απαραίτητο στοιχείο της αυτόνομης πνευματικής ανέλιξης.
Πριν θελήσω ωστόσο να συνδέσω την ταυτότητα με την Κύπρο, δε σταθώ σε μερικές απλές παρατηρήσεις.
Αρχίζω από το ότι η ταυτότητα έχει τις ρίζες της στην ανάγκη του ανθρώπου να συσχετιστεί με τους συνανθρώπους του, να γίνει κοινωνός των ίδιων πραγμάτων και να ταυτιστεί με μίαν ομάδα. Αυτή η ανάγκη μπορεί να είναι το αποτέλεσμα κοινωνικής αφορηλάτησης από δυνάμεις όπως η κοινή γλώσσα, οι κοινές παραδόσεις, η θρησκεία ή η διαβίωση σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και βρίσκει έντονα την έκφρασή της στην εθνική λογοτεχνία. Η ταυτότητα γεννιέται μαζί με τον άνθρωπο και είναι συνάρτηση του οικο-

γενειακού περιβάλλοντος αρχικά τουλάχιστον, καθώς και του δεδομένου χρόνου και τόπου που γεννιέται κάποιος.
εμείς - εκείνοι
Πράγματι, αρχικά αποκτά το παιδί την ιστορία και τις καταβολές της ομάδας μέσα στην οποία γεννιέται. Τα πολιτιστικά στοιχεία περνούν αυτόματα σ' αυτό και βαθμιαία προικοδοτείται με τον εθνισμό, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τη μυθολογία, το σύστημα αξιών, τα ήθη και έθιμα και γενικά τις ιδιότητες του περιγυρου στον οποίο ζει, πολύ πριν αρχίσει η ουσιαστική συνειδητοποίησή του. Αυτά τα στοιχεία, σε συσχέτισμό με τα αντίστοιχα στοιχεία άλλων, δημιουργούν το διαχωριστικό τείχος του εμείς/εκείνοι και συντηρούν τα «είδωλα» της «φύλης». Σημαίνει η γέννηση ενός παιδιού τη φυλετική προέκταση στο χρόνο, μια διαδικασία που στο βάθος αντιστρατεύεται τη παγκοσμιότητα της ανθρωπιστικής προσέγγισης.
Στα στοιχεία της ταυτότητας, έντονο είναι το συναίσθημα του να ανήκει κανείς πολιτιστικά αλλά και από πλευράς χώρου, και τα σύνορα μιας χώρας διαγράφουν κανονικά τη κοινωνική περιοχή

μέσα στην οποία συντελείται η επαφή της ομάδας. Ωστόσο το άτομο ανήκει ουσιαστικά και κυριολεκτικά, εκεί που το ίδιο νιώθει και θέλει να ανήκει και κανείς δε μπορεί να του στερήσει την παρουσία ή να το διώξει από την ομάδα. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι πολιτικές συνθήκες μέσα στις οποίες διαμορφώνεται η ταυτότητα. Σχετικά έχει η ταυτότητα της ομάδας τη τάση να αυτελέγεται ή διαστελλεται, ανάλογα με τον πολιτικό χώρο που έχει, ή της αφήνουν στη διάθεσή της. Ωστόσο συχνή είναι η επιχειρηματολογία ότι, αντίθετα, εκείνο που καθορίζει ουσιαστικά τη ταυτότητα είναι η κουλτούρα.
Γενικά η ταυτότητα αντανακλά την δεδομένη ανθρώπινη προσωπικότητα και αποτελεί το κέντρο βάρους της ψυχικής συγκρότησης του ατόμου. Αποτελεί το πολύμορφο και πολυδιάστατο κέντρο της ψυχοδυναμικής του ατόμου, απ' όπου κατερχόνη πηγάζει η προσωπική δύναμη της ανέλιξης του ανθρώπου. Είναι συντελεστική της δομής των εθνημάτων του, της μορφής της κοινωνίας της οποίας είναι μέλος και κατ' επέκταση η συνισταμένη του κοινωνικού συνόλου.
Όπως όμως έχω αναφέρει η παρουσίασή μου έχει σα σημείο αναφοράς την Κύπρο και την πορεία της, πριν και μετά το σήμα.
Ανάφερα προηγουμένως ότι, η κάθε μια κυπριακή εθνολογική υποδιαρέση έχει τη δική της ταυτότητα, που κάπου διαφέρει και κάπου συμπίπτει με τις άλλες. Όσον αφορά τη γλώσσα, οι διαφορές ανάμεσα σ' αυτό που το Σύνταγμα θεωρεί σαν ελληνική κοινότητα είναι ανυπαρκτες θα έλεγα, αφού όλα τα στοιχεία της κοινότητας μιλούν ελληνικά. Εξαιρεση, άσχετα αν ελληνικά μιλούσαν σχεδόν όλοι οι παλαιοί, οι νέοι Τουρκοκύπριοι. Οι διαφορές αρχίζουν να είναι μεγαλύτερες όσον αφορά τη θρησκεία, που ωστόσο με τη μόνωση και την επαγμία τείνουν να μην είναι σημαντικές, παρά μόνο για τους Τουρκοκύπριους. Όσον αφορά τα ήθη και έθιμα, παρά την μακρά συνύπαρξη στον ίδιο μικρό χώρο λόγω της θρησκείας βασικά, υπάρχουν αρκετές διαφορές. Εκεί που υπάρχει σύμπτωση στην ταυτότητα των κοινοτήτων είναι ο χώρος. Η καλλιεργημένη όμως μισολ-

λοδοξία και οι δύο ανταγωνιστικές κουλτούρες που οι ρίζες του ανταγωνισμού τους φτάνουν το καιρό του Βυζαντίου, εξουδετέρωσαν το κοινό στοιχείο του χώρου, αφήνοντας τις χωρίς ουσιαστική επαφή. Η διαδικασία της απόδοσης ταυτότητας (ascription) εξουδετέρωσε στη περίπτωση της Κύπρου την ίδια βουλήσει επιλογή. Πρόκειται για μια κατ' εξοχήν περίπτωση κοινωνικού καλουπώσματος και δυαδισμού, όπου η ταύτιση με την μικρότερη ομάδα, εκείνη των Κυπρίων, υποβαθμίζεται, για να υπερισχύσει η ταύτιση με τη μεγαλύτερη εθνική ομάδα, Έλληνας/Τούρκος.

Έτσι, παρά την εμφάνιση, μετά την ανεξαρτησία, της ιδιότητας του Κύπριου πολίτη, χώρου επαφής όλων των κυπριακών κοινοτήτων, το μπόλι της νέας πολιτικής ταυτότητας δεν έπιασε. Αντίθετα η νέα ταυτότητα του ελεύθερου Κυπρίου — σ' αυτό συνέτεινε και η προσπάθεια της Ένωσης και η αναβίωση του Τουρκικού Εθνικισμού — αντι να δουλέψει προς την κατεύθυνση της συγχώνευσης της ταυτότητας, δούλεψε προς την μεριά της διάσπασης και της πόλωσης. Πρόκειται για μια κατ' εξοχήν αποτυχία δημιουργίας ταυτότητας σε κατώτερα από εθνικά (subnational) επίπεδα, που έρχεται σε κραυγαλέα αντίθεση με τη περίπτωση άλλων χωρών όπως της Καραϊβικής, όπου υπήρξε καθυπόταξη των εθνικών αντιθέσεων και συγχώνευση των στοιχείων του κρεολού με το Ινδικό.

Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι υπάρχουν για πολύ καιρό στην Κύπρο. Χωρίς να συσκοτίζεται το γεγονός, ενόσω διαρκούσε η αποικιοκρατία συνυπήρχαν η εικόνα του Κυπρίου, και παράλληλα οι δύο εθνικές ταυτότητες. Ωστόσο αργότερα, όταν το εθνικιστικό κίνημα δεν επηρέασε τις δύο εθνικές ομάδες κατά τον ίδιο τρόπο, προσπάθησε ο εθνικισμός συνεπικουρούμενος και από την αποικιοκρατία που υποθέτησε πολιτική άξυνση των διαφορών και υποβάθμιση των κοινών στοιχείων — και επέτυχε να ισχυροποιήσει τις ευρύτερες έννοιες Έλληνας/Τούρκος. Πράγματι, ενόσω το περιεχόμενο της ταυτότητας διατηρούσε κάποιες μορφές εξωτερικό περίβλημα και οι δύο ιδιότητες και εκείνη του Κυπρίου και εκείνες του Έλληνα και του Τούρκου ήταν εξεχουσες. Με την αποχώρηση της αποικιακής δύναμης και τη διακοινωνική σύγκρουση που ακολούθησε, η εξωτερική συνάφεια έκφρασης (context) έχασε το μεγαλύτερο μέρος της σημασίας της στο δυαδισμό της ταυτότητας Έλληνας-Τούρκος, σημειώνοντας δις-στολή της ταυτότητας προς τις μεγαλύτερες εθνικές ομάδες.

Από την Κύπρο απουσίασε εντελώς η έννοια του επαρχιωτισμού (provincialism), όπως συνέβη για παράδειγμα στη Κεϋλάνη και πιο χαρακτηριστικά στη περίπτωση της απόσχησης από το Πακιστάν του ανατολικού του τμήματος και της δημιουργίας της Μπαγκλα Ντέση, όπου καθαρά τα άλλα στοιχεία κουλτούρας, όπως για παράδειγμα η θρησκεία, κανένα δεν έπαιξαν ρόλο. Παρόμοια εί-

ναι και η περίπτωση των Ιβος στη Νιγηρία και η προσπάθεια δημιουργίας της Μπιόφρα, μια χαρακτηριστική περίπτωση συστολής της ταυτότητας, όπου οι Ιβος έσπευσαν να γεμίσουν το πολιτικό χώρο που τους άφησε ελεύθερο η αποικιοποίηση.

Ωστόσο άλλη ήταν η εξέλιξη των πραγμάτων στην Κύπρο, όπου όσο η σημασία της πολιτικής ομάδας αυξανόταν (καθαρά ελληνοκυπριακή παρουσία στην Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για πολλά χρόνια και αργότερα η δημιουργία της λεγόμενης Τ.Δ.Β.Κ.), τόσο αυξανόταν και η διαφοροποίηση της ταυτότητας προς τα κάτω, γιατί είναι σ' αυτό κυρίως το επίπεδο όπου κρίνονται οι διαφορές και διαπιστώνονται οι ομοιότητες. Αποτέλεσμα το σημερινό χάσμα ταυτότητας στην Κύπρο.

Ανάφερα προηγουμένως δύο σχολές σκέψης, όπου η μια δέχεται τις πολιτικές συνθήκες σαν καθοριστικό παράγοντα της ταυτότητας και η άλλη καθαρά τις πολιτιστικές. Στην Κύπρο, θα έλεγα, ότι ισχύει το δεύτερο.

η ένωση διέφυγε το χάσμα ταυτότητας

Οι πολιτικές συνθήκες, όχι μόνο δεν έσπρωξαν τον Κύπριο να υιοθετήσει μια πολιτική ταυτότητα αλλά αντίθετα, τόσο ο αγώνας για την Ένωση όσο και η επαμφοτερίζουσα πολιτική της Ελληνοκυπριακής ηγεσίας, τον έκαναν να στραφεί προς τα πιο ευκρινή πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία 26 χρόνια μετά την ανεξαρτησία της χώρας μας, εξακολουθούν ακόμα μόνα αυτά, να τον καθορίζουν.

Δεν υπήρχαν δυστυχώς στην Κύπρο ντόπιοι Θεοί (tribal Gods) ούτε καθαρά κυπριακά είδωλα και μύθοι, τέτοιοι που να δημιουργούν την αναγκαία ασφάλεια και έμπνευση. Έτσι και οι δύο βασικές ομάδες στην Κύπρο διάλεξαν τον εύκολο δρόμο, εκείνο της αντίστοιχης εθνικής ταύτισης, που δυστυχώς ήταν και ο εύκολος τρόπος για να φτάσουμε και στη διακοινωνική σύγκρουση.

Η προσπάθεια για την Ένωση είχαν ακόμα σαν συνέπεια την ανάγκη συσπείρωσης και αυτοσυναγνώρισης του τουρκοκυπριακού στοιχείου, με άμεσο αποτέλεσμα την διεύρυνση του χάσματος της ταυτότητας.

Είναι η δική μου θέση ότι, σ' αυτό συνέτειναν και εξωτερικές επιδράσεις που σκόπιμα καλλιέργηθηκαν στο εσωτερικό και που δεν επέτρεψαν ή μάλλον απέτρεψαν τον Κύπριο από του να κάμει τις δικές του αυθόρμητες επιλογές. Η θέση αυτή ενισχύεται ίσως από μια μελέτη που έκαμε πριν μερικά χρόνια ο ψυχίατρος James Tenzel ανάμεσα σε μαθητές μέσης παιδείας Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους και που απέδειξε ότι ένας βασικός χαλκός στην αλυσίδα της ταυτότητας, εκείνος του συστήματος των αξιών, είναι ουσιαστικά ο ίδιος και για τις δύο βασικές κυπριακές κοινότητες.

Αναφέρεται στην εν λόγω έρευνα ότι σχετικά σημαντικές διαφορές αναφορικά

με τις αξίες παρουσιάζονται μόνο στα θέματα της προσφοράς υπηρεσιών προς την κοινότητα και της οικονομικής επιτυχίας, όπου οι προτεραιότητες των δύο κοινοτήτων δεν φαίνεται να συμπίπτουν...

... Σχετικά υποδεικνύει ο Νάϊν ότι στην Κύπρο υπάρχει ένας σχιζοφρενικός ασυχετισμός μεταξύ των παραγόντων που συνθέτουν τον ιδεολογικό εθνικισμό και τη **πραγματική** κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Κύπρου. Το θέμα πραγματεύθηκε από το 1964 σε άρθρο του που δημοσίευσε στη «Φιλολογική Κύπρο» με τίτλο «Η Κρίσις της Κυπριακής συνειδήσεως» και ο Θεόδωρος Παπαδόπουλος. Πράγματι παρατηρούσε τότε ο Παπαδόπουλος ότι, «ενώ ο Κυπριακός Ελληνισμός συνταυτίζει τον πνευματική και πολιτιστική του παράδοσιν προς την Ελληνικήν, διαχωρίζει τους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς του θεσμούς, από τον Μητροπολιτικό Ελληνισμό». Προχώρησε μάλιστα να παρατηρήσει ότι «από το 1191 μέχρι σήμερα οι κυπριακοί θεσμοί, εξαιρουμένων των θρησκευτικών και εκπαιδευτικών ουδέποτε συνεταυτίσθησαν μετά των Ελληνικών ιδιαίτερα στην περίοδο της αγγλικής κυριαρχίας».

Η απουσία κάποιου προγράμματος ενδεδειγμένου για την Κυπριακή κοινωνία είναι πάντα αισθητή, αν και η διαχωρισμός δημιουργεί τη λαθρασμένη εντύπωση ότι κατά τέτοιο ίσως να μη χρειάζεται για την ώρα, όταν οι δύο κοινότητες φαίνεται να είναι εμπλεγμένες στις εθνικιστικές τους ενασχολήσεις και την οικονομική ανάπτυξη. Για να χρησιμοποιήσω έναν όρο του Μέττερνιχ, είναι δυστυχώς αυτή τη στιγμή η Κύπρος γεωγραφική έκφραση παρά κοινωνικοπολιτική. Την συνθέτουν δύο πολιτικές οντότητες και ας μην είναι η μια αναγνωρισμένη, η κάθε μια με το δικό της εθνικισμό. Η μια εντελώς εξαρτώμενη από την Τουρκία με κάποιες όμως δελά εμφανιζόμενες Τουρκοκυπριακές εθνικιστικές τάσεις. Η άλλη νοσταλγικά πάντα προσλωμένη στην Ελλάδα και χωρίς ακόμα να μπορεί να εμφανίσει κάποια Ελληνοκυπριακή ταυτότητα...

... Δεδομένου ότι οι διαφορές των δύο αυτών χωρών δεν είναι λίγες, δε θα πρέπει να είναι δύσκολο να συνειδητοποιηθεί πόσο επικίνδυνη είναι αυτή η πορεία για την Κύπρο. Ωστόσο δεν είναι μόνο αυτός ο κίνδυνος. Εκείνο που μπορεί να συμβεί αυτή τη στιγμή στην Κύπρο και απειχόνται όλοι οι νουνεχίς και μη σωβινοστές Κύπριοι και από τις δύο μεριές, είναι η διχοτόμηση. Αλλά μπορεί κανείς καλόπιστα να ισχυριστεί ότι η πόλωση στη ταυτότητα των δύο κοινοτήτων και η συνεχής τάση για ταύτιση (την επιβάλλει η Τουρκία στα κατεχόμενα, συρόμεθα οι Ελληνοκύπριοι σε κάτι τέτοιο) με τους εθνικούς χώρους, είναι δυνατό να είναι αποτρεπτική αυτής της πιθανότητας;

Είναι δυνατόν η άρνηση κάθε τι του κυπριακού, όπως για παράδειγμα της κυπριακής σημαίας που θεωρείται ανάθεμα για τα άτομα μιας ορισμένης ιδεολογικής τοποθέτησης και πολεμάται, να

δημιουργεί σε οποιονδήποτε από μας εντύπωση ότι συμβάλλει στην αποφυγή της διχοτόμησης; Και μιλιά διαρκώς για τη διχοτόμηση, γιατί δυστυχώς αυτό είναι πιο πιθανόν να συμβεί αν δε βρεθεί λύση του Κυπριακού. Θεωρώ σκόπιμο να υπενθυμίσω ότι η ουσία του εθνικισμού είναι η επιμονή του να ταυτίσει γεωγραφικά την ομάδα με πολιτιστική συνοχή με την πολιτική. Αλλά αν η προσπάθεια του εθνικισμού θάνατο η σύμπτωση των ορίων του πολιτικού με τον πολιτιστικό χώρο, δεν είναι ο κίνδυνος της διχοτόμησης εξαιτίας του δυαδισμού της εθνικής ταυτότητας στην Κύπρο, επικείμενος, ορατός και θανάσιμος;

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, ένα κράτος που δημιουργεί απόφους Τούρκους και Έλληνες, ρεμπλικές των αντίστοιχων Τούρκων πολιτών, είναι δυνατό να φτάσει ποτέ να δημιουργήσει τον σωστό Κύπριο πολίτη; Έγγραφε κάποτε ο Δόρδος Acton ότι, το κράτος που δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλες του τις εθνολογικές αποχωσείες, είναι καταδικασμένο.

Η πολιτιστική ταυτότητα επιτρέπει και ακόμα καλλιεργεί τρόπους όπου εγκαταλείπεται κάποιος στον εαυτό του και διασφαλίζεται στο άτομο το δικαίωμα να ανήκει όπου θέλει. Και τίθεται εδώ το ερώτημα, αν το Κράτος ή η Εκκλησία επέτρεψαν στον Ελληνοκύπριο να εγκαταλειφθεί στον εαυτό του, όταν φανερά του καλλιεργούν το αντίθετο... Η ημέρα της Ανεξαρτησίας άρχισε να γιορτάζεται μόλις πριν λίγα χρόνια, ενώ είχαμε πάντα για αγίες ελληνικές και τουρκικές γιορτές. Τα ελληνικά εθνόσημα και η σημαία χρησιμοποιούνται πλατεία στο στρατό της Δημοκρατίας, ενώ ο ελληνικός εθνικός ύμνος έχει επίσημα υιοθετηθεί από το Κυπριακό Κράτος.

ο φιλοκύπριος δεν είναι ανθέλληνας

Είναι τέτοια η πόλωση στην Κύπρο στο θέμα της ταυτότητας, που το άτομο που θα δείξει αγάπη, σεβασμό και νομιμοφροσύνη για την Κύπρο θα χαρακτηριστεί σύντομα σαν ανθέλληνας ή αντιτούρκος, σαν τα θετικά συναισθήματα που εκφράζονται από τη μια να συνεπάγονται αυτόματα αντίστοιχα αρνητικά για οτιδήποτε είναι έξω από το αντικείμενο αυτής της έκφρασης. Και παρατηρείται εδώ το παράδοξο, ενδεικτικό της σύγχυσης που επικρατεί στην ταυτότητα του Κυπρίου: Να του επιτρέψει ο πολιτιστικός απομονωτισμός του να ξανοίγεται προς την κατεύθυνση του διεθνισμού (η καθημερινή μας ζωή είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα) αλλά να συσπειρώνεται και να μη μπορεί να δεχτεί, ψήγματα έστω, κυπριατισμού. Πρόκειται κατά την άποψή μου για μια πορεία αντίθετη με ότι δέχεται η επιστήμη, όπου ο σχηματισμός της ταυτότητας γίνεται μέσα από μια εσκεμμένη φάση δοκιμασίας και αυτόνομης επιλογής, και αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του ατόμου. Πρόκειται για μια καθαρή περίπτωση διαμόρφωσης ταυτότητας με τη μέθοδο της

απόδοσης (ascription) που με τις ενέργειες των εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν τις τύχες της χώρας μας, κατάφερε να εμποδίσει την αναδόμηση της κυπριακής ταυτότητας με βάση την Κυπριακή πραγματικότητα.

Στις χώρες που απουσιάζει η πληθυσμιακή ομοιογένεια και είναι διαιρεμένες πολιτιστικά, υπάρχουν από πρώτη άποψη τρεις κατευθύνσεις λύσεων στο θέμα της ταυτότητας:

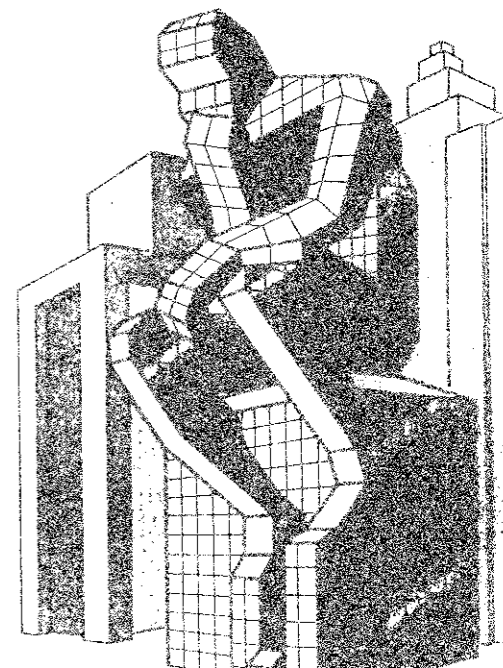
Εκείνη της σφομοίωσης ή μάλλον της συγχώνευσης. Πρόκειται για δύσκολη διαδικασία που σπάνια πετυχαίνει και που χρειάζεται πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα για να φέρει αποτελέσματα και να συγχωνεύσει τα συνθετικά στοιχεία. Πολύ λίγα κράτη μπορούν να πετύχουν το βαθμό υποταγής, εξαναγκασμού και πίεσης στις ομάδες που συνθέτουν τον πληθυσμό της, ώστε να πετύχουν τη συγχώνευση, για να μην αναφέρω πόσο λίγο είναι επιθυμητή ή προσφέρεται πολιτικά αυτή η μέθοδος. Άλλη κατεύθυνση είναι εκείνη της απόσχησης ή της διχοτόμησης, αν σκοπός της λύσης είναι να εκταμίει η εθνική πολυμορφία με τη δημιουργία περισσότερων του ενός κρατών. Ωστόσο δε φαίνεται ο Κυπριακός λαός στη συντριπτική του πλειοψηφία να επιθυμεί κάτι τέτοιο. Αντίθετα με τις χώρες που επηρεάζουν το κυπριακό και που δεν αποκρούουν στην ουσία αυτήν την λύση, παρά τις διαφορές τους, οι δύο κοινότητες είναι διατεθειμένες να συμβιώσουν.

Τέλος, η τρίτη λύση είναι εκείνη που παίρνει την πολιτική μορφή της ομοσπονδίας ή της περιφερειακής ενσωμάτωσης, που θα μπορούσε να αποτελέσει πυρήνα έλξης προς κάποια μορφή ενσωμάτωσης, επιθέτοντας στις υφιστάμενες ταυτότητες ένα καινούργιο στρώμα ταυτότητας, έτσι που να μη χάνεται το παλιό.

Τίποτε δεν αποκλείει την ταύτιση ενός ατόμου με μιαν ομάδα, ενώ ταυτόχρονα θα διατηρήσει συγγένεια με κάποιον άλλη ενότητα. Τα αραβικά κράτη ξεκινούν από τον Περσικό κόλπο και καταλήγουν στον Ατλαντικό και όμως έχουν όλα τη δική τους ταυτότητα, χωρίς σε καμιά περίπτωση να μπορεί κανείς να μιλήσει για την έλλειψη αραβισμού και ακόμα λιγότερο για αναραβισμό.

η επιβίωση απαιτεί διαφοροποίηση της ταυτότητας

Στο βαθμό που τα επί μέρους χαρακτηριστικά των κοινοτήτων δε θα έχουν μεγαλύτερα σημαία επαφής στον ανάλογο βαθμό θα εξαρτηθεί ή όχι, μακροπρόθεσμα η επιβίωσή μας σαν χώρας. Και τούτο γιατί, με εξαίρεση τα στοιχεία του χώρου, οι ταυτότητες των δύο βασικών κοινοτήτων διαφέρουν από πλευράς θρησκείας, γλώσσας και ιστορικής παράδοσης για να περιοριστώ σ' αυτά τα πρωταρχικής σημασίας ακόμα για την Κύπρο, χαρακτηριστικά. Εκείνο

που είναι ακόμα σοβαρότερο είναι ότι, η ιστορική παράδοση των δύο κοινοτήτων είναι όπως ήδη ελέχθη, δοσμένη μέσα από ένα καθαρά ανταγωνιστικό ξέκινώντας από την πτώση της Κωνσταντινούπολης και καταλήγοντας στα γεγονότα του '74. Και τούτο γιατί στον Κύπριο καλλιιεργήθηκε η τάση, η ιστορική παράδοση να αντικρούεται μέσα από την ιστορία του Ελληνισμού και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, παρά της οκτάκις χιλιετούς ιστορίας της ίδιας του της χώρας...

... Καταλήγω ότι υπάρχει στην Κύπρο κρίση ταυτότητας και για να αρθεί θα πρέπει να υπάρξει (α) συνειδητοποίηση του προβλήματος, (β) πολιτική απόφαση για τη λύση του και άρση της σύγχυσης και των αντιφάσεων που επικρατούν, (γ) σωστός προγραμματισμός και μεθοδευση του θέματος, έτσι που ενώ θα υπάρχει πλήρης σεβασμός της πνευματικής και πολιτιστικής παράδοσης των δύο επί μέρους τμημάτων του Κυπριακού λαού, θα δημιουργηθούν ταυτόχρονα εκείνες οι κοινωνικοπολιτικές δομές και προσπάθειες, που θα εξασφαλίζουν την βιωσιμότητα του κράτους. Τον λόγον έχει το ίδιο το Κράτος, του οποίου η ευθύνη για τη κρίση ταυτότητας στην Κύπρο είναι κάτι παρά πάνω από μεγάλη.

Η ιστορία και οι παραδόσεις των λαών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητάς τους. Ωστόσο σημαντική ή μάλλον πρωταρχικής σημασίας είναι για τους λαούς η επιβίωσή τους. Πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για δύο αναντίθετες αλήθειες. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι διατεθειμένος ο Κύπριος να βελτιστεί να επιφέρει στη ταυτότητά του εκείνες τις διαφοροποιήσεις που θα του εξασφαλίσουν την επιβίωση;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ της αναφοράς στο σεμινάριο της Κ.Α.Ψ. «Το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο σήμερα» θα έχουμε στο επόμενο τεύχος με άλλες σελίδες.

λοδοξία και οι δύο ανταγωνιστικές κουλτούρες που οι ρίζες του ανταγωνισμού τους φτάνουν το καιρό του Βυζαντίου, εξουδετέρωσαν το κοινό στοιχείο του χώρου, αφήνοντας τις χωρίς ουσιαστική επαφή. Η διαδικασία της απόδοσης ταυτότητας (ascription) εξουδετέρωσε στη περίπτωση της Κύπρου την ίδια βουλήσει επιλογή. Πρόκειται για μια κατ' εσχόλην περίπτωση κοινωνικού καλουπάσιματος και δυαδισμού, όπου η ταύτιση με την μικρότερη ομάδα, εκείνη των Κυπρίων, υποβάθμιζεται, για να υπεριοχυθεί η ταύτιση με τη μεγαλύτερη εθνική ομάδα, Έλληνας/Τούρκος.

Έτσι, παρά την εμφάνιση, μετά την ανεξαρτησία, της ιδιότητας του Κύπριου πολίτη, χώρου επαφής όλων των κυπριακών κοινοτήτων, το μπόλι της νέας πολιτικής ταυτότητας δεν έπιασε. Αντίθετα η νέα ταυτότητα του ελεύθερου Κυπρίου — σ' αυτό συνέτεινε και η προσπάθεια της Ένωσης και η αναβίωση του Τουρκικού Εθνικισμού — αντί να δουλέψει προς την κατεύθυνση της συγχώνευσης της ταυτότητας, δούλεψε προς την μεριά της διάσπασης και της πόλωσης. Πρόκειται για μια κατ' εσχόλην αποτυχία δημιουργίας ταυτότητας σε κατώτερα από εθνικά (subnational) επίπεδα, που έρχεται σε κραυγαλέα αντίθεση με τη περίπτωση άλλων χωρών όπως της Καραϊβικής, όπου υπήρξε καθυπόταξη των εθνικών αντιθέσεων και συγχώνευση των στοιχείων του κοσμού με το Ινδικό.

Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι υπάρχουν για πολύ καιρό στην Κύπρο. Χωρίς να συσκοτίζεται το γεγονός, ενόσω διαρκούσε η αποικιοκρατία συνυπήρχαν οι εικόνα του Κύπριου, και παράλληλα οι δύο εθνικές ταυτότητες. Ωστόσο αργότερα, όταν το εθνικιστικό κίνημα δεν επηρέαζε τις δύο εθνικές ομάδες κατά τον ίδιο τρόπο, προσπάθησε ο εθνικιστικός συνεπικουρούμενος και από την αποικιοκρατία που υιοθέτησε πολιτική όξυνσης των διαφορών και υποβάθμισης των κοινών στοιχείων — και επέτυχε να ισχυροποιήσει τις ευρύτερες έννοιες Έλληνας/Τούρκος. Πράγματι, ενόσω το περιεχόμενο της ταυτότητας διατηρούσε κάποιες μορφές εξωτερικό περιβάλλον και οι δύο ιδιότητες και εκείνη του Κυπρίου και εκείνες του Έλληνα και του Τούρκου ήταν εξεχόμενες. Με την αποχώρηση της αποικιακής δύναμης και τη διακοινοτική σύγκρουση που ακολούθησε, η εξωτερική συνάφεια έκφρασης (context) έχασε το μεγαλύτερο μέρος της σημασίας της στο δυαδισμό της ταυτότητας Έλληνας-Τούρκος, σημειώνοντας διχοτομία της ταυτότητας προς τις μεγαλύτερες εθνικές ομάδες.

Από την Κύπρο απουσίασε εντελώς η έννοια του επαρχιωτισμού (provincialism), όπως συνέβη για παράδειγμα στη Κεϋλάνη και πιο χαρακτηριστικά στη περίπτωση της απόσχισης από το Πακιστάν του ανατολικού του τμήματος και της δημιουργίας της Μπάγκλα Ντέσ, όπου καθαρά τα άλλα στοιχεία κουλτούρας, όπως για παράδειγμα η θρησκεία, κανένα δεν έπαιξαν ρόλο. Παρόμοια εί-

ναι και η περίπτωση των Ιβος στη Νιγηρία και η προσπάθεια δημιουργίας της Μπίφφα, μια χαρακτηριστική περίπτωση συστολής της ταυτότητας, όπου οι Ιβος έσπευσαν να γεμίσουν το πολιτικό χώρο που τους άφησε ελεύθερο η αποικιοποίηση.

Ωστόσο άλλη ήταν η εξέλιξη των πραγμάτων στην Κύπρο, όπου όσο η σημασία της πολιτικής ομάδας αυξανόταν (καθαρά ελληνοκυπριακή παρουσία στην Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας για πολλά χρόνια και αργότερα η δημιουργία της λεγόμενης Τ.Δ.Β.Κ.), τόσο αυξανόταν και η διαφοροποίηση της ταυτότητας προς τα κάτω, γιατί είναι σ' αυτό κυρίως το επίπεδο όπου κρίνονται οι διαφορές και διαπιστώνονται οι ομοιότητες. Αποτέλεσμα το σημερινό χάσμα ταυτότητας στην Κύπρο.

Ανάφερα προηγουμένως δύο σχολές σκέψης, όπου η μια δέχεται τις πολιτικές συνθήκες σαν καθοριστικό παράγοντα της ταυτότητας και η άλλη καθαρά τις πολιτιστικές. Στην Κύπρο, θα έλεγα, ότι ισχύει το δεύτερο.

η ένωση διεύρυνε το χάσμα ταυτότητας

Οι πολιτικές συνθήκες, όχι μόνο δεν έσπρωξαν τον Κύπριο να υιοθετήσει μια πολιτική ταυτότητα αλλά αντίθετα, τόσο ο αγώνας για την Ένωση όσο και η επαμφοτερίζουσα πολιτική της Ελληνοκυπριακής ηγεσίας, τον έκαναν να στραφεί προς τα πιο ευκρινή πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία 26 χρόνια μετά την ανεξαρτησία της χώρας μας, εξακολουθούν ακόμα μόνο αυτά, να τον καθορίζουν.

Δεν υπήρχαν δυστυχώς στην Κύπρο ντόπιοι Θεοί (tribal Gods) ούτε καθαρά κυπριακά είδωλα και μύθοι, τέτοιοι που να δημιουργούν την αναγκαία ασφάλεια και έμπνευση. Έτσι και οι δύο βασικές ομάδες στην Κύπρο διόλεξαν τον εύκολο δρόμο, εκείνο της αντίστοιχης εθνικής ταύτισης, που δυστυχώς ήταν και ο εύκολος τρόπος για να φτάσουμε και στη διακοινοτική σύγκρουση.

Η προσπάθεια για την Ένωση είχε ακόμα σαν συνέπεια την ανάγκη συσπείρωσης και αυτοαναγνώρισης του τουρκοκυπριακού στοιχείου, με άμεσο αποτέλεσμα την διεύρυνση του χάσματος της ταυτότητας.

Είναι η δική μου θέση ότι, σ' αυτό συνέτειναν και εξωτερικές επιδράσεις που σκόπιμα καλλιεργήθηκαν στο εσωτερικό και που δεν επέτρεψαν ή μάλλον απέτρεψαν τον Κύπριο από του να κάμει τις δικές του αυθόρμητες επιλογές. Η θέση αυτή ενισχύεται ίσως από μια μελέτη που έκανε πριν μερικά χρόνια ο ψυχίατρος James Tenzel ανάμεσα σε μαθητές μέσης παιδείας Ελληνοκύπριους και Τουρκοκύπριους και που απέδειξε ότι ένας βασικός χαλκός στην αλυσίδα της ταυτότητας, εκείνος του συστήματος των αξιών, είναι ουσιαστικά ο ίδιος και για τις δύο βασικές κυπριακές κοινότητες.

Αναφέρεται στην εν λόγω έρευνα ότι σχετικά σημαντικές διαφορές αναφορικά

με τις αξίες παρουσιάζονται μόνο στα θέματα της προσφοράς υπηρεσιών προς την κοινότητα και της οικονομικής επιτυχίας, όπου οι προτεραιότητες των δύο κοινοτήτων δεν φαίνεται να συμπίπτουν...

...Σχετικά υποδεικνύει ο Ναιτζ ότι στην Κύπρο υπάρχει ένας σχιζοφρενικός ασυχετισμός μεταξύ των παραγόντων που συνθέτουν τον ιδεολογικό εθνικισμό και τη **πραγματική** κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Κύπρου. Το θέμα πραγματεύθηκε από το 1964 σε άρθρο του που δημοσίευσε στη «Φιλολογική Κύπρο» με τίτλο «Η Κρίσις της Κυπριακής συνειδήσεως» και ο Θεόδωρος Παπαδόπουλος. Πράγματι παρατηρούσε τότε ο Παπαδόπουλος ότι, «ενώ ο Κυπριακός Ελληνισμός συνταυτίζει τον πνευματική και πολιτιστική του παράδοσιν προς την Ελληνικήν, διαχωρίζει τους κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς του θεσμούς, από τον Μητροπολιτικό Ελληνισμό». Προχώρησε μάλιστα να παρατηρήσει ότι «από το 1191 μέχρι σήμερα οι κυπριακοί θεσμοί, εξαιρουμένων των θρησκευτικών και εκπαιδευτικών ουδέποτε συνταυτίσθησαν μετά των Ελληνικών ιδιαίτερα στην περίοδο της αγγλικής κυριαρχίας».

Η απουσία κάποιου προγράμματος ενδεδειγμένου για την Κυπριακή κοινωνία είναι πάντα αισθητή, αν και ο διαχωρισμός δημιουργεί τη λαυθαριμένη εντύπωση ότι κατά τέτοιο ίσως να μη χρειάζεται για την ώρα, όταν οι δύο κοινότητες φαίνεται να είναι εμπλεγμένες στις εθνικιστικές τους αναστολές και την οικονομική ανάπτυξη. Για να χρησιμοποιήσω έναν όρο του Μέττερνιχ, είναι δυστυχώς αυτή τη στιγμή η Κύπρος γεωγραφική έκφραση παρά κοινωνικοπολιτική. Την συνθέτουν δύο πολιτικές οντότητες και ας μην είναι η μια αναγνωρισμένη, η κάθε μια με το δικό της εθνικισμό. Η μια εντελώς εξαρτώμενη από την Τουρκία με κάποιες όμως δειλά εμφανιζόμενες Τουρκοκυπριακές εθνικιστικές τάσεις. Η άλλη νοσταλγικά πάντα προσληψιμένη στην Ελλάδα και χωρίς ακόμα να μπορέσει να εμφανίσει κάποια Ελληνοκυπριακή ταυτότητα...

...Δεδομένου ότι οι διαφορές των δύο αυτών χωρών δεν είναι λίγες, δε θα πρέπει να είναι δύσκολο να συνειδητοποιηθεί πόσο επικίνδυνη είναι αυτή η πορεία για την Κύπρο. Ωστόσο δεν είναι μόνο αυτός ο κίνδυνος. Εκείνο που μπορεί να συμβεί αυτή τη στιγμή στην Κύπρο και απειχόνται όλοι οι νουνεχείς και μη σωβινιστές Κύπριοι και από τις δύο μεριές, είναι η διχοτόμηση. Αλλά μπορεί κανείς καλόπιστα να ισχυριστεί ότι η πόλωση στη ταυτότητα των δύο κοινοτήτων και η συνεχής τάση για ταύτιση (την επιβάλλει η Τουρκία στα κατεχόμενα, συρόμεθα οι Ελληνοκύπριοι σε κάτι τέτοιο) με τους εθνικούς χώρους, είναι δυνατό να είναι αποτρεπτική αυτής της πιθανότητας;

Είναι δυνατόν η άρνηση κάθε τι του κυπριακού, όπως για παράδειγμα της κυπριακής σημαίας που θεωρείται ανάθεμα για τα άτομα μιας ορισμένης ιδεολογικής τοποθέτησης και πολεμάται, να

δημιουργεί σε οποιονδήποτε από μας εντύπωση ότι συμβάλλει στην αποφυγή της διχοτόμησης; Και μιλιά διαρκώς για τη διχοτόμηση, γιατί δυστυχώς αυτό είναι πιο πιθανόν να συμβεί αν δε βρεθεί λύση του Κυπριακού. Θεωρώ σκόπιμο να υπενθυμίσω ότι η ουσία του εθνικισμού είναι η επιμονή του να ταυτίσει γεωγραφικά την ομάδα με πολιτιστική συνοχή με την πολιτική. Αλλά αν η προσπάθεια του εθνικισμού θάνατο η σύμπτωση των ορίων του πολιτικού με τον πολιτιστικό χώρο, δεν είναι ο κίνδυνος της διχοτόμησης εξαιτίας του δυαδισμού της εθνικής ταυτότητας στην Κύπρο, επικείμενος, ορατός και θανάσιμος;

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, ένα κράτος που δημιουργεί απόφοιτους Τούρκους και Έλληνες, ρεμπλικές των αντίστοιχων Τούρκων πολιτών, είναι δυνατό να φτάσει ποτέ να δημιουργήσει τον σωστό Κύπριο πολίτη; Έγραφε κάποτε ο Λόρδος Acton ότι, το κράτος που δεν είναι σε θέση να ικανοποιήσει όλες του τις εθνολογικές αποχρώσεις, είναι καταδικασμένο.

Η πολιτιστική ταυτότητα επιτρέπει και ακόμα καλλιεργεί τρόπους όπου εγκαταλείπεται κάποιος στον εαυτό του και διασφαλίζεται στο άτομο το δικαίωμα να ανήκει όπου θέλει. Και τίθεται εδώ το ερώτημα, αν το Κράτος ή η Εκκλησία επέτρεψαν στον Ελληνοκύπριο να εγκαταλειφθεί στον εαυτό του, όταν φανερά του καλλιεργούν το αντίθετο... Η ημέρα της Ανεξαρτησίας άρχισε να γιορτάζεται μόλις πριν λίγα χρόνια, ενώ είχαμε πάντα για αγίες ελληνικές και τουρκικές γιορτές. Τα ελληνικά εθνόσημα και η σημαία χρησιμοποιούνται πλατείαι στο στρατό της Δημοκρατίας, ενώ ο ελληνικός εθνικός ύμνος έχει επίσημα υιοθετηθεί από το Κυπριακό Κράτος.

ο φιλοκύπριος δεν είναι ανθέλληνας

Είναι τέτοια η πόλωση στην Κύπρο στο θέμα της ταυτότητας, που το άτομο που θα δείξει αγάπη, σεβασμό και νομιμοφροσύνη για την Κύπρο θα χαρακτηριστεί σύντομα σαν ανθέλληνας ή αντιτούρκος, σαν τα θετικά συναισθήματα που εκφράζονται από τη μια να συνεπάγονται αυτόματα αντίστοιχα αρνητικά για οτιδήποτε είναι έξω από το αντικείμενο αυτής της έκφρασης. Και παρατηρείται εδώ το παράδοξο, ενδεικτικό της σύγχυσης που επικρατεί στην ταυτότητα του Κυπρίου: Να του επιτρέπει ο πολιτιστικός απομονωτισμός του να ξανοίγεται προς την κατεύθυνση του διεθνισμού (η καθημερινή μας ζωή είναι γεμάτη από τέτοια παραδείγματα) αλλά να συσπειρώνεται και να μη μπορεί να δεχτεί, ψήγματα έστω, κυπριατισμού. Πρόκειται κατά την άποψή μου για μια πορεία αντίθετη με ότι δέχεται η επιστήμη, όπου ο σχηματισμός της ταυτότητας γίνεται μέσα από μια εσκεμμένη φάση δοκιμασίας και αυτόνομης επιλογής, και αποτελεί αποκλειστικό δικαίωμα του ατόμου. Πρόκειται για μια καθαρή περίπτωση διαμόρφωσης ταυτότητας με τη μέθοδο της

απόδοσης (ascription) που με τις ενέργειες των εξωτερικών παραγόντων που επηρεάζουν τις τόχες της χώρας μας, κατάφερε να εμποδίσει την αναδόμηση της κυπριακής ταυτότητας με βάση την Κυπριακή πραγματικότητα.

Στις χώρες που απουσιάζει η πληθυσμιακή ομοιογένεια και είναι διαίρεμένες πολιτιστικά, υπάρχουν από πρώτη άποψη τρεις κατευθύνσεις λύσεων στο θέμα της ταυτότητας:

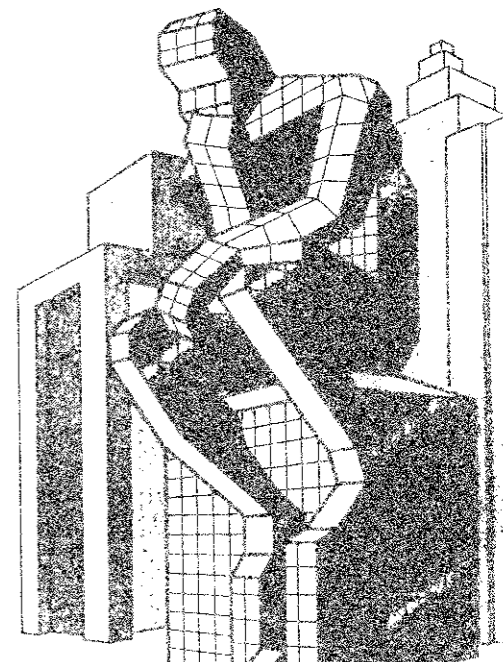
Εκείνη της σφομοίωσης ή μάλλον της συγχώνευσης. Πρόκειται για δύσκολη διαδικασία που σπάνια πετυχαίνει και που χρειάζεται πολύ μεγάλα χρονικά διαστήματα για να φέρει αποτελέσματα και να συγχωνεύσει τα συνθετικά στοιχεία. Πολύ λίγα κράτη μπορούν να πετύχουν το βεβημό υποταγής, εξαγωγασμού και πίεσης στις ομάδες που συνθέτουν τον πληθυσμό της, ώστε να πετύχουν τη συγχώνευση, για να μην αναφέρω πόσο λίγο είναι επιθυμητή ή προσφέρεται πολιτικά αυτή η μέθοδος. Άλλη κατεύθυνση είναι εκείνη της απόσχισης ή της διχοτόμησης, αν σκοπός της λύσης είναι να εκταμεί η εθνική πολυμορφία με τη δημιουργία περισσότερων του ενός κρατών. Ωστόσο δε φαίνεται ο Κυπριακός λαός στη συντριπτική του πλειοψηφία να επιθυμεί κάτι τέτοιο. Αντίθετα με τις χώρες που επηρεάζουν το κυπριακό και που δεν αποκρούουν στην ουσία αυτήν την λύση, παρά τις διαφορές τους, οι δύο κοινότητες είναι διατεθειμένες να συμβιώσουν.

Τέλος, η τρίτη λύση είναι εκείνη που παίρνει την πολιτική μορφή της ομοσπονδίας ή της περιφερειακής ενσωμάτωσης, που θα μπορούσε να αποτελέσει πυρήνα έλξης προς κάποια μορφή ενσωμάτωσης, επιθέτοντας στις υφιστάμενες ταυτότητες ένα καινούργιο στρώμα ταυτότητας, έτσι που να μη χάνεται το παλιό.

Τίποτε δεν αποκλείει την ταύτιση ενός ατόμου με μια ομάδα, ενώ ταυτόχρονα θα διατηρά συγγένεια με κάποιον άλλη οντότητα. Τα αραβικά κράτη ξεκινούν από τον Περσικό κόλπο και καταλήγουν στον Ατλαντικό και όμως έχουν όλα τη δική τους ταυτότητα, χωρίς σε καμιά περίπτωση να μπορεί κανείς να μιλήσει για την έλλειψη αραβισμού και ακόμα λιγότερο για αντιαραβισμό.

η επιβίωση απαιτεί διαφοροποίηση της ταυτότητας

Στο βαθμό που τα επί μέρους χαρακτηριστικά των κοινοτήτων δε θα έχουν μεγαλύτερα σημαία επαφής στον ανάλογο βαθμό θα εξαρτηθεί ή όχι, μακροπρόθεσμα η επιβίωσή μας σαν χώρας. Και τούτο γιατί, με εξαίρεση τα στοιχεία του χώρου, οι ταυτότητες των δύο βασικών κοινοτήτων διαφέρουν από πλευράς θρησκείας, γλώσσας και ιστορικής παράδοσης για να περιοριστώ σ' αυτά τα πρωταρχικής σημασίας ακόμα για την Κύπρο, χαρακτηριστικά. Εκείνο

που είναι ακόμα σοβαρότερο είναι ότι, η ιστορική παράδοση των δύο κοινοτήτων είναι όπως ήδη ελέχθη, δοσμένη μέσα από ένα καθαρά ανταγωνιστικό πλαίσιο, ξεκινώντας από την πτώση της Κωνσταντινούπολης και καταλήγοντας στα γεγονότα του '74. Και τούτο γιατί στον Κύπριο καλλιεργήθηκε η τάση, η ιστορική παράδοση να αντικρούεται μέσα από την ιστορία του Ελληνισμού και της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, παρά της οκτάκις χιλιετούς ιστορίας της ίδιας του της χώρας...

...Καταλήγω ότι υπάρχει στην Κύπρο κρίση ταυτότητας και για να αρθεί θα πρέπει να υπάρξει (α) συνειδητοποίηση του προβλήματος, (β) πολιτική απόφαση για τη λύση του και άρση της σύγχυσης και των αντιφάσεων που επικρατούν, (γ) σωστός προγραμματισμός και μεθοδευση του θέματος, έτσι που ενώ θα υπάρχει πλήρης σεβασμός της πνευματικής και πολιτιστικής παράδοσης των δύο επί μέρους τμημάτων του Κυπριακού λαού, θα δημιουργηθούν ταυτόχρονα εκείνες οι κοινωνικοπολιτικές δομές και προεπιθέσεις, που δε εξασφαλίζουν την βιωσιμότητα του κράτους. Τον λόγο έχει το ίδιο το Κράτος, του οποίου η ευθύνη για τη κρίση ταυτότητας στην Κύπρο είναι κάτι παραπάνω από μεγάλη.

Η ιστορία και οι παραδόσεις των λαών αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ταυτότητάς τους. Ωστόσο σημαντική ή μάλλον πρωταρχικής σημασίας είναι για τους λαούς η επιβίωσή τους. Πρόκειται και στις δύο περιπτώσεις για δύο αναπόσπαστα αλληλίες. Αν έτσι έχουν τα πράγματα, είναι διατεθειμένος ο Κύπριος να θελήσει να επιφέρει στη ταυτότητά του εκείνες τις διαφοροποιήσεις που θα του εξασφαλίσουν την επιβίωση;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ της απόδοσης στο σεμινάριο της Κ.Α.Ψ. «Το πρόβλημα της ταυτότητας στην Κύπρο σήμερα» θα έχουμε στο επόμενο τεύχος με άλλες ομιλίες.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ:

Ιστορική και κοινωνιολογική θεώρηση

συνέντευξη με τον Δρα Σωφρόνη Σωφρόνιου

Μεταξύ 29 και 31 Αυγούστου διοργανώθηκε φέτος από το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών και το Υπουργείο Παιδείας, Επιστημονικό Συμπόσιο για την Κυπριακή Μετανάστευση. Κατά την διάρκεια αυτού του αρκετά ενδιαφέροντος από ιστορική και κοινωνιολογική σκοπιά συμποσίου, διαβάστηκαν αξιόλογες μελέτες Κυπρίων επιτηρόνων, αποδήμων και μη.

Το «ΕΝΤΟΣ» δημοσιεύει ένα αφιέρωμα σ' αυτό αρχίζοντας με μια συνέντευξη με τον Δρα Σωφρόνη Σωφρόνιου που άνοιξε το Συμπόσιο εκπροσωπώντας την Οργανωτική Επιτροπή και τον διευθυντή του Κ.Ε.Ε.

Εντός: Ποιά είναι η σημασία του φαινομένου της μετανάστευσης; Είναι αλήθεια ότι η μαζική μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο του σύγχρονου κόσμου, και ιδιαίτερα του σύγχρονου καπιταλισμού;

Σωφρόνιου: Το φαινόμενο της μαζικής μετανάστευσης εργατικού δυναμικού από μια χώρα σε άλλη είναι ένα σύγχρονο φαινόμενο που χαρακτηρίζει τον προηγμένο καπιταλισμό. Στο παρελθόν οι ανθρώπινες γενεές ήταν υποχρεωμένες να είναι καθηλωμένες στον ίδιο τόπο, στα ίδια κτήματα, στην ίδια εργασία, για αιώνες και χιλιετίδες. Η στασιμότητα αυτή μπορεί να ήταν μονότονη και πληκτική, αλλά συνοδεύετο από την σιγουριά και την ασφάλεια ενός ασπληγώς καθιερωμένου τρόπου ζωής κι' από τη ζεστασιά των έντονων και διαρκών προσωπικών σχέσεων και αισθημάτων.

Οι τεχνολογικές και κοινωνικές αλλαγές των τελευταίων αιώνων και δεκαετιών δυνάμωσαν απελευθέρωσαν τους

ανθρώπους από την καθηλωση τους σε ορισμένο τόπο και τρόπο εργασίας. Τους δημιούργησαν ευκαιρίες για οικονομική και άλλη πρόοδο, αλλά ταυτόχρονα δημιούργησαν σοβαρά προβλήματα αναπροσαρμογής, αποξενώσης και αλλοτρίωσης.

Τα προβλήματα, αυτά τα συνακόλουθα της νέας τεχνολογίας, προβλήματα κοινωνικά, πολιτιστικά και ψυχολογικά, παρουσιάζονται πιο έντονα ανάμεσα σ' ανθρώπους που εγκατέλειψαν τη γενέτειρά τους κι' εγκαταστάθηκαν σε τόπους μακρινοί και αλλότριους.

Εντός: Ποιο είναι το ενδιαφέρον για την μελέτη του φαινομένου της μετανάστευσης στην περίπτωση της Κύπρου;

Σωφρόνιου: Αν για άλλες χώρες το φαινόμενο της μετανάστευσης είναι ενδιαφέρον, για την Κύπρο είναι ουσιώδης σημασίας. Για ειδικούς λόγους, η Κύπρος παρουσιάζει το φαινόμενο της μετανάστευσης σε οξύτατο βαθμό (αν αναλογιστούμε ότι το 1/3 του Κυπριακού πλη-

θυσιο ζηνετητηκε σε πολυ συντομο χρονικο διαστημα, δηλ. τα τελευταία τριάντα χρόνια), και για ειδικούς πάλι λόγους η Κύπρος δεν μπορεί να ξεκοπεί από τα ζηνετημένα παιδιά της, γιατί τα χρειάζεται επειγόντως και γιατί, κι' αυτά την χρειάζονται.

Ανταίος ο μετανάστης

Εντός: Πιστεύεται ότι είναι σημαντική η επαφή των μεταναστών με την πατρίδα τους;

Σωφρόνιου: Η νοσταλγία της πατρικής γης, η ημερα για την επιστροφή, η αναπόληση του παρελθόντος, η διατήρηση τακτικής επαφής με τα χώματα στα οποία κάποτε γεννήθηκε μεγάλωσε και γνώρισε τις πρώτες του χαρές και τις πρώτες του λύπες, εκεί που έζησε τα πρώτα του χρόνια, τ' αξεχάστα είναι αισθήματα τόσο έντονα και ακατανίκητα.

Είναι και κάτι άλλο. Η επαφή με τις ρίζες της πρώτης καταβολής είναι πηγή δύναμης και ελπίδας, παρηγοριάς κι' ανακούφισης, στα σίγουρα χτυπήματα της μοίρας και στις αναπόφευκτες απογοητεύσεις και δυσκολίες της ζωής. Ο μυθικός Ανταίος αποχτούσε τη δύναμη του μόνο όταν πατούσε τα χώματα της μάνας γης. Πιστεύω, και τόχω αισθανθεί από προσω-

πική εμπειρία, ότι ο ζηνετημένος αισθάνεται ότι ξαναβρίσκει τις δυνάμεις του, όταν ξαναγγίζει έστω και για λίγο τα χώματα της πατρικής γης.

ιστορία, ο καλύτερος συνηγορος

Εντός: Πώς εντάσσεται η μελέτη του θέματος της μετανάστευσης στα πλαίσια της φιλοσοφίας ή των στόχων του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών;

Σωφρόνιου: Το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών έχει σαν ένα από τους κύριους στόχους του την μελέτη όλων των πτυχών της Κυπριακής ιστορίας ή μάλλον της ιστορίας όλων των Κυπρίων. Και θέλουμε να πράττουμε τούτο τόσο χάριν της επιστήμης όσο και σαν όπλο του αγώνα για τη διάσωση μιας ανεξάρτητης Κύπρου, γιατί η ιστορία είναι ο καλύτερος συνηγορος ενός δικαίου αγώνα. Επιδιώκουμε επίσης να κάνουμε έρευνα που να σχετίζεται με τα προβλήματα της Κύπρου και να προωθεί τα συμφέροντά της. Είμαστε πολύ μικροί και αδύνατοι για να εντρυφούμε στην πολυτέλεια μιας εντελώς καθαρής και άσχετης επιστημονικής έρευνας.

Εντός: Συγκεκριμένα στην περίπτωση της μετανάστευσης των Κυπρίων ποιός στόχος έχει η έρευνα;

Σωφρόνιου: Θεωρούμε τη μελέτη της Κυπριακής Διασποράς σαν σημαντικό συστατικό των ερευνητικών μας ενδιαφερόντων. Πιστεύουμε ότι και οι αποδήμοι χρειάζονται μια τέτοια ιστορική και κοινωνιολογική έρευνα, γιατί μια κοινωνία, ή άλλη ομάδα ανθρώπων, υπάρχει περισσότερο και διαρκέστερα όταν έχει ιστορία. Και η ιστορία των αποδήμων μπορεί να έχει το κέντρο και την έδρα της μόνο στη γενέτειρα. Εξ' άλλου γνωρίζουμε ότι η ζωή, η δράση και τα επιτεύγματα των αποδήμων μας, που αποδείχθηκαν τόσο δυναμικοί και επιτυχείς, σε τόσο διαφορετικά περιβάλλοντα, είναι άξια ιστορικής καταγραφής.

Εντός: Σκοπεύει το ΚΕΕ να συνεχίσει στο μέλλον την έρευνα για το θέμα αυτό;

Σωφρόνιου: Το ΚΕΕ φιλοδοξεί να καθιερώσει σε θεσμό τα Συμπόσια Κυπριακής Μετανάστευσης με τη συμμετοχή ερευνητών από την Κύπρο και τις διάφορες παροικίες του εξωτερικού. Θα προχωρήσει επίσης στην έκδοση των πρακτικών των Συμποσίων αυτών. Θέλουμε να διαφυλάξουμε την πολιτιστική κληρονομιά των Κυπρίων όπου κι αν βρίσκονται και σαν επιστημονικό μας καθήκον, αλλά και σαν πολιτιστική μας πράξη. Γιατί μια ανθρώπινη κοινωνία αξίζει να διατηρείται μόνο όταν έχει και επιστημονικό και πολιτιστικό και καλλιτεχνικό περιεχόμενο. Όταν της λείπουν αυτά τα πράγματα παύει από του να παρουσιάζει ενδιαφέρον και τότε κανείς δε νοιάζεται αν μια τέτοια κοινωνία πρόκειται να επιζήσει ή να καταστραφεί και να εξαφανισθεί μέσα στις αδυσήπητες ήμερες της ιστορίας.

Μετά την συνέντευξη που είχαμε με τον Δρα Σωφρόνη Σωφρόνιου μέλους της Οργανωτικής Επιτροπής του Επιστημονικού Συμποσίου για την Κυπριακή Μετανάστευση συνεχίζουμε το αφιέρωμα μας γι' αυτό το Συμπόσιο στις επόμενες σελίδες με μια μελέτη που παρουσιάστηκε κατά την διάρκεια του.

Μετανάστευση / ρίζες και μεταφοιτητική / διαστάσεις του προβλήματος

γ. γεωργιάδης

Τα στοιχεία και οι αποφεις που θα παρουσιάσω δεν αποτελούν κατ' ούδυνα τρόπο μια ολοκληρωμένη εικόνα του προβλήματος αλλά απσκοπούν ισρία να εντάξουν το φοιτητικό πρόβλημα σ' ένα παραλληλισμό με το μεταναστευτικό φαινόμενο. Προσφωκία μου είναι να δώσω κάποια ερεθίσματα προβληματισμού και ασφαλότερης μελέτης.

Ονομάζω «μεταφοιτητική μετανάστευση» τη κατάσταση στην οποία βρίσκεται ένας μεγάλος αριθμός συμπατριωτών μας και έχει χαρακτηριστικό της γνώρισμα τη διαδοχή της φοιτητικής ιδιότητας από την επαγγελματική μετανάστευση.

Αρκετοί, κι όσο περνά ο χρόνος περισσότεροι φοιτητές μας, μεταπηδούν μετά το τέλος των πανεπιστημιακών τους σπουδών στο χώρο των μεταναστών, παίρνοντας την απόφαση να παρατείνουν τη παραμονή τους στη χώρα των σπουδών τους ή και σε άλλη χώρα. Επομένως η μετανάστευση αποτελεί συνέχεια της φοιτητικής ζωής η οποία κυμαίνεται κατά μέσον όρο από 4 μέχρι 10 χρόνια.

Η μεταφοιτητική μετανάστευση αποτελεί κατηγορία της γενικότερης μετανάστευσης. Καθορίζεται από τα στοιχεία που παρουσίασα πιο πάνω και συγκροτείται από επιστήμονες, πολλές

φορές με ψηλή κατάρτιση. Αν τα πιο πάνω παρουσιάζουν τα γενικά χαρακτηριστικά του «μεταφοιτητή - μετανάστη» υπάρχουν σίγουρα και πιο ειδικές καταστάσεις και κατηγορίες ανάλογα με τον τρόπο που εξελίχθηκε η ζωή των συγκεκριμένων προσώπων.

Δύο μεγάλες κατηγορίες αποτελούν τη μεταφοιτητική μετανάστευση:

α) Η πρώτη κατηγορία αποτελείται από αυτούς που πέρασαν από τη φοιτητική στη μεταναστευτική ιδιότητα, χωρίς κανένα μεταβατικό στάδιο.

β) Η δεύτερη κατηγορία ανταποκρίνεται σ' αυτούς που παίρνοντας από τη φοιτητική στη μεταναστευτική κατάσταση γνώρισαν μια μεταβατική περίοδο διακοπής της παραμονής στο εξωτερικό, ερχόμενοι για ένα σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα στη Κύπρο (περίοδο μεταβατική από ένα μέχρι δύο χρόνια).

Θεωρώ σκόπημο να διευκρινίσω ότι ασχολούμαι εδώ μόνο με τους συμπα-

τριώτες μας που έφυγαν από τη Κύπρο για σπουδές και παρατείνουν την παραμονή τους σαν εργαζόμενοι. Κατά συνέπεια δεν θα ασχοληθώ με μια άλλη κατηγορία κυπρίων που ανταποκρίνονται ίσως στα γενικά χαρακτηριστικά της μεταφοιτητικής μετανάστευσης οι οποίοι όμως έχουν στο τόπο των σπουδών τους διάφορους οικογενειακούς δεσμούς και που δεν έφυγαν από την Κύπρο για σπουδές στο εξωτερικό.

Για παράδειγμα τα παιδιά των μεταναστών που σπουδάζουν και στη συνέχεια παραμένουν στη χώρα εκείνη δεν ανταποκρίνονται στον ορισμό που δίνω της μεταφοιτητικής μετανάστευσης.

Στατιστικά στοιχεία

Είναι ίσως υπερβολή να μιλούμε για στατιστικά στοιχεία στο θέμα της μεταφοιτητικής μετανάστευσης. Δυστυχώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα μια και το θέμα αυτό δεν φαίνεται να έχει απασχολήσει τα διάφορα αρμόδια τμήματα.

Πληροφορίες που μπορέσαμε να εξασφαλίσουμε από διάφορους μη κυβερνητικούς φορείς (επιστημονικούς συλλόγους, επαγγελματικές οργανώσεις και άλλους) μας επιτρέπουν να δώσουμε μια εικόνα του φαινομένου αυτού ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Σύμφωνα μ' αυτές τις πληροφορίες περίπου 7 με 10 χιλιάδες πρόσωπα βρίσκονται σε κατάσταση μεταφοιτητικής μετανάστευσης στην Ελλάδα ενώ μια με δύο χιλιάδες επιστήμονες ζουν διασπαρμένοι σε διάφορες άλλες χώρες, ιδιαίτερα στην Αγγλία, την Αμερική και το Καναδά, σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες και πολύ πιθανό στην Αυστραλία.

Όπως είπα και πιο πάνω, δεν πρέπει να δοθεί στα μεγέθη αυτά καμιά ουσιαστική στατιστική ακρίβεια.

Εκείνο που έχει ιδιαίτερη σημασία είναι το γεγονός ότι το φαινόμενο της μεταφοιτητικής μετανάστευσης γνωρίζεται μια σημαντική άνοδο από το τέλος της δεκαετίας του 70 και τις αρχές της δεκαετίας του 80. Η διάσταση που παίρνει το φαινόμενο της μεταφοιτητικής μετανάστευσης δεν είναι απομονωμένη από άλλα φαινόμενα και γεγονότα στο τόπο. Γι' αυτό και η αναζήτηση οποιασδήποτε μορφής λύσης πρέπει νάναι αποτέλεσμα μιάς ολοκληρωμένης αντίληψης του προβλήματος.

Ρίζες και εξέλιξη

Ας δούμε όμως τις ρίζες και την εξέλιξη του φαινομένου της μεταφοιτητικής μετανάστευσης.

Όπως όλοι ξέρουμε, ένα σημαντικό ποσοστό των αποφοίτων λυκείου καταφεύγουν σε ανώτερες και ανώτατες σπουδές με την ελπίδα ότι θα εξοπλιστούν καλύτερα για να αντιμετωπίσουν την επαγγελματική ζωή με περισσότερα εφόδια και προσδοκώντας ένα επάγγελμα που θα ανταποκρίνεται στην επιστημονική κατάρτιση και στη προσωπική τους φιλοσοφία. Σύμφωνα με στοιχεία του Τμήματος Στατιστικής και Ερευνών 25 με 30 τις εκατόν των αποφοίτων λυκείου φεύγουν στο εξωτερικό για σπουδές.

Μπορούμε παρενθετικά να τονίσουμε ότι η άλλη επιλογή (αναζήτηση επαγγελματικής αποκατάστασης μετά το λύκειο) δεν προσφέρει κανένα δολοστικό πλεονέκτημα μια και περιορίζει κατά πολύ τις προοπτικές απασχόλησης. Χωρίς να επεκταθώ στο θέμα αυτό τονίζω ότι η επιλογή που παρουσιάζεται στους αποφοίτους λυκείου αποτελεί ένα περιπλοκό κοινωνικό πρόβλημα που δεν πρέπει να παραβλέπουμε ή να προσπαθούμε να επιλύσουμε με σπασμωδικές ενέργειες.

Με την αποπεράτωση των πανεπιστημιακών σπουδών τίθεται επιτακτικά το πρόβλημα της επαγγελματικής αποκατάστασης.

Ετσι ο κάθε επιστήμονας βρίσκεται αντιμέτωπος με σειρά γεγονότων και επιλογών, και καλείται να διαλέξει, έχοντας γνώση των δυσκολιών της οποιασδήποτε εκλογής (τι σπουδάζει, τι θέλω, τι μου προσφέρεται;)

Τα επίσημα στατιστικά στοιχεία παρουσιάζουν ότι οι άνεργοι επιστήμονες αντιπροσωπεύουν 45 με 50 τοις εκατόν του συνολικού αριθμού των ανέργων. Μπορούμε να πούμε χωρίς επιφύλαξη ότι το ποσοστό αυτό είναι πολύ πιο μεγάλο αν λάβουμε υπόψη ότι πολλοί επιστήμονες δεν καταγράφονται στα κατά τόπους αρμόδια γραφεία. Πολλοί άλλοι υποαπασχολούνται και άλλοι τόσο ή και περισσότεροι ετεροαπασχολούνται.

Μπροστά στη κατάσταση αυτή, εμπειρικά μιλώντας, διαπιστώνουμε ότι ένας όλο και μεγαλύτερος αριθμός επιστημόνων παραμένει στο εξωτε-

Σημαντικό μέρος της νέας γενιάς είναι διεσπαρμένο σ' όλες τις χώρες του κόσμου.

κό, όπου απασχολείται στο τομέα της επιστημονικής του κατάρτισης.

Αναμφίβολα η Ελλάδα πρέπει να θεωρηθεί ως δέκτης κυπρίων επιστημόνων μέσα σε συνθήκες που διαγράφονται ιδιαίτερα μετά την Τουρκική εισβολή.

Μ' αυτό το τρόπο ένα μέρος του επιστημονικού δυναμικού μας για το οποίο η πιθανότητα απασχόλησης στη Κύπρο είναι μηδαμινή, βρίσκεται φιλοξενία και καταφύγιο στην Ελλάδα.

Αλλά και σε άλλες χώρες, ιδιαίτερα ευρωπαϊκές που γνωρίζω καλύτερα, αρχίζει να δημιουργείται συσσώρευση επιστημόνων. Στη Γαλλία για παράδειγμα, μελετούμε τις δυνατότητες δημιουργίας επιστημονικού συλλόγου, μια και οι εκεί εργαζόμενοι επιστήμονες ανέρχονται σε ορισμένες δεκάδες. Φαντάζομαι ότι παρόμοιο φαινόμενο θα παρατηρείται και σε άλλες χώρες και ιδιαίτερα στην Αγγλία.

Ποιοί λόγοι οδηγούν στη μεταφοιτητική μετανάστευση;

α) Αναμφισβήτητη η αδυναμία του τόπου μας να απορροφήσει όλο το επιστημονικό δυναμικό είναι το πρώτο και κύριο φρένο στην επιστροφή πολλών από τους επιστήμονες μας.

β) Η διαμόρφωση της δημόσιας υπηρεσίας στο τόπο μας, και έλλειψη οργανικών θέσεων για σειρά ειδικοτήτων, είναι επίσης καταλυτικής σημασίας. Πολλοί επιστήμονες που απασχολούνται στο εξωτερικό σε ανώτατες θέσεις, δημόσιες υπηρεσίες, αλλά και σε ιδιωτικές επιχειρήσεις σε τομείς έρευνας, σε πανεπιστημιακά κέντρα, θεωρείται αδύνατο να απορροφηθούν στη Κύπρο μέσα στις σημερινές συνθήκες απασχόλησης και αξιοποίησης.

γ) Πρέπει επίσης να τονίσω ότι, μια μερίδα από το μεταναστευτικό επιστημονικό δυναμικό συνδέεται με το εξωτερικό, όχι μόνο με επαγγελματική σχέση, αλλά και με κοινωνικής μορφής δεσμούς, όπως ο γάμος και η οικογένεια.

Αν επρόκειτο να παραστήσουμε σχηματικά το φαινόμενο της μεταφοιτητικής μετανάστευσης θα έλεγα ότι η έλλειψη πανεπιστημίου στο τόπο μας, βρίσκεται στην αρχή της αλυσίδας των γεγονότων. Στη συνέχεια τοποθετώ τις σπουδές στο εξωτερικό και ακολουθώντας τις δύσκολες συνθήκες απασχόλησης επιστημονικού δυναμικού και πολλές φορές ενός ψηλά καταρτισμένου επιστημονικού προσωπικού.

Αναπαράβα πανεπιστημίου

Σπουδές σε Γενα πανεπιστήμια

Ψηλά ανεργία επιστημόνων

Μεταφοιτητική Μετανάστευση

Μια σειρά από άλλους παράγοντες επιδρούν στην εξέλιξη και τη διαμόρφωση της μεταφοιτητικής μετανάστευσης. Χρειάζεται όμως μια πιο αναλυτική και εμπειριστατωμένη έρευνα που θα μας επιτρέψει την εξακρίβωση και τη κατανόηση του όλου φαινομένου.

Διαστάσεις του προβλήματος

Το θέμα της μετανάστευσης δεν είναι πλέον μόνο οικονομικό φαινόμενο, ούτε μια απλή μετακίνηση εργατικού δυναμικού. Αποτελεί ένα κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα που απασχολεί όλο και περισσότερο τη κοινή γνώμη και που παρακολουθείται με έντονη προσοχή από αρμόδιες υπηρεσίες σ' όλες τις χώρες του κόσμου και σ' όλους τους διεθνείς οργανισμούς.

Για το τόπο μας, κάτω από τις παρατεινόμενες συνθήκες κατοχής, το φαινόμενο της μετανάστευσης γενικά, και αυτό της μεταφοιτητικής μετανάστευσης ειδικότερα, αποτελεί πολιτικό πρόβλημα πρωταρχικής σημασίας.

Τη στιγμή που ο τόπος στενάζει κάτω από την μπότα του κατακτητή, βλέπουμε την πιο ζωντανή μερίδα του κοινωνικού μας συνόλου να καταφεύγει στο εξωτερικό. Τη στιγμή που ο τόπος μας έχει ανάγκη όλου του ανθρώπινου δυναμικού του, όλης της ενεργητικότητας και δραστηριότητας του, της πνευματικής και επιστημονικής διορατικότητας του, ένα σημαντικό μέρος της νέας γενιάς είναι διεσπαρμένο σ' όλες τις χώρες του κόσμου.

Το πιο δραματικό στην περίπτωση του φαινομένου που μελετούμε είναι ότι, καμιά λύση δεν φαίνεται να διαγράφεται στον ορίζοντα. Το θέμα της μεταφοιτητικής μετανάστευσης δεν απασχόλησε καθόλου τις αρμόδιες υπηρεσίες και κατά συνέπεια δεν μπορεί να προσφερθεί ούτε προβληματισμός, ούτε λύση.

Το Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών

διεξάγει αυτές τις μέρες έρευνα για την επιστροφή των φοιτητών μετά το πέρας των σπουδών τους με κύριο σκοπό να εξακριβώσει τον αριθμό των φοιτητών που παραμένουν στο εξωτερικό και αυτών που επιστρέφουν στη Κύπρο.

Ελπίζοντας ότι η έρευνα αποτελεί δείγμα ουσιαστικού ενδιαφέροντος για το πρόβλημα της μεταφοιτητικής μετανάστευσης, θα αναμένουμε τα αποτελέσματα με τη προσδοκία ότι θα ληφθούν συγκεκριμένες λύσεις και προληψεις του προβλήματος.

Θέλω να τονίσω ότι η οποιαδήποτε αδιαφορία γύρω από το φαινόμενο αυτό θα είναι καταλυτικής σημασίας για τον τόπο.

Το πνευματικό και επιστημονικό επίπεδο θα γίνουν δέκτες των αρνητικών αποτελεσμάτων της μεταφοιτητικής μετανάστευσης.

Αλλά και η κοινωνική και η πολιτική διάσταση του προβλήματος επιβάλλουν επιτακτικά τη λήψη συγκεκριμέ-

νων μέτρων, για ουσιαστική χρησιμοποίηση και αξιοποίηση ολόκληρου του επιστημονικού δυναμικού που ζει σε κατάσταση μεταφοιτητικής μετανάστευσης.

Ίδρυση πανεπιστημίου θα απαλύνει το πρόβλημα

Η ίδρυση πανεπιστημίου, που επιβάλλεται για πολλούς λόγους, θα είναι καθοριστικής σημασίας. Προσφέρει μια μορφή σωστής αντιμετώπισης του προβλήματος στη ρίζα του. Από τη μια θα αποτρέπει σε μεγάλο βαθμό τη μαζική φυγή στο εξωτερικό για σπουδές, ενώ από την άλλη θα αποτελέσει χώρο σοβαρής αξιοποίησης πολλών επιστημόνων. Ταυτόχρονα θα δημιουργεί νέες επιστημονικές ανάγκες και προοπτικές νέας επιστημονικής δημιουργικότητας.

26 χρόνια κυπριακής δημοκρατίας

Δημοσιεύουμε σ' αυτό το τεύχος, μια ομιλία του Χριστόκη Γεωργίου που έγινε σε εκδήλωση του πολιτιστικού συλλόγου «Ρήγας Φεραίος» με αφορμή την επέτειο της Ανεξαρτησίας. Πιστεύουμε έτσι ότι θα βοηθήσουμε τη συζήτηση γύρω από το θέμα, μέσα στον ευρύτερο δημοκρατικό χώρο. Υπενθυμίζουμε ότι την ευθύνη των κειμένων φέρουν οι συγγραφείς τους.

Στην εφημερίδα «Νέα» δημοσιεύτηκε πρόσφατα ότι το αεροδρόμιο Λευκονοϊκού από τον ερχόμενο Φεβράρη θα παραδοθεί επίσημα στις Ενωμένες Πολιτείες για να χρησιμοποιηθεί σαν στρατιωτική βάση ή σαν το κέντρο της Δύναμης Ταχείας Ανάπτυξης - ένα είδος χωροφύλακα που θα χρησιμοποιηθεί για να... φρονιματίζονται τα λαϊκά, απελευθερωτικά κινήματα της περιοχής. Και η περιοχή μας τυγχάνει να είναι νευραλγικής σημασίας, από οικονομική, πολιτική και στρατιωτική άποψη. Πριν λίγες μέρες, μετά την επίθεση κατά των βάσεων, οι Άγγλοι πήραν μια σειρά μέτρα που υπογράμμισαν τον απόλυτο χαρακτήρα της κυριαρχίας τους στην περιοχή των βάσεων.

Καταδείχτηκε πως αν το θελήσουν, για στρατηγικούς ή μη λόγους, μπορούμε ν' αποκοπούμε και από τις θάλασσες μας και από τους δρόμους μας. Για τους δυτικούς μας... προστάτες κείνο που πρόχει είναι η δική τους προστασία. Ο κυπριακός λαός απλά έτυχε να ζει πάνω σε τούτα τα χώματα τρεις χιλιάδες χρόνια κι αυτό γι' αυτούς είναι μόνο μια ιστορική συγκυρία χωρίς καμιά προέκταση. Έτσι 26 χρόνια μετά από υποτιθέμενο ελεύθερο βίο η Κύπρος όχι μόνο βρίσκεται χωρισμένη κι ο βορράς της στρατοκρατείται από τις ορδές του Αττίλα, μα πάνω απ' αυτή την διαίρεση που μας επιβλήθηκε με την φωτιά των όπλων υπάρχει η παντοδύναμη παρουσία του ιμπεριαλιστικού παράγοντα που με τις πράξεις του μπορεί να συρρικνώνει και να διαβρώνει τον χώρο της κυπριακής δημοκρατίας. Οι βάσεις στο νότο και το Λευκόνοικο στον βορρά πρέπει να μας αναγκάσουν να μελετήσουμε την ξενική εξάρτηση σ' όλη την διάσταση της - αυτή την μάστιγα που κατατηρράνευσε τον

ευρύτερο ελληνισμό στα 150-160 χρόνια της πρόσφατης ελεύθερης ζωής του. Κι' είναι ακριβώς αυτή η κατάσταση όπως διαμορφώνεται που πρέπει να μας οδηγήσει σε μίαν ασταμάτητη διερεύνηση της πορείας του Κυπριακού για να διαφανούν εκείνες οι δυνάμεις που εργάζονται με προοπτική μερικών δεκάδων χρόνων και που για τις οποίες ο κυπριακός λαός και η ελευθερία του δεν έχουν καμιά σημασία.

Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου βρίσκει τις παραδοσιακές αποικιακές δυνάμεις σε μια υποχώρηση. Ακόμα μια φορά ο πόλεμος, κι' αυτή τη φορά ήταν ο πιο καταστρεπτικός στην ιστορία της ανθρωπότητας, αποδεικνύεται καταλύτης που προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις. Οι παραδοσιακές, αποικιακές δυνάμεις βρίσκονται σε μια γενική υποχώρηση, παρά το γεγονός ότι ήταν στο στρατόπεδο των νικητών. Γιατί τις οποίες αρχικές αντιδράσεις τους αρχίζουν με μαθηματική ακρίβεια να υποχωρούν στο μέτωπο του αποικισμού και η μια ύστερα από την άλλη οι αποικίες τόσο της Βρετανίας όσο και της Γαλλίας καταχτούν την ελευθερία τους.

Είναι και τούτο μια από τις αντιφάσεις του ιμπεριαλισμού. Σε κάποιο στάδιο, της μεταξύ τους διαμάχης, οι ιμπεριαλιστικές χώρες βρίσκονται αναγκασμένες να χρησιμοποιήσουν συνθήματα ή να προχωρήσουν σε διακηρύξεις, (στην προσπάθειά τους να παγιδέψουν τους λαούς και ν' αγωνιστούν με την δική τους πλευρά), που αργότερα θ' αποτελέσουν όπλα στα χέρια των λαών, στον αγώνα τους για ελευθερία. Ας μην ξεχνούμε πως η γαλλική επανάσταση άρχισε σαν μια αριστοκρατική εξέγερση ενάντια στο δεσποτισμό των υπουργών του βασιλιά για να καταλήξει κάτω από τον έλεγχο της αστικής τάξης που χρησιμοποίησε τα συνθήματα για να επιβάλει ουσιαστικές κοινωνικές αλλαγές. Και σήμερα δεν αποκλείεται η όλη αναφορά στα ανθρώπινα δικαιώματα ν' αποτελέσει μούμμε-

ραγκ γι' αυτούς που κάνουν φραστική χρήση αυτών των δικαιωμάτων. Το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στα λόγια και τα έργα τους είναι τόσο μεγάλο που πιθανόν να ενεργήσει πάλι σαν καταλύτης.

Στην Μέση Ανατολή η υποχώρηση των αποικιακών δυνάμεων είχε πιο δραματικά αποτελέσματα γιατί στον χώρο αυτό ενεργούσαν τόσο η Αγγλία όσο και η Γαλλία και η σχεδόν ταυτόχρονη, παρόλο τον σταδιακό χαρακτήρα της, αποχώρηση τους δε μπορούσε παρά να δημιουργήσει ένα κενό, κενό όχι όσον αφορά τους λαούς, μα όσον αφορά αυτούς που θέλουν να τους εξουσιάζουν. Μπορούσε μια νευραλγική περιοχή σαν την Μέση Ανατολή, με την τεράστια οικονομική και κατ' επιχταση στρατηγική σημασία της να παραμείνει σ' ένα ουδέτερο κενό χώρο;

Ιδιαίτερα μετά το μοίρασμα της Ευρώπης και μετά που η τεχνολογία οδηγούσε προς μια εφιαλτική εξάρτηση από το πετρέλαιο ήταν αδιανόητο να μην επιχρησθεί η υπαγωγή της περιοχής κάτω από καινούργιο έλεγχο, κάτω από νέα, πιο ραφιναρισμένη εξάρτηση. Κι η μόνη χώρα που θα μπορούσε να πληρώσει αυτό το κενό ήταν οι Ην. Πολ. Είναι ακριβώς τον ρόλο των Η.Π.Α. σ' αυτή την περίοδο και σ' αυτή την περιοχή που πρέπει οι ερευνητές να φέρουν στην επιφάνεια μ' ένα αδιαμφισβήτητο τεκμηριωμένο τρόπο.

ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας του 55-59

Μέσα σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να διερευνηθεί και ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας του 55-59. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η μεγάλη πλειοψηφία των αγωνιστών της ΕΟΚΑ μπήκαν στον αγώνα με το όραμα μιας ελεύθερης Κύπρου, ενσωματωμένης στον εθνικό κορμό. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα θα έλυσε δραματίσει σε μια πιθανή σύγκρουση Δύσης - Ανατολής όσο και για την πιθανό-

ο κυπριακός λαός. Κάτω από την εθνική ομπρέλα η μοίρα του κυπριακού ελληνισμού θα δινόταν οδύσπαστα με την μοίρα του ελληνικού λαού. Κι' όσο κι αν οι δεξιές κυβερνήσεις που κυριάρχησαν στην Ελλάδα μετά τον εμφύλιο δεν μας ικανοποιούσαν δεν πρέπει να μας διαφύγει το γεγονός πως οι κυβερνήσεις είναι εφήμερες ενώ ο λαός αιώνιος. Και αργά ή γρήγορα θα ερχόταν η μέρα που ο ελληνικός λαός θα επέβαλλε την θέλησή του, θα αποτίναζε τα δεσμά της ξενικής εξάρτησης και θάμπαινε για καλά στο δρόμο όχι μόνο της πολιτικής αλλά και της κοινωνικής απελευθέρωσης. Υπήρχαν όμως και δυνάμεις, που έστω υποσυνείδητα, έπαιξαν το παιχνίδι κάποιων άλλων. Χρησιμοποιήθηκε αυτός ο αγώνας από μέρους των Η.Π.Α. σαν μοχλός πίεσης προς την Βρετανία για ν' αναγκαστεί η τελευταία να αποδεχτεί τις νέες, οδυνηρές γι' αυτήν πραγματικότητες και ν' αποδεχτεί η ίδια κάποιο βαθμό ξενικής εξάρτησης; Υπάρχει ομολογία του υφυπουργού των εξωτερικών Μπολς που ήταν ένας από τους βασικούς μοχλούς πίεσης που χρησιμοποιήσε χωρίς επιτυχία το Στέιτ Ντιπάρτμεντ για ν' αναγκάσει τον Πρόεδρο Μακάριο να αναπροσαρμόσει την πολιτική του προς τα αμερικανικά συμφέροντα ότι όταν ο Μακάριος απέρριψε απερίφραστα τις αμερικανικές πιέσεις - προτάσεις, τότε η Αμερική στράφηκε προς τον άνθρωπο της, το Γρίβα. Μα και να μην υπήρχε η κινική ομολογία του Μπολς η δημιουργία του δήθεν Εθνικού Μετώπου και της ΕΟΚΑ Β' αποδεικνύουν χωρίς αμφιβολία ποιοί κινούσαν τα νήματα και προς ποιόν κατεύθυνση. Τώρα που έχουν περάσει τριάντα τόσα χρόνια ίσως ερευνητές στις ΗΠΑ θα μπορούσαν να φέρουν στην επιφάνεια έγγραφα του Στέιτ Ντιπάρτμεντ που ν' αποκαλύπτουν τον ρόλο των ΗΠΑ σ' αυτή την περίοδο όχι μόνο στο κυπριακό αλλά σ' ολόκληρο το νευραλγικό χώρο της Μέσης Ανατολής.

ο τουρκικός παραγοντας

Από την αρχή υπήρχε κάποια υποτίμηση του τουρκικού παράγοντα. Οι Άγγλοι, μέσα στην μεγάλη περίοδο του ηγεμονισμού τους κατάκτησαν πλήρως την τέχνη. Εκμεταλλευόμενοι πότε θρησκευτικές, πότε φυλετικές διαφορές κατόρθωσαν να απείρουν το σπόρο της διαίρεσης στις Ινδίες, στην Ηιγηρία, στο Σουδάν, στην Ιρλανδία και αλλού. Στην Κύπρο υπήρχαν βαθιές θρησκευτικές και εθνολογικές διαφορές. Θα μπορούσαν ν' αφήσουν οι Άγγλοι μια τέτοια κατάσταση ανεκμετάλλευτη, πολύ περισσότερο που μια τέτοια ενέργεια δεν θ' αντιστρατεύονταν τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών; Και μεταπολεμικά, ιδιαίτερα μετά τις ριζικές αλλαγές στον χώρο της Μέσης Ανατολής, οι Ηνωμένες Πολιτείες δείχνουν μια ιδιαίτερη ευαισθησία προς την Τουρκία τόσο για τον πιθανό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει σε μια πιθανή σύγκρουση Δύσης - Ανατολής όσο και για την πιθανό-

τητα ν' αναλάβει τον ρόλο χωροφύλακα στη Μέση Ανατολή. Ήδη αρχίζει να διαφαίνεται πως η πολιτική των δήθεν ειρηνευτικών επεμβάσεων που άρχισε με την επιχείρηση Αττίλα σε βάρος της Κύπρου πιθανόν να συνεχιστεί και σε άλλες χώρες, για να διωχθούν τάχα οι Κούρδοι αντάρτες.

Θυμάμαι όταν κάποτε καλέσαμε τον Αμερικανό πρεσβευτή στον Όμιλο Ιστορίας της Αγγλικής Σχολής στην Λευκωσία για μια διάλεξη πάνω σε θέματα της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής ένας μαθητής του ζήτησε να σχολιάσει την αμερικανική στάση έναντι του τουρκικού επεχτατισμού έδωσε μια απλή απάντηση που όμως έκρυβε έναν απύθμενο κυνισμό: Κάθε φορά που η σημασία της Τουρκίας στο διεθνές παρασκήνιο αυξάνεται το Αιγαίο γιομίζει τουρκικές σημαίες. Το αντίθετο συμβαίνει κάθε φορά που αυτή η σημασία μειώνεται. Τώρα βρισκόμαστε μπροστά στην πρώτη περίπτωση. Και ο κυνισμός του Αμερικανού διπλωμάτη κορυφώθηκε όταν κάποιος άλλος μαθητής τον ρώτησε πως απευθύνεται στον Ραούφ Ντενκτάς όταν συνομιλεί μαζί του.

— Δεν έχω πρόβλημα είπε. Τον αποκαλώ απλά Ραούφ. Κι όταν ο μαθητής τον ξαναρώτησε αν εφαρμόζει την ίδια μέθοδο όταν απευθύνεται στον Πρόεδρο

Μακάριο ο Αμερικανός πρεσβευτής προτίμησε τη σιωπή.

26 χρόνια μετά

Σήμερα κλείουν εικοσιέξι χρόνια της ύπαρξης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Κι' εμείς έχουμε τώρα μπροστά μας μια μοιρασμένη πατρίδα, κι' ένα κατοχικό στρατό όχι μόνο για μας μα και για τους Τουρκοκύπριους. Είναι φανερό λοιπόν πως το πρόβλημα που παραμερίζει σχεδόν όλα τα άλλα προβλήματα είναι αυτό της εθνικής μας επιβίωσης. Αν δεν ληθεί ικανοποιητικά αυτό το πρόβλημα είναι φυσικό πως κανένα πρόβλημα δεν μπορεί να οδηγηθεί σε όποια λύση. Η λύση οποιουδήποτε άλλου προβλήματος θα βρίσκεται υπό την αίρεση της λύσης του πρώτου, του βασικού μας προβλήματος. Και πρέπει να γίνει καθαρό σε όλους μας πως λύση κάτω από το πέλαμα του κατοχικού στρατού δεν είναι τίποτα άλλο από λύση αυτοκτονίας. Και οι λαοί δεν αυτοχτονούν - μπορεί να οδηγηθούν στο θάνατο μόνο από προδοτικές πολιτικές που ακολουθούν ανάξιες ηγασίες.

Μέσα σ' αυτά τα 26 χρόνια πραγματοποιήθηκε σημαντική πρόοδος σε ορισμένους τομείς. Δεν υπάρχει αμφιβολία πως ο κυπριακός λαός διαθέτει ένα αξιοζή-

Υποστήριξη στο έργο του Νικόλαου Γεωργιάδη για τη μελέτη και ανάπτυξη των κοινωνικών ανθρωπίνων πόρων κι όχι να κινείται με τις βίαιες του.

Θεσεις για τη μελετη και τη σωτηρια της ελληνικης λογοτεχνιας της κυπρου

σκοπιμότητες. Επιβάλλονται και στον χώρο του θεάτρου ψευτικές αξίες γιατί μικροπολιτικές σκοπιμότητες αλώνουν τα συμβούλια και παρεμποδίζουν την θεατρική ανάπτυξη.

Ο άνθρωπος παράγοντας είναι το άλφα και το ωμέγα της οποιασδήποτε πολιτιστικής πολιτικής. Κι' αυτό τον παράγοντα η έλλειψη αξιοκρατίας τον εκμηδενισα. Πολυ λίγα πράγματα γίνονται από την πλευρά της πολιτικής στον τομέα της λογοτεχνίας, των εικαστικών τεχνών, της μουσικής κ.λπ. Με την διάθεση μερικών χιλιάδων λιρών η πολιτεία έχει την εντύπωση πως ξεφλά με τους πνευματικούς ανθρώπους και τους καλλιτέχνες.

Βρισκόμαστε προς το τέλος της τρίτης δεκαετίας της Κυπριακής δημοκρατίας. Πολλά πρέπει να γίνουν. Βασικότερο είναι η αλλαγή, αλλαγή στην φιλοσοφία, στη μέθοδο, στους ανθρώπους, κι' αυτή την αλλαγή μόνο οι σοσιαλιστικές δυνάμεις μπορούν να επιφέρουν. □

η συζήτηση

Στη συζήτηση που ακολούθησε ο ομιλητής υποστήριξε ότι το κύριο θέμα της επαναπροσέγγισης των κοινοτήτων, μπορεί να υλοποιηθεί μόνο από μια σοσιαλιστική κυβέρνηση διότι και διεξίξει κυβερνήσεις θα κρύβονται πάντα πίσω από ένα ύποπτο εθνικισμό. Απέκλεισε επίσης την πιθανότητα συνεργασίας της ΕΔΕΚ με το ΔΗΚΟ ή το ΔΗΣΥ.

Διάφοροι ομιλητές υποστήριξαν ότι να μιν η ΕΔΕΚ διαθέτει μόνο ένα μικρό εκλογικό ποσοστό, οι κοινωνικές δυνάμεις όμως που αντιπροσωπεύει είναι πολύ μεγαλύτερες και πάνω σ' αυτές μπορεί να στηριχθεί για να κερδίσει την εξουσία. □

λευτο ανθρώπινο δυναμικό. Η έφεση του Κυπρίου για μάθηση, η προσαρμοστικότητα του προς δύσκολες συνθήκες, η αντοχή του, είναι ιδιότητες που αφηρηλάτηθηκαν μέσα σε αιώνες εθνικών περιπετειών.

Και είναι αυτές οι ιδιότητες που κράτησαν τον κυπριακό λαό όρθιο μέσα στο χωνευτήρι της ανθρώπινης ιστορίας. Μέσα σ' ένα σύντομο χρονικό διάστημα, στον οικονομικό τομέα, περάσαμε από το στάδιο της αποικιακής υποανάπτυξης σ' ένα στάδιο σχετικής ανάπτυξης. Ξέσασε τις βάσεις για μια πετυχημένη ελαφρά βιομηχανία και αν λύσουμε το πρόβλημα του νερού θα θεάσουμε και την γεωργία μας στο δρόμο για μια χωρίς προηγούμενο ανάπτυξη. Αναπτύξαμε ή ίσως υπεραναπτύξαμε τουριστικά την Κύπρο. Όμως παρατηρείται έντονα μια τάση ευδαιμονισμού που αν δεν αντιμετωπιστεί σωστά θα οδηγήσει σταδιακά σε μια διάβρωση της ταυτότητας μας και θα συρρικνώνονται συστηματικά οι αντιστασιακές μας δυνάμεις. Χρειάζεται σήμερα περισσότερο από κάθε άλλη φορά μια δυναμική ηγεσία που νάναι σε θέση όχι μόνο να διαγνώσει τους κινδύνους αλλά να τονώσει όχι με λόγια αλλά κυρίως με πράξεις και με το παράδειγμα της, το εθνικό φρόνημα και να στέκεται αντιμέτωπη με τις δυνάμεις της διάβρωσης που βάλλουν κατά του κυπριακού λαού από όλες τις κατευθύνσεις. Οι καιροί είναι δύσκολοι γι' αυτό και το αίτημα για μια νέα δυναμική ηγεσία προβάλλει επιταχτικά.

Στον οικονομικό τομέα αρχίζουν να διαφαίνονται ρωγμές που μπορεί, αν δεν ληφθούν έγκαιρα σωστικά μέτρα, να πάρουν τέτοιες διαστάσεις που να θέσουν σε κίνδυνο ολόκληρο το οικοδόμημα. Η πλήρης τελωνειακή ένωση της Κύπρου δεν φαίνεται να έχει μελετηθεί όσον το δυνατό πιο πολύπλευρα για να διαφανούν οι επιπτώσεις που μια τέτοια ένωση θα έχει πάνω στην γενικότερη οικονομία του τόπου. Οικονομικά σκάνδαλα μεγάλων διαστάσεων όπως εκείνο της κατασκευής του δρόμου Λεμεσού, εκείνο του συνεργατισμού, τα όσα έγιναν στις χημικές βιομηχανίες της ΕΜΕ, στα τελωνεία κ.λπ. αποτελούν αδιάφευστα σημάδια μιας παρακμής που τείνει να τυλίξει ολόκληρο το οικοδόμημα της κυπριακής οικονομίας. Η κυβέρνηση βρίσκεται στην εύκολη λύση του εξωτερικού δανεισμού. Ένας όμως τέτοιος δανεισμός δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια υποθήκευση του μέλλοντος του λαού μας. Και η ξενική εξάρτηση αρχίζει σχεδόν κατά κανόνα με την οικονομική εξάρτηση. Η οικονομική εξάρτηση αποτελεί τον ισχυρότερο μοχλό πίεσης που μπορεί εύκολα άλλοι να τον χειρίζονται για να μας εξαναγκάζουν σε οδυνηρές πολιτικές υποχωρήσεις.

Την Δημόσια Υπηρεσία δεν την προστατεύσαμε από το σαράκι του κομματισμού. Εφόσον τα κύρια κριτήρια πρόσληψης στην Δημόσια Υπηρεσία είναι καθαρά ευνοιοκρατικά, η αξιοκρατία είναι όρος χωρίς αντικρουσμα, τότε ασφαλώς

κινδυνεύει να διαβρωθεί ολόκληρη η Δημόσια Υπηρεσία και κατ' επέκταση το ίδιο το κράτος. Σήμερα βρισκόμαστε μπροστά στο φαινόμενο των δύο κομμάτων της Δεξιάς που αλληλοκατηγορούνται το ένα γιατί έχασε το μονοπώλιο των διορισμών στην Δημόσια Υπηρεσία και το άλλο γιατί παραμέρισε κάθε πρόσχημα και κάθε ηθικό φραγμό και προχωρεί στην πλήρη κομματικοποίηση του κρατικού μηχανισμού. Οι θέσεις του Σοσιαλιστικού Κόμματος ΕΔΕΚ, η ανελέητη αποκάλυψη και καταδίκη των σκανδάλων, συνιστούν μιαν ξεκάθαρη γραμμή που μπορεί να διαφυλάξει τον κρατικό μηχανισμό από την διάβρωση και την τελική καταστροφή. Δύσκολο να υπάρξει κράτος χωρίς έναν υγιή κρατικό μηχανισμό. Και κάτω από τις σημερινές συνθήκες η διαφύλαξη και ενδυνάμωση της κρατικής μας οντότητας είναι κάτι περισσότερο από επιταχτική ανάγκη. Κι' αυτή η οντότητα δέχεται ταχτικά επιθέσεις από εξωτερικούς παράγοντες που άμεσα ή έμμεσα προσπαθούν να μειώσουν τη σημασία της κρατικής μας οντότητας.

Στην περίπτωση της λεγόμενης τουρκοκυπριακής δημοκρατίας της Βόρειας Κύπρου η Δύση παίζει ένα ύπουλο παιχνίδι. Καταδικάζει στα λόγια την ύπαρξη της αλλά την αναγνωρίζει στην πράξη. Όταν αντιμετωπίζουμε μια τέτοια κατάσταση είναι καιρός να κάνουμε ότι μας πρνά για να ενδυναμώσουμε την κρατική μας υπόσταση. Και η αξιοκρατία - με την ευρύτερη έννοια του όρου - είναι ίσως η μόνη αρχή που μπορεί να διαφυλάξει την κρατική μηχανή από την φθορά και την διάβρωση.

Παράλληλα με τον οικονομικό τομέα πρέπει ένας να εξετάσει τα πολιτιστικά μας πράγματα. Όσο είναι αναγκαία μια ευρωστή οικονομία στον αγώνα για να ελαχιστοποιήσουμε τις συνέπειες της εισβολής και κατοχής άλλο τόσο έχουμε ανάγκη να διατηρήσουμε αλώβητη την πολιτιστική μας φυσιογνωμία. Ιδιαίτερα σήμερα που με την τρομαχτική ανάπτυξη της τεχνολογίας μπορεί ένας τόπος, όσο μικρός και αν είναι, να δέχεται τις επιθέσεις μιας παγκόσμιας στη φύση της υποκουλτούρας που μοναδικός σκοπός της είναι το κέρδος και η από τα μέσα άλωση των λαών. Μας λείπει σήμερα μια συνθετική πολιτιστική πολιτική. Είναι γεγονός πως έχουν γίνει μερικά βήματα στον τομέα της παιδείας όμως αυτά τα βήματα έχουν το στοιχείο του ανολοκλήρωτου. Το θέμα του Πανεπιστημίου χρονίζει και ουδέποτε ξεγύγαμε από το στάδιο των μελετών. Στην περίπτωση του θεάτρου ο ημικρατικός φορέας, ο Θ.Ο.Κ., απότυχε να γίνει φορέας ανάπτυξης και περιορίστηκε σε θιασαρχικές ιδιότητες. Μόλις τα τελευταία χρόνια άρχισε να περιλαμβάνει στους προϋπολογισμούς του σοβαρά ποσά για θεατρική ανάπτυξη, τόσον όσον αφορά έργα υποδομής όσον και επιχορήγηση θιάσων που δρουν στο χώρο του ελεύθερου θεάτρου. Κι' εδώ το πρόβλημα ηγιάζει βασικά από την έλλειψη ανθρώπων με όραμα που θα μπορούσαν να ενεργούν πάνω από μικρότητες και

περίπου την ίδια εποχή. Τότε που δολοφονούσαν τα όνειρα, έσφαζαν ψυχές και ανασκώλιπζαν, στο όνομα μιας υπέροχης νεοκυπριακής ημικομμουνιστικής και πάντοτε ολίγον δεξιάς συνειδήσης, τα νεκρά κορμιά των απαχρονισθέντων. (Περίπου την ίδια εποχή ήρξατο και η συγγραφή διηγημάτων επιστημονικής φαντασίας επί των βάσεων που έθεσε ο Παπαδιαμάντης).

Η ιστορία της κυπριακής λογοτεχνίας είναι σε μεγάλο βαθμό η ιστορία της κυπριακής τηλεόρασης.

Μερικοί γνωστότατοι λογοτέχνες κριτές και παρα-εξουσιαστές, έχουν σημαντική θέση στην ιστορία της κυπριακής λογοτεχνίας.

Και κάτι αξιοθαύμαστο (και ανατριχιαστικό): Πώς μπορεί ένας τόσο μικρός τόπος σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, να έχει τόσους πολλούς λογοτέχνες αξιούς να τους αποθανάτισε η ιστορία; Στην Κύπρο ευδοκίμει ακόμη το θαύμα! —και οι εφιάλτες.

Οι λογοτέχνες της Κύπρου είναι τόσο πολλοί που έχουν όχι ένα αλλά πολλά σωματεία λογοτεχνών. Δεν διαφωνώ όμως ως προς τον όρο «λογοτέχνης». Διαφωνούν απλά στο θέμα της ... απονομής βραβείων. Εισηγούμαι τα εξής κριτήρια: Να βραβεύονται όσοι δεν ασχολούνται με τους αγώνες της Κύπρου πριν το 1960 και μετά το 1950. Να βραβεύονται όσοι ασχολούνται με διηγήματα επιστημονικής φαντασίας. Όλοι όσοι φαντάζονται άλλα πράγματα να υφίστανται παραπομπές. Κ.λπ.

Οι Κύπριοι λογοτέχνες είναι περισσότεροι από τους αναγνώστες τους. Ακόμη ένα ρεκόρ της ανεξάρτητης, αδέμειπτης, ενιαίας και αποστρατικοποιημένης και μόνο πνευματικά ενωμένης με την Ελλάδα Κύπρου.

Η θεωρία των Κυπρίων λογοτεχνών συνοψίζεται στην εξής φράση: «Δώστε μου ένα βραβείο κι εγώ κούρευονται οι αναγνώστες».

Με τα χρήματα που δόθηκαν μέχρι τώρα σε βραβεία θα μπορούσαν να αγοράσουν ακόμα 20 απαρμακτικοί πύραυλοι Μίλαν. Οι Κύπριοι όμως λογοτέχνες (κυρίως οι βραβευμένοι) είναι οπαδοί της παγκόσμιας ειρήνης. Γιατί αν εκδιωχθεί ο εισβολέας πιθανόν να επανεμφανισθεί το αίτημα της Ένωσης. Οπότε οι Κύπριοι λογοτέχνες θα έχουν

να ανταγωνισθούν τους Ελλαδίτες στα κρατικά βραβεία. Δηλαδή «κάτω γάρε ψόφα...»

Με τα χρήματα που δόθηκαν μέχρι τώρα σε κρατικά βραβεία θα μπορούσε να γίνει μια τηλεοπτική σειρά με την ιστορία και το πρόβλημα της Κύπρου και να προβληθεί σ' όλες τις τηλεοράσεις του κόσμου.

Οι Κύπριοι λογοτέχνες καθολικεύουν ένα μεγάλο καλάμι ή ένα φτερό της πάπιας και υπερίπτανται της Υψηλίου. Εξαβαλλικεύουν μόνο στη Μορφωτική Υπηρεσία της Κύπρου για καμιά θέση στην κριτική επιτροπή τον ένα χρόνο, κανένα βραβείο τον επόμενο χρόνο και κανένα ταξιδάκι σε συνέδριο συγγραφέων στη Βουλγαρία ή τη Ρουμανία στο εγγύς μέλλον.

Ένας κινηματογραφιστής τους έπιασε με το ζουμί της κόμηςρας του και μου έδειξε την ταινία.

Οι Κύπριοι λογοτέχνες και κριτές όλης της λογοτεχνίας που γράφεται στην Κύπρο (κυπριακή και μη) σπανίως ασχολούνται γραπτώς με το χιούμορ. Γράφουν σοβαρά πράματα και ασχολούνται κυρίως με παγκόσμια θέματα. Δεν φαντάζομαι να έχουν καιρό ν' επαντήσουν σ' αυτά και θα είναι μάταιο να επιδιώξουν μαζί μου ένα δημοκρατικό διάλογο. Ως αμετανόητος Ενωτικός είμαι και κατά προέκταση φασίστας και ως εκ τούτου μόνο αν μου κάνει κέφι θα ξανασχοληθώ με το θέμα.

**—ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΑ ΧΡΗΜΑΤΙΚΑ ΒΡΑΒΕΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΓΡΑΦΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΕΡΓΑ.
—ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΑΝΕΞΑΡΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
—ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΜΑΣ. (ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΑΜΕ ΜΟΝΟ ΜΕ ΠΥΡΑΥΛΟΥΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΜΕ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ... ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ)**

Σημ.: Για να γίνει καλύτερα αντιληπτόν το ανωτέρω κείμενο δέον όπως κάθε παράγραφος του αναγνωσθεί παράλληλα με τις αντίστοιχες παραγράφους τού κειμένου τού κ. Γεωργιάδη στο τεύχος 15 τού «Έντός των Τειχών».

αντρεας ροδίτης
Θεσσας 6α
αγλαντζια (εκτος των τειχών)

για τη μελετη και σωτηρια
του κυπριακου κινηματογραφου

ευαγγελου χατζηκυριακου:
μια απάντηση στο νεαρχο γεωργιάδη

Τον Πάτροκλο σαν είδαν σκοτωμένο,
που ήταν τόσο ανδρείος, και δυνατός και νέος,
άρχισαν τ' άλογα να κλαίνε του Αχιλλεύς

(Καβάφη)

«Με τα χρήματα που πήρε ο Βαγγέλης για να γυρίσει μια ταινία
μικρού μήκους, θα μπορούσαν να στεγαστούν σε διαμερίσματα δυο
προσφυγικές οικογένειες...» (Νέαρχου προσφυγοκαπηλεία)
«Οι Κύπριοι σκηνοθέτες, ιστορικοί και κριτικοί του κινηματογρα-
φου εχτός από χιούμορ, διαθέτουν και σοβαρότητα. Γι' αυτό και
ελπίζω ότι δεν θα αρκεστούν μονάχα στο να γελάσουν, αλλά θα μου
απαντήσουν με σοβαρά επιχειρήματα ώστε να γίνει ένας δημοκρατι-
κός διάλογος γύρω από το νεογέννητο κυπριακό σινεμά».
(Νέαρχου προ(σ)κλήση).

«Η διασπαθιση του δημοσίου και ο βιασμός των λεβαντινων» και
«Αχρειότητα και αισιοδοξία». (Αλ. Κωνσταντινίδη, εφ. ΑΛΗΘΕΙΑ ημ.
14 και 17.11.1984).

«Το ηθικό μας που καταρρακώνεται και μηδαμιμοποιείται όταν μα-
θαίνουμε ότι ο ιδρώτας και τα λεφτά μας «επιενδύονται» σε
μεγαλόπνοα οράματα και κουφιοφιλοδοξίες χωρίς βάση και χωρίς
αντίκρισμα. Στο κάτω κάτω αυτά τα λεφτά αντί να τα δίνουν σε
επίδοξους ονειροπαρμένους σκηνοθέτες, ας τα δώσουν στον κ. Βενια-
μίν ν' αγοράσει μια βάση πολυρουκετοβόλων. Αυτή σίγουρα θα μας
χρησιasteί...» και

«Η σκέψη ότι η Κύπρος μπορεί να έχει δικό της εθνικό κινηματο-
γράφο, δεν διαφέρει από τη σκέψη ότι η Κύπρος μπορεί να έχει τη
δική της πολεμική βιομηχανία... και πετάμε τα λεφτά μας σε ονει-
ρώξεις μελλοντικών κινηματογραφικών επιτεύξεων». (Λεόντιος
Σταυρινός, εφ. ΣΗΜΕΡΙΝΗ ημ. 26.11 και 17.12.1984).

«Την πρώτη φορά που διάβασα το κείμενο του Νέαρχου, βρισκόμουν

με μερικούς φίλους και γελάσαμε. Το ξαναδιαβάσαμε και γελάσαμε
περισσότερο. Όταν στη σελιδώση, το διάβασα και πάλι, ξεκαρδίστη-
κα ακόμη μια φορά στα γέλια». (Κωστής)

«Κάτω από το μαξιλάρι μου έχω πάντα ένα μπλόκ και ένα μολύβι.
Όταν κοιμούμαι και μουρθεί κάποια ιδέα, σηκώνομαι και την γράφω».
(Νέαρχου εκμηστήρευση σε ανύποπτο χρόνο)

Ο εμβολιασμός του «Εμβόλου» και η σχέση του με την ιστορία
του Κυπριακού κινηματογράφου, «που μοιάζει με πολυκατοικία που
εχτισαν κάποιοι φιλάνθρωποι για να στεγάσουν αναξιοπαθόντες
άστεγους. Άστεγα όνειρα, άστεγες επιθυμίες, άστεγες φιλοδοξίες».
«Εγώ όμως που δεν έχω καμιά πρόσβαση στον Ελλαδικό χώρο, είτε θα
πρέπει να δουλεύω μέσα από τις λέσχες με τις αντίξοες συνθήκες,
ικανοποιώντας έστω «τον έρωτα μου» για το σινεμά, είτε συνά-
μα θα πρέπει να συμβιβαστώ μ' ένα μηχανισμό που στερεί κάθε πρω-
τοβουλία, που παραπλανεί το λαό και καταδυναστεύει τους ανθρώ-
πους του, οδηγώντας τους στον τάφο. Οι ανέντακτοι λοιπόν στον μη-
χανισμό αυτό μπορούν να δηλώνουν οπδήποτε, να δημιουργούν εφ'
όσον μπορούν και οι υπόλοιποι ας αποτελούν είτε το θέλουν είτε
όχι τα γρανάζια μιας μηχανής, με αντίτιμο το σίγουρο μηνιάτικο».
(Ευ. Χατζηκυριακού, εφ. ΤΑ ΝΕΑ η. 6.12.1984).

Ή, αν ανήκεις στον μηχανισμό αυτό και δεν αποστείεις γρανάζι λό-
γω συνδικαλιστικής δράσης ή τριαντάχρονης και βάλει υπηρεσίας, με
18.000 λίρες κάνεις μια ταινία για την Κερύνεια για παράδειγμα,
στα μέτρα της Επιτροπής, χωρίς προσφορά ή προβληματισμό και μαζί
αγοράζεις μια BETACAM VIDEO CAMERA νεοτάτου μοντέλου, την οποία
ενοικιάζεις στον εργοδότη σου, άμα λάχει... (ο Νέαρχος είναι πο-
λέμιος της θεωρίας του γραναζιού).

«Σήμερα στην Κύπρο δεν υπάρχει κινηματογραφική λέσχη. Ας με συγχω-
ρήσουν οι εκπρόσωποι των κινηματογραφικών λεσχών, υπάρχουν υποκα-
τάστατα του καλού εμπορικού σινεμά. Για όλα αυτά τα προβλήματα
που μας έχουν πει, μια λέσχη πρέπει να κάνει προγραμματισμένη
δουλειά, με κύκλους ταινιών, με διαλέξεις, συζητήσεις. Σήμερα αυ-
τό το πράμα δεν γίνεται. Γιατί υπάρχει αυτός ο τρελλός ανταγω-
νισμός, που οδηγεί στο ποιάς να πάρει το χάος και μας οδηγεί
όλους στο χάος...» Τάδε έφη Γιαννάκης στο σεμινάριο για τον
Κυπριακό κινηματογράφο. Καιροσκοπισμός σε όλο του το μεγαλείο,
κάλπικες ιδέες από κάλπικες συνειδησεις. Τελικά το σεμινάριο
εκείνο κατόρθωσε τουλάχιστο να γεφυρώσει τις διαφορές και να
φέρει επιτέλους την πολυπόθητη επανένωση των δύο λεσχών. Ο φίλος
μου ο Νέαρχος δεν είναι άμοιρος ευθυνών... άλλοι βέβαια πλήρωσαν...
Ο Λεόντιος Σταυρινός, πιστός στις ιδέες του, ασχολείται σήμερα με
την καταγραφή της Κυπριακής ιστορίας και άλλων τινών ιστοριών
σε σούπερ επαγγελματικό βίντεο. Άμα λάχει και τούτος παραχωρεί
τα μηχανήματα του. Έτσι λοιπόν ο φίλος μου ο Λεόντιος, καταγρά-
φει την Κυπριακή ιστορία σε βιντεοκασέττες, οι οποίες όμως σε
μερικά χρόνια θα είναι λευκές, έτσι θέλουν και τις θύμησες μας,
θα έχουν δηλαδή αβυστεί οι εικόνες από τη βιντεομαγνητική επί-
στρωση και μ' αυτό τον τρόπο θα γλυτώσουμε το μούντζωμα από τους
απογόνους.

Αγαπητοί φίλοι του «Εντός», γέλασα και γω με το καλόκαρδο χιούμορ του
Νέαρχου.

Σ' αυτά που έγραψε, ο καθένας αναγνωρίζει τον εαυτό του. Ελπίζω
και οι άλλοι να απαντήσουν καλόκαρδα.

Όμως... όμως μετά το γέλιο απέμεινε στα χείλη η πίκρα της απο-
γοήτευσης. Απογοητευμένος αλλά και εξοργισμένος από ανθρώπους
που δυναμίτισαν με τον πιο χυδαίο τρόπο την προσπάθεια για το
γύρισμα μιας ταινίας μικρού μήκους. Το γύρισμα μιας
ταινίας μικρού μήκους απετέλεσε κυριολεκτικά πορεία μέσα από
πυρωμένο καμίνι.

Η Σούλα έγραψε: «ο πολύς κόσμος αγνοεί αυτές τις ταινίες... η
έλλειψη ενός θεσμικού πλαισίου αφήνει τελικά ακάλυπτους και
τους κρινόντες και τους κρινόμενους». (Εντός..., τεύχος 12 Ιουνής 1986)
Να κριθούμε λοιπόν, να κριθούν οι ταινίες που έγιναν και όχι
να θαφτούν στα κουτιά τους.

Εδώ είναι πιστεύω το ολισθημα του Νέαρχου. Ρίχνει νερό στον μύ-
λο όλων εκείνων που για διάφορους λόγους τάχθηκαν ενάντια στην
ιδέα δημιουργίας Κυπριακού σινεμά, που φυσικά δεν θάχει στόχους
να ανταγωνιστεί ή να ανταγωνιστεί τον χολλυγουντιανό ή ευρωπαϊ-
κό κινηματογράφο. □

5.10.86

Σ.Σ.: « Έμβολο» θα ονομαζόταν το περιοδικό που
λογάριαζε να εκδώσει ο Νέαρχος και μερικοί
άλλοι, (πριν από τη χρεωκοπία του μίνιμουμ
προγράμματος).

για τη πολιτική
του περιοδικού μας

Αντιλαμβάνομαι ότι πολιτική του
Περιοδικού σας είναι να διαρκάσει
από διάφορων πολιτικών απόψεων
συνεχώς και να είναι ανοιχτό και
ιδεολογικά πιστών των σκοπών του.
Πολιτική θετική για το χιούμορ,
κυριολεκτικά, οι παραπάνω του κείμενα
αυτά για τις ταυρονομίες.

Πρέπει να γίνει όμως αντιληπτό
ποσορό, μεταξύ πολιτικών απόψεων που
εμφανίζονται σε άρθρα και τίτλους που
εμφανίζονται άρθρα και σε άλλους
μεσοδημηγόριων. Με τα τελευταία
χωρίς διοχετεύονται θετικές με την
επιλογή του επικρατούσαν του
αναγνωστικού μέσου της ιστορίας,
πλοκής του διηγήματος.

Είναι πληθώρα προκλήσεων
για δημοκρατία του διηγήματος,
Γεωργιάδη, μέσω του οποίου
αποκαθάρσιση της ιστορίας.

Το Τεύχος που επρόκειτο να κυκλοφορήσει
και ήθελε να δει την φάση
αυτή η αντίθεση είναι ανεπίτρεπτο
κινητική ιστορία. Ορισμένες
στα σχολεία. Τούτο και
φανατισμός και ρατσισμός
προς τον άλλον. Δέχομαι
στον τρόπο έκδοσης
Αλλά σπεύδε να
και να αποφεύξουμε
βαρούμε στην
θεωρητικά,
ΕΟΚ/Ευρωπαϊκή
ας, με την
επαγγελματική
παραίτη
βίωσή μας
Επί
του δικαστηρίου
μεϊνότητας
ταύτα, δεν
απέναντι
τροπή
είναι
Μια
σας
συνεργασίες
των
δεν
σκοπε
Α. Ιωάννου

Αγαπητή Α. Ιωάννου,
Σ' ευχαριστούμε για το
γράμμα σου. Θα σου
απαντήσουμε στο
ερχόμενο τεύχος
δυστυχώς για μας,
δεν υπάρχει
χώρος σ' αυτό.

η σύνταξη

ο χαιρετισμός της διδώς σωτηρίου

«Αγαπητοί κυπριακοί συνάδελφοι, συναγωνιστές και συναγωνίστριες απ' τη παλιά και νέες γενιές»

Είμαι πολύ ευγνώμη που βρίσκομαι σήμερα κοντά σας εδώ στην Λευκωσία σε αυτό το λογοτεχνικό συμπόσιο της ΕΔΟΝ. Πάντα νοιώθω πολύ κοντά σας. Ο Τεμπρός Άφτης μ' έγραφε συχνά και γρήγορα και εγώ. Κάπου με έδωσαν οι δοκιμασίες καθαρά κι' εγώ είδα τη συμφορά σας την εθνοτική και απαιτητική συνέχισή της καταστροφής του 1922 που την ήσαν παιδί στην Μικρά Ασία. Αυτή η απορροβητική αναβίωση μισό χρόνο μετά της ίδιας συμφοράς κι' άλλα κλίματα έπαιξε για μένα πρωταρχικό ρόλο και στο τρόπο που γράφω και στα θέματα που διαλέξα και στην ιδεολογική διαδρομή που έμα.

Τον πληρώσαμε σκεπαστοί φίλοι ακριβή και εσείς και εμείς τον ημεριαλισμό κι' όλες τις επιβρασεις και τις μεταμορφώσεις του. Αίμα, δάκρυα, προσφορά, ξεράμενος μέσα σε οδόντες και φλόγες πέρασα τα παιδικά μου χρόνια, και ηρώως ανόσωνα στα νεανικά μου και στα γηραιά. Να ο φασισμός με την μεσαιωνική δικτατορία προέμια του Β' Παγκόσμιου πολέμου, να τη την κωλύει με τα στρατεύματα, τις εκτελέσεις, τα σκαπανήματα της Καιοσαρικής, τα Διτορία, τα Καλάβροτα, την πείνα που σπύρισε πιο πολλούς από να βόλα κι' από κοντά τοποχώς η αντίσταση των ατόνικων, μας ένωσε, μας ένωσε και μας απελευθέρωσε. Ύστερα η προίξη στους απελευθερωτές πατριώτες: ημετέροις και παλιν και πόλιν τοκοκέρη αυτή τη φορά στους απροσδιάντους της ζωής. Ο εμφύλιος, ο ρει τμήσιμος, η αμερικανοκρατία το '60, '60, '70, (Είχα το φίλητρό προνομί σαν δημοσιογράφος να κοιτάζω πρώτη την είδηση πως οι Έγγλεροι θα μας περιόριζαν στους αμερικανούς, ήα σε συνέχισα να μας η σπάρτη χούνη, των σκαλημένων κρακτόρων, των συνταγματάρχων. Τις προδοσίες της πλήρωσε τόσο ακριβή η Κύπρος με την εισβολή του Αττίλα που έδωσε την άρεση των Τούρκων σφαιριστών για διημερισμούς, πικωπαρμούς, Αιγίο, οφθαλμοκρίτες. Πώς να μην φοβισθούν όλα αυτά ένα παθό συγγραφέα. Τι άλλο να σπορούσε από τα παθα του τόπου του. Ύστερα ενόμιαν το εκκλησιαστικό αλκο μέσα από, θολωρότων, μπαταύσε να εκφράσει, κι' αν άγγισα να γράψω δεν ήσαν από δικό μου φταίξιμο.

Πριν από την ιστορική καταπίεση προηγήθηκε και κάποια οικογενειακή. Λόγω φύλου αυτή τη φορά. Όχι άλλο θέλει θα τόχης, όχι όμως γράψιμο.

Στην αρχή δεν σας το κρύβω οι δόσεις των συγκινήσεων που κατάπινα παιδί ήταν επικίνδυνες να με δηλητηριάσουν και να με ξεστρατίσουν. Όμως με την βοήθεια του πρώτου που μου χάρισε η Μικρασιατική γή των παρανομιών αιωνότων του Ομήρου και ακόμα με την βοήθεια της ιδεολογίας που πρόκτησα από σκαλαρόπουλλο και με θυράκιζε και μ' έκανε να βρίσκομαι πάντα όρθια στο επίκεντρο των γεγονότων μακριά από μοναχιά και φιλοσοφικούς πυργούς. Έτσι μπόρεσα να βρω το σωστό θόρο της δημιουργίας και να θα τη δουλέψω και του δημοσιογράφου να κέρια του συγγραφέα σαν προ αποστολή και χρέος που καλίστα να ξεφλιγείς. Πυθηνικός θανάτος και αθ' υψηλού παρασημητής δεν σπέρσε ποτέ. Κεντροχρηστήριος με την κοινωνική ελπίδα, τη βία, την υποκρίση και κυρίως με τα μεγάλα εχθρο της ζωής και της ανθρώπινης ευτυχίας, τον πόλεμο.

Χρόνια και χρόνια πάσχισα να προσφέρω όποια θετική βοήθεια μπορεί να βάζει στους ανθρώπους η τέχνη δίχως να κακοποιήσει και δίχως να μεταβληθεί σε φημιά περιστασιακό κήρυγμα. Ο λογογράφος, το ζέρεν είναι υρωμιστής, ανοίγει το δρόμο για να περάσει το μέλλον να είναι και επιφορτιστής της εποχής του της πάλης των ιδεών, θερμός συνήγαρος της αλήθειας όσο μικρή κι' αν είναι γιατί η αλήθεια είναι πάντα επαναστατική. Πότισσα και πιστεύω στην συνεργασία της τέχνης με τη ζωή όχι βέβαια στην φωτογράφισή της. Η βιωμητική τέχνη με κέρδισε γιατί για μένα ο σωματισμικός κώθος είναι η ίδια η ζωή. Φτάνει να μην την ξεφτιλίσω, να μην την παραποιήσω, να μην καταπατάω τις προσωπικές ιδέες με ανθρώπινα ρούχα, ούτε πλαστικές κανονισμούς και αποδείξεις χωρίς αντίρρηση από άλλους κι' ενίοτε από εμένα.

Αγαπητοί φίλοι,

Εδώ δεν ήρθα να παρουσιάσω ούτε τη ζωή ούτε το έργο μου. Ήρθα μ' ανοικτές τις πόρτες της καρδιάς μ' ακουσώ εσάς τους κυπριακούς δημοσιογράφους και να μάθω πως αντιμετωπίζετε τα προβλήματα της λογοτεχνίας κι' φρασιση πισθητικά και πνευματικά.

Σκεφτόμαι πολύ τις δοκιμασίες σας. Ειδικά εκεί κι' νείοι δημοσιογράφοι από την μια ζείτε την αλματική εισβολή μιας ιδιόμορφης ηλεκτρονικής εποχής ένωσης και σκαταστράλακτης, ενός μορφολογικού σεισμού θ' έλεγα που καταλάει τα πάντα ενώ σίγχονα σας συνθλίβουν τα ίδια παλιά προβλήματα που ανημερωπήγαμε και εμείς πριν μισό αιώνα. Η γενιά μας βλέπετε δεν μπόρεσε να σας απαλλάξει απ' αυτά. Ας μην κλέβω άλλο από τον πολύτιμο χρόνο σας, ίσως στη συζήτηση που είναι πάντα εποικοδομητικότερη από τον μονόλογο να λάβω μέρος αν χρειαστεί.

μια αναφορά στο συμπόσιο που οργάνωσε η εδον

Σύγχρονη κυπριακή πεζογραφία και κυπριακή πραγματικότητα

Το συμπόσιο έγινε στις 5 τ' Οχτώβρη. Θεωρούμε αξιοπρόσεχτο το γεγονός ότι μια πολιτική οργάνωση νεολογίας παρέμβηκε στο πολιτιστικό τομέα με μια διάθεση μελέτης και κριτικής. Ελπίζουμε ότι θα υπάρξει συνέχεια σε εντονότερους ρυθμούς. (Κάτι ανάλογο έγινε πριν δύο χρόνια για τη ποίηση από την ίδια οργάνωση). Από τη συζήτηση διαφάνηκε επίσης μια θέληση «ανοίγματος» από τη πλευρά της ΕΔΟΝ που χρειάζεται ασφαλώς χρόνο για να αξιολογηθεί στην ακριβή της διάσταση.

Αρκετές από τις εισηγήσεις ήταν ενδιαφέρουσες και αναδημοσιεύουμε μερικές. Στη συζήτηση τέθηκαν τα βασικά ερωτήματα που θα περιμενε κανενας όπως: Γιατί η Κυπριακή πεζογραφία είναι λιγότερο αναπτυγμένη από τη ποίηση, ποια η σχέση της άχνισης με τη πολιτική, ποια τα κριτήρια αξιολόγησης ενός έργου, η ταξικότητα στην τέχνη, ποια η σχέση της ΕλληνοΚυπριακής πεζογραφίας με την ευρύτερη Ελληνική, ποια η σχέση της Τουρκοκυπριακής με την ευρύτερη Τουρκική, ποια η σχέση μεταξύ τους, ποια η σχέση της τέχνης με τον αγώνα της Κύπρου, πως σημαδεύτηκε η πεζογραφία από τα σύγχρονα ιστορικά γεγονότα, τα κρατικά λογοτεχνικά βραβεία κλπ. Εδόθησαν οι αντικρουόμενες απαντήσεις που δίνονται συνήθως στα θέματα αυτά και έμεινε φυσικά η εντύπωση, όπως συνήθως γίνεται στο τόπο μας, ότι πήραμε μια πρώτη γεύση και τώρα είναι καιρός να κάνουμε ακόμα ένα συμπόσιο για να μελετήσουμε το θέμα. Είναι επίσης γεγονός ότι αρκετές πτυχές του θέματος δεν μελετήθηκαν στις εισηγήσεις όπως η σχέση Τ/Κυπριακής και ΕλληνοΚυπριακής πεζογραφίας η εξέλιξη του ύφους ή της αισθητικής γενικά, κλπ. Γενικά όμως το συμπόσιο

ήταν μια θετικότερη συμβολή που αν βρει συνέχεια θα πάρει όλη της τη διάσταση.

Με συγκίνηση έγινε δεκτό το κείμενο της μήνυμα των Τουρκοκυπρίων λογοτεχνών. Η σημασία του είναι τεράστια για όσους δεν δέχονται σύννορα στη Κύπρο. Η πράσινη γραμμή, μαχαιριά στο σώμα της Κύπρου, που χωρίζει το χώμα της και τους ανθρώπους της είναι μια πραγματικότητα που επιβάλλεται από το στρατό κατοχής. Όμως από πάνω της η σκέψη συναντιέται και φτιάχνει τη δική της αλήθεια. Αλήθεια, μέσα στα μυαλά, αλήθεια πάνω στο χαρτί, αλήθεια, σε αγώνα δρόμου ενάντια στην επέχταση της τουρκικής κατοχής, ενάντια στη διπλή ένωση, ενάντια στη βούληση των μεγάλων και μικρών καπιταλιστών και των συνειδήσεων που απορρέουν απ' αυτούς. Ναι, πολλοί Έλληνες της Κύπρου και πολλοί Τούρκοι της Κύπρου είναι συμπατριώτες.

Αυτό το γεγονός, αυτή η αλήθεια εκφράστηκε σε πολλά διηγήματα Κυπρίων. Ταυτόχρονα όμως διαπιστώνουμε ότι δεν αναζητήθηκαν οι τρόποι που θα μπορούσαν να την υλοποιήσουν. Σήμερα πια είναι ξεκάθαρο ότι κανένα από τα κράτη που «κρατούν» στη Κύπρο δεν μπορεί να δεχτεί αυτή την αντιμετώπιση. Άρα πρέπει ν' αναζητηθούν μέσα και τρόποι πέρα από την θέληση των κρατούντων.

Στο κείμενο που απέστειλαν οι Τουρκοκύπριοι υποβάλλεται η ίδια άποψη που εκφράστηκε ξεκάθαρα από τον Κώστα Γραϊκό στο ίδιο συμπόσιο και η οποία ουσιαστικά υποστηρίζει ότι είναι δυνατόν να γίνει Κυπριακή ενδογένεση. Πιστεύω ότι τώρα πια μιλάμε σε μια εποχή, όπου παγκόσμια δεν ευνοούνται τέτοιες τάσεις αλλά επίσης οι ειδικές

συνθήκες της Κύπρου δεν την επιτρέπουν. Ασφαλώς μέσα σ' αυτή την ανάλυση εκφράζεται μια υγιής θέληση εναντίον στις προσορθητικές βλάβεις της Ελλάδας και της Τουρκίας όπως κυρίως εκφράστηκαν το 1974. Στο βάθος όμως δεν είναι παρά μια ατυχής και βεβιασμένη απάντηση σε μια άλλη μεγάλη παρεξή- «είμαι Έλληνας-θέλω ένωση με την Ελλάδα» και το «είμαι Τούρκος-θέλω ένωση με την Τουρκία». Εξ' άλλου γίνεται εμφανές ότι για να κρατήσουμε την «ανεξαρτησία» μας και να την μετεξελίξουμε σε ανεξαρτησία χωρίς εισαγωγικά χρειάζομαστε την ενεργητική βοήθεια και του Ελληνικού και του Τουρκικού λαού.

Οι περισσότεροι συνέδριοι κυπριακοί σαν το Ντεκτασικό καθεστώς που εμπόδιζε τους Τουρκοκύπριους που ενδιαφέρονταν, να παραστούν στο συνέδριο. Επίσης αρκετοί κριτίκαραν την Κυπριακή κυβέρνηση διότι δεν βοήθη την επαφή, Τ/Κυπρίων - Ελληνοκυπρίων. Όμως το γεγονός είναι ότι το ίδιο το συμπόσιο ασχολήθηκε πολύ λίγο με την Τ/Κυπριακή πεζογραφία. Το κείμενο που διαβάστηκε ήταν ουσιαστικά μια συμβολική συμμετοχή, που επιβεβαιώνει την έλλειψη εποχής. Εδώ είναι σωστό ν' αναφέρουμε ότι δεν υποτιμούμε τις κοινωνικές ιδέες που προωθούνται από τους μη εθνικιστές λογοτέχνες μέσα από τα έργα τους όμως ούτε κι αυτό το σημείο δεν μελετήθηκε συγκεκριμένα στο συμπόσιο.

Αντίθετα πιο ελπιδοφόρο σημείο είναι ένα από τα πορίσματα όπου διαπιστώνεται η ανάγκη μετάφρασης Τ/Κυπριακών πεζογραφημάτων στα Ελληνικά και το Αντίστροφο. Εκφράστηκε μάλιστα η

άποψη ότι πρέπει να εκδοθεί ένα περιοδικό με μεταφράσεις.

Η Διδώ Σωτηρίου πρωτοτύπησε. Με τα «κείμενα» και την ιδεολογία της έδωσε άλλο νόημα στην επαρχιώτικη συνήθεια που έχουμε και που θέλει, οσάκις διοργανώνουμε στιδήποτε που φιλοδοξούμε να θεωρηθεί σημαντικό, να καλούμε μια «ψηλή προσωπικότητα» αν είμαστε φτωχοί κάποιο υτόπιο επίσημο, αν έχουμε αρκετά λεφτά κάποιο από την Αγγλία κι' αν είμαστε κάπου στη μέση κάποιον από την Ελλάδα. Σ' όλες τις περιπτώσεις δεν κάνουμε τίποτα άλλο παρά να επιβεβαιώνουμε το σύμπλεγμο κατωτερότητας των υπαναποκτικών λαών που αναζητούν κύρος μέσα από τον «άλλο», τον «καταξιωμένο». Η Διδώ λοιπόν, παρά την κακή παράδοση πάνω στο θέμα και παρά τη θέληση των διοργανωτών θάλεγα, κατάφερε να ξεφύγει από τον άχαρο ρόλο του «εκπροσώπου της μητρος πατρίδος» και να μας θυμίσει ότι στην Ελλάδα υπάρχουν όσες κοινωνικές τάξεις υπάρχουν σ' όλες τις χώρες του κόσμου, ότι μια από αυτές διάκειται, η πρέπει να διακεταί αδελφικά προς την αντίστοιχη Τουρκική, ότι η φιλία προς τον Τουρκικό λαό πρέπει να εκφράζεται ταυτόχρονα με την εγκάρδια συνεργασία μαζί του στη πάλη ενάντια στους καταπιεστές του, τους καταπιεστές μας, ενάντια στους κοινούς καταπιεστές. Παρεμφατικά αναφέρουμε μιας και είναι επικαιρο ότι η Διδώ Σωτηρίου αρνήθηκε να παραστεί σε συνέδριο που έγινε στη Τουρκία και στο οποίο προσκαλέστηκε επεξηγώντας ότι αυτό θα σήμαινε αναγνώριση της Τουρκικής χούντας. Υποθέτουμε ότι με το ίδιο σκεπτικό θα αρνηθεί να παρακολουθήσει τον αγώνα ΑΓΓΟΕΛ-Μπεζίχτας.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ	
«Σύγχρονη κυπριακή πεζογραφία και κυπριακή πραγματικότητα»	
9.30 π.μ.	Εισαγωγικές - Συζήτηση
— Έναρξη	— Η παρουσία του Τ/Κυπρίου στο Λόγιο
— Κοινοβούλιο του Κ. Συμβουλίου της ΕΔΟΝ από τον Γ.Γ. Δ. Χρητόπουλο	— Εισαγωγικές - Κοινωνική κατάσταση
— Χαιρετισμός από την διοργανώτρια Ελληνική πεζογραφία της Διδώ Σωτηρίου	— Διοργανωτικές σχέσεις με κυπριακή πεζογραφία
— Χαιρετισμός από τον κύριο πεζογράφο Γιώργο Α. Πισαρίδη	— Κοινωνία για την κυπριακή πεζογραφία
10 π.μ.	— Συζήτηση
— Εισαγωγικές - Συζήτηση	— Κλείσιμο
— Εισαγωγή στην κυπριακή πεζογραφία	— Στις διάσεις της συζήτησης μπόρεσαν να ανθούν γραμμές ή προσωπικές παρεμβολές.
— Εισαγωγικές: Γιάννης Κατσούρης	Σ.Σ. Η εισήγηση για την Τουρκοκυπριακή πεζογραφία προεπερίληξε εκ των υστέρων ενώ δεν περιλαμβάνεται στο αρχικό πρόγραμμα.
— Το διηγηματικό σύγχρονο κυπριακό πεζογραφικό είδος	Η εισήγηση διαβάστηκε από Ελληνοκύπριο διότι οι συγγραφείς της εισήγησης δεν παραστούν στο συμπόσιο από τη Ντεκτασική «έδωληση».
— Το κυπριακό υψιστόρημα	
— Εισαγωγικές: Αντρέας Παναγιώτης	
— Συζήτηση	
13.00 π.μ.	
Διάλειμμα για γεύμα	

Τα σύγχρονα ιστορικά και πολιτικά γεγονότα, εμφανίζονται μέσα στην Κυπριακή λογοτεχνία, με ασυνήθιστη για άλλες χώρες, αυχρότητα. Οι Κύπριοι λογοτέχνες στη συντριπτική πλειοψηφία τους δείχνουν ένα ζήλο ενδιφέρον για αυτά τα θέματα και τους δίνουν κεντρική θέση στα περισσότερα από τα έργα τους. Τούτο ισχύει τόσο για την ποιηση όσο και για την πεζογραφία.

Η εξήγηση είναι αρκετά απλή. Η Κύπρος είναι μια χώρα πολύ μικρή σε έκταση και σε πληθυσμό. Οι αριστικές δυνάμεις του πολιτικού ή ιστορικού γεγονότος, επεκτείνονται μονομιάς σ' όλη την έκταση και σ' όλους τους κατοίκους της. Τα δραματικά (κατά κανόνα) συμβάντα γίνονται βίωμα και μέρος της καθημερινής ζωής όλων των Κυπρίων, συνεισφέροντας και των λογοτεχνών.

Γεγονότα όπως ο αγώνας της ΕΟΚΑ, οι διακοινωνικές ταραχές, το προξενόπημα, η εισβολή, η συνεχιζόμενη κατοχή, βάζουν τη σφραγίδα τους για πάντα πάνω στη ζωή του καθενός μας κι αλλάζουν την πορεία της ατομικής μας μοίρας. Έτσι και να θέλουμε, δεν μπορούμε να τα αγνοήσουμε και καθώς τα γεγονότα τούτα συνοδεύονται από ισχυρές συγκινήσεις και πάθη βρίσκουν εύκολα το δρόμο για να περάσουν στη λογοτεχνική δημιουργία. Η μάλλον, για ν' ακριβολογήσουμε περισσότερο απαιτούν από τους συγγραφείς την έκφρασή τους.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Κυπριακή λογοτεχνία είναι πολιτικοποιημένη ή στρατευμένη με την εξής διευκρίνιση: Οι λογοτέχνες ανήκουν σε διάφορα στρατόπεδα, όταν δεν μάχονται σαν ελεύθεροι σκοπευτές.

Ο κάθε ένας στην προσπάθειά του να εξηγήσει και να εξηγήσει τα γεγονότα, χρησιμοποιεί την κοσμοθεωρία του. Η Κυπριακή πεζογραφία αποτελεί ένα μεγάλο δείγματολόγιο από ιδεολογικές προσεγγίσεις πάνω στα κρίσιμα γεγονότα της πρόσφατης ιστορίας.

Οι βασικές προσεγγίσεις είναι τρεις. Η εθνικιστική, η μαρξιστική κι η ουμανιστική.

α) η εθνικιστική προσέγγιση

Η εθνότητα παίζει βασικό ρόλο στο σχηματισμό των νέων κρατών. Το έθνος είναι η έννοια που συνδέει μεγάλες ομάδες ανθρώπων κάτω από έναν σκοπό και μια ιδεολογία, την εθνική.

Η Ελληνική εθνότητα έχοντας ένα τόσο δοξασμένο παρελθόν ενέπνευσε τους Έλληνες της Κύπρου κι έγινε η βάση της ιδεολογίας τους.

Όμως αυτός ο ενθουσιασμός πολλές φορές έγινε φανατικός κι οδήγησε σε παρανόμηση άλλων αξιών όπως η δημοκρατία κι οι κοινωνικές αλλαγές. Εξ' άλλου ο Ελληνικός εθνικισμός στην Κύπρο συγκρούστηκε με τον Τουρκικό εθνικισμό. Με ολέθριες διαιρητικές συνέπειες.

Στις αξίες του Ελληνισμού-εθνικισμού συχνά προστίθενται και οι Χριστιανικές αξίες. Η Ελληνοχριστιανική κοσμοθεωρία εξιδανικεύει τα σύμβολα και τους εκπροσώπους του έθνους, ενάντια στα άλλα έθνη, τα σύμβολα και τους εκπροσώπους της θρησκείας απέναντι στις άλλες θρησκείες.

β) η μαρξιστική προσέγγιση

Μια άλλη βασική προσέγγιση στα θέματα της πεζογραφίας μας είναι η μαρξιστική, που διαμορφώθηκε πολύ πιο αργά απ' την εθνικιστική, και συγκεκριμένα μετά τη νίκη της Ρωσικής επανάστασης. Ο Μαρξισμός τάσσεται υπέρ της εργατικής τάξης σε όποιο έθνος κι αν ανήκει.

Κατά συνέπεια η σημασία της εθνικής δι-

ΙΔΕΟΛΟΓΙΕΣ

του νεώτερου

Κυπριακού

διηγήματος

Νέορχου Γεωργιάδη

αφοράς μειώνεται ενώ τονίζεται η σημασία των τοξικών συγκρούσεων.

Η μαρξιστική ασκεί αυστηρή κριτική στην προηγούμενη την εθνικιστική και θρησκευτική προσέγγιση.

γ) η ουμανιστική προσέγγιση

Τρίτη βασική προσέγγιση είναι η ουμανιστική. Λογοτέχνες που ξεκινούν από την αγάπη για τον άνθρωπο, κρίνουν τα γεγονότα με βάση τα ουμανιστικά τους συναισθήματα. Τάσσονται εναντίον της μεσολαδοξίας και της βίας, αγαθούν την ειρήνη και την ελευθερία. Αυτή η τάση λειτουργεί εκλεκτικά: Παίρνει δηλαδή στοιχεία από κοσμοθεωρίες που είναι αντίθετες μεταξύ τους και πότε επηρεάζεται από τον Μαρξισμό, πότε από τον εθνικισμό.

Θα προσπαθήσω να δείξω με ποιά τρόπο εκφρόσθησαν αυτές οι κοσμοθεωρίες στο Κυπριακό διήγημα.

ερμηνεία του νεότερου ιστορικού παρελθόντος

Κυριότεροι φορείς του εθνικισμού στα χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν οι εκπρόσωποι της εκκλησίας. Ωστόσο ο κλήρος, όπως είναι γνωστόν, συνεργαζόταν με τους Τούρκους πασάδες στην είσοδο των φρόνων από τον φταχτό λαό, Έλληνες και Τούρκους. Η εθνικιστική τάση στη λογοτεχνία, αραιοποιεί τον ανώτερο κλήρο και τον ιστορικό του ρόλο.

Στη «Φιλολογική Κύπρος» με την ευκαιρία των 150 χρόνων από το 1821, δημοσιεύθηκαν δύο αφηγήματα με θέμα το μαρτυρικό τέλος του Αρχιεπισκόπου Κυπριανού. Στο αφήγημα του Ιάκωβου Κυθρεώτη «Τον καρπό της καταδραμής» ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός παρουσιάζεται σαν μέλος της φιλικής εταιρείας, ένας ένθερμος επαναστάτης. Μόνο που κατά την κρίση του, δεν ήταν επανάσταση στην Κύπρο, ήταν κατάλληλος ο καιρός για επανάσταση γιατί οι Τούρκοι το μυριάκιαν εγκοίρων και πήραν τα μέλη τους.

Το δεύτερο κείμενο είναι ένα διήγημα του Άντρου Παυλιδή με τίτλο «Παλιά Ιστορία». Εδώ ο Αρχιεπίσκοπος Κυπριανός παρουσιάζεται ότι έφερε κρυφά, βαρέλια με μπαρούτι και τα διαμοίρασε σε εμπιστούς του χωριάτες. Κι ακόμα μοίρασε φυλλάδια που κηρύσσον τον ξεσηκωμό.

Ο Άντρος Παυλιδής, στα περισσότερα του έργα (κυρίως νομβέλλες) είναι ουμανιστής. Όπως εδώ έχει στοιχεία από την εθνικιστική προσέγγιση. Έτσι ο ρόλος του Κυπριανού, αραιοποιείται.

Σε μια λεπτή παράδοση βρισκόμαστε μπαν αντίθετη προσέγγιση. Ο καλόγηρος Κυπριανός είναι οικονομός του ιστοχίου του Μαχαίρα στη Λευκωσία. Τούρκοι αξιωματούχοι τον επισκέπονται για ν' αγοράσουν λαχανικό του Ιστοχίου. Ο Κυπριανός τους παρακινεί να εκδιώξουν τον υπέρηγο Αρχιεπίσκοπο Χρυσάνθο και να βάλουν στη θέση του τον Κυπριανό. Έτσι κι έγινε. Ο Χρυσάνθος εξορίζεται αλλά καταράζεται τον Κυπριανό να πεθάνει στην κρεμάλα. Ο Κυπριανός βγάζει εγκύκλιο όπου παρακινεί τον λαό να μην επαναστατήσει. Σ' αντίλλαγμα ο Κουτσιούκ Μεχμέτς υπόσχεται να μην τον αποκεφαλίζει ποτέ. Όμως ο Σουλτάνος ζητά τον θάνατο των επισκόπων. Ο Κυπριανός κρεμάζεται κι η καλύτερα πραγματοποιείται.

Η παράδοση αυτή έγινε διήγημα.

Είδαμε λοιπόν δύο διαφορετικές ιδεολογικές προσεγγίσεις πάνω στο ίδιο ιστορικό γεγονός του 19ου αιώνα.

Ας δούμε τώρα στα κρίσιμα για την Κύ-

προ γεγονότα του εικοστού αιώνα.

Ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ που άρχισε το 1955 δεν ήταν ο κατάλληλος δρόμος για την αυτοδιάθεση.

Η αναμέτρηση των μεγεθών του μισού εκατομμυρίου Ελληνοκυπρίων με τα πενήντα εκατομμύρια της Μεγάλης Βρετανίας ήταν συντριπτική σε βάρος μας... Οι Εγγλέζοι πρόσφατα είχαν πνίξει στο αίμα την Ελληνική αριστερά στον εμφύλιο πόλεμο.

Ο Γρίβας αρχηγός της φασιστικής τρομοκρατικής οργάνωσης «Χ» ασφαλώς μπορούσε να ηγηθεί στη Κύπρο ενός μαζικού αγώνα που θα συμμετείχαν οι κομμουνιστές, Αξίωμα της «Χ» ήρθαν για να στολεχόσουν τον αγώνα απεχθήσαν όμως μετά από διάφορους τσακωμούς.

Ο αγώνας της ΕΟΚΑ είχε ορισμένα διαιρητικά αποτελέσματα. Συντέλεσε στο ν' αρχίσει η εχθρότητα των δύο κοινοτήτων. Ο Γρίβας είχε καταρτήσει σχέδιο για την εξόντωση όλων των Τουρκοκυπρίων, το οποίο απέρριψε ο Μακάριος. Η ΕΟΚΑ σκότωνε Τουρκοκυπρίους κι η Βολεάν Ελληνοκυπρίους. Οι απόροι της διχοτόμησης είχαν ρηθεί.

Η ΕΟΚΑ έκλεισε τις προοπτικές για ελευθερία της Κύπρου, μέσα από δρόμους ειρηνικούς και διπλωματικούς, όπως συνέβη με άλλες αγγλικές αποικίες (π.χ. Μάλτα).

Η αριστερά παγιώθηκε σ' ένα δίλημμα. Ή να συμμετάσχει σ' έναν ένοπλο αγώνα, οπότε οι Εγγλέζοι θα βρισκαν την ευκαιρία να την εξοντώσουν με πρωταφανή αγριότητα, όπως στην Ελλάδα ή να μην πάρει μέρος και να αποκλειστεί από τις μελλοντικές κυβερνήσεις. Έγινε το δεύτερο.

Όλα αυτά τα στοιχεία αποτελούν θέματα για την Κυπριακή πεζογραφία που σε μεγάλο βαθμό ακόμα δεν καλυφθήκανε.

Ο πιο χαρακτηριστικός εκπρόσωπος της Ελληνο-Χριστιανικής τάσης στο διήγημα είναι ο Κύπριος Χρυσάνθος. Στο «Τρεις ημέρες νηστείας» ένας άγγελος καταβαίνει από τον ουρανό. Σφραγίζει το μέταπο ενός εφήβου με κόκκινο σταυρό και λέει: Θα ελευθερωθείς αυτός ο τόπος αν κάνετε νηστεία τριών ημερών, χωρίς φατί, χωρίς νερό. Πραγματικά το χωριό κάνει νηστεία, μερικά παιδιά πεθάναν από την πείνα. Όταν η νηστεία έληξε, ο παπάς λέει «Χριστέ κάνε και συ το χρέος σου».

Σε άλλο του διήγημα το «Καλώς ήρθες για μου» ο Χρυσάνθος λέει: «Οι φίμες... οι οραματισμοί, τα χειρόγραφα βεβαιώνουν τη νίκη της ορθοδοξίας... το ξανθόν γένος έδειχνε κόπωση». Άρα οι προφητείες μιλούν για νίκη των Ελλήνων στην Κύπρο.

Σ' αυτά τα διηγήματα ο Χρυσάνθος, εξέφρασε τις δοξασίες εκείνης της εποχής ότι η έναρξη του αγώνα έχει την πηγή της στη θεία βούληση και στην αποκάλυψη. Κι' ότι ήταν θεϊκή βούληση η νίκη. Οι κοινωνικοί νόμοι, τα στρατηγικά δεδομένα δεν έπαιζαν κανένα ρόλο.

Σ' ένα άλλο του διήγημα με τίτλο «Τους δάσανε τα όπλα» οι γυναίκες ενός χωριού, αφροπίζουν τους Εγγλέζους και τους συλλαμβάνουν. Αργότερα τους λυπούνται τους δίνουνε τα όπλα και τους ελευθερώνουνε.

Στα διηγήματα «Το χέμα τραβάνε» και «Στον ίσκιου του αφέντη της» οι χωριανοί σπλίζονται εναντίον των Τουρκοκυπρίων.

Το πρώτο διήγημα που κάνει κριτική στην αφορά την ταχτική της ΕΟΚΑ να σκοτώνει μέλη κι οπαδούς της αριστεράς με τον ισχυρισμό ότι είναι προδοτές. Ένας όχλος σκοτώνει τον Λοίζο που είναι μέλος των συντεχνιών, με λιθοβολισμό. Η προσέγγιση του Περιδίου είναι χαρακτηριστική μαρξιστική προσέγγιση.

Μια απ' τις πρώτες κριτικές στάσεις είναι κι εκείνη του Πάνου Ιωαννίδη στο διήγημα «Τ' κρηγέρι». Ο Κρηγιόπου είναι ένας συμπαθητικός Εγγλέζος αξιωματός της ΕΟΚΑ.

Έχει αρραβωνιστικά κι μητέρα που τις αγαπά. Όταν έρχεται η διαταγή να τον εκτελέσουν για αντίποινα οι αντάρτες το κάνουν με βαριά καρδιά. Η ουμανιστική προσέγγιση του Π.Ι. κατακρίνει την παράλογη σπατάλη της ανθρώπινης ζωής στον καιρό του αγώνα.

Στο ειρωνικό διήγημα «ο ήρωας» αφηγείται την ιστορία κάποιου που νόμιζε πως είναι σύνδεσμος της ΕΟΚΑ. Σ' όλη την διάρκεια του αγώνα κουβαλούσε μηνύματα. Όμως τα μηνύματα δεν ήταν παρόνομα. Ήταν ερωτικά ροζασάκια!

Η δικτατορία της Αθηναϊκής χούντας δεν ενόχλησε τους Κύπριους εθνικιστές. Αντίθετα, επιθρομούσαν την επέκτασή της και στην Κύπρο. Ο Γρίβας έρχεται λαθραία στην Κύπρο κι οργανώνει την ΕΟΚΑ Β.

Τα ίδια πρόσωπα, ο ίδιος αρχηγός, η ίδια ονομασία. Η ΕΟΚΑ Β φάνησε καλύτερα την ΕΟΚΑ Α. Η εθνικιστική ιδεολογία των ενωπικών έγινε το πρόσχημα για δολοφονικές αντιθέσεις, ανατινάξεις, κατακλίσεις στην εθνοφροσύνη και κλοπές όπλων.

Ο Άντρος Ροδίτης στο διήγημά του «Τα δέντρα», παρομοιάζει την Ένωση με δέντρο, πάνω στο οποίο φτερουγίζουν άγγελοι: Ο Αυξεντίου, ο Μάτσης, ο Δράκος κι οι άλλοι ήρωες της ΕΟΚΑ.

Ο Αρχιερέας Μακάριος κι οι οπαδοί του, επεδίωξαν να καταστρέψουν το δέντρο. Όμως αυτό αντεπιθέεται. Τα κλαδιά του δέντρου με ήχους κροταλία και ερπυστριών τυλίγονται γύρω στους εχθρούς.

Η Ένωση γίνεται δέντρο, τα κλαδιά του δέντρου γίνονται ΕΟΚΑ Β κι η ΕΟΚΑ Β γίνεται πραξικόπημα. Έτσι η δικτατορία φαίνεται σαν να είναι το όνειρο της Ένωσης που παίρνει εκδίκηση. Ακόμα και μετά τους εχθρικούς βομβαρδισμούς και την εισβολή ο Ροδίτης βλέπει το δέντρο να δυναμώνει και να βικά.

Η πρόζα του Ροδίτη είναι η ακραία έκφραση του Ελληνοκυπριακού εθνικισμού με την πιο αντιδημοκρατική όψη.

Ο Γιάννης Κατσιώρης στη συλλογή διηγημάτων «Εως ημίν σήμερα» δείχνει την κατάσταση που επικρατούσε αμέσως πριν το προξενόπημα. Στο διήγημα «Μην υπέρ πάντων αγών» αποκαλύπτεται η φασιστική νοοτροπία της ΕΟΚΑ Β που δεν την πειράζει αν πνίξει την Κύπρο στον αέρα, αρκεί να επιβληθεί η χουντική δικτατορία. Όσο για την ανόητη των σκοπών της ο Κατσιώρης είναι σκεπτικιστικός. Το μόνο που ενδιαφέρει τους χουντικούς είναι η προσέγγισή τους στα διάφορα αξιώματα του κράτους.

Στο «μια πατριωτική ιστορία» πάλι του Κατσιώρη παρουσιάζεται η εικόνα της ημέρας του προξενόπηματος στη Λευκωσία. Ο κεντρικός χαρακτήρας αφηδισμένος από την προδοσία και την τρομοκρατία σκέφτεται να φωνέει οικογενειακά στο εξωτερικό. Όμως αγά-οιλά συνιθετοποιεί ότι είναι ζυμομάχος με την Κύπρο κι αποφασίζει να μείνει, έστω και κάτω από τις χειρότερες συνθήκες.

Ο Χρήστος Χατζήηστας βλέπει το πραξικόπημα σαν ένα τέρμα γεμάτο μανία, και παραλογισμό, σαν ένα τούρο της Αραβίας που το κάνει όλα γυαλιά καρφιά στην εξέφραση επίθεσής του.

Σε κάποιο άλλο διήγημά του μιλάει για κρησινόμενους δημοκρατικούς στρατιώτες που αρνούνται να υποταχτούν στη φασιστική νοοτροπία των αξιωματικών. Στη διάρκεια του πραξικοπήματος πληρώνουν την απειθαρχία τους με τη ζωή τους.

Μετά την τραγωδία του 1974 οι εθνικιστές συγγραφείς περιορίστηκαν στα μοιρολόγια και στους κλαυθμηριμούς. Κλαίνε τον Πενταδόχτυλο και τις κατεχόμενες πόλεις. Κλαίνε τους σκοτωμένους και τους αγνοούμενους και βρίζουν τους βαρβάρους που φταίνε για όλα, μόνον αυτοί. Οι εθνικιστές πεζογράφοι αρνούνται να δώσουν για αυτές τις καταστροφές, αρνούνται να καταδικάσουν τη φασιστική νοοτροπία και το πραξικόπημα.

Η προσέγγιση των δύο κοινοτήτων είναι επιθυμητή για τους μαρξιστές και τους ουμανιστές συγγραφείς, σαν αυτοσκοπός αλλά και σαν η διαδικασία για μια ενιαία δικαιοσύνη στην Κύπρο. Το θέμα της φιλίας των δύο κοινοτήτων προβάλλεται σχεδόν αποκλειστικά από τους μαρξιστές διηγηματογράφους.

Ο Γ.Φ. Περιδής στο διήγημα «Προσκαρτερία» δείχνει έναν τούρκο βοσκό που βοηθάει τον Έλληνα φίλο του, να διαφύγει μαζί με το κοπάδι του στις ελεύθερες περιοχές.

Για τον Χρήστο Χατζήηστας η φιλία των Τουρκοκυπρίων και των Ελληνοκυπρίων εργαζομένων αφηρηλατήθηκε σε κοινούς αγώνες. Στο διήγημα «ο Νιαζή Τζεμάλ τραλλάθηκε» Έλληνες και Τούρκοι υποφέρουν εξίσου από τις σκληρές συνθήκες δουλειάς στα μεταλλεία, κι από την εκμετάλλευση των Αμερικανών ιδιοκτητών και μαζί καταβαίνουν σε απεργία.

Στο διήγημα του «Εξέλιξη» ο Χουσεΐν Αλή ο «καλός» πληγώθηκε κι έχασε το μάτι του από τις σφαίρες της αστυνομίας στη διάρκεια της μεγάλης απεργίας του 1948. Δεκαετίες αργότερα γίνεται πάλι στόχος, της ΕΟΚΑ αυτή τη φορά.

Ο Κώστας Γ'ραϊκός στο διήγημα του «πράσινη γραμμή» μεταφέρει ένα γεγονός που συμβαίνει αρκετά συχνά από την εισβολή και μετά. Στη γραμμή κατόπιστης του πυρός Έλληνες και Τούρκοι στρατιώτες, κάποτε πιάνουν φιλικό διάλογο. Η επιθυμία της ειρήνης και της συνύπαρξης των λαών εκδηλώνεται στιγμιαία και δημιουργεί ελπίδες.

Το μέλλον της Κύπρου έχει να διαλέξει ανάμεσα σ' αυτούς τους δρόμους. Το διάλογο και τη συνύπαρξη ή τον πόλεμο και την καταστροφή.

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε
ανά την ευκαιρία των εργατικών
δηλητήσεων του Δ.Γ.Ο.

Τουρκοκυπριακή λογοτεχνία

Προκειμένου να κάνουμε μια σύντομη αναφορά στην τουρκοκυπριακή λογοτεχνία πρέπει να εξετάσουμε τις συνθήκες που τη δημιούργησαν και την ίδια την εξέλιξή της.

Δύο είναι οι βασικές μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται η τουρκοκυπριακή λογοτεχνία: Η γραπτή και η προφορική. Η προφορική σχετίζεται με τις συνθήκες και παραδόσεις του λαού μας, δηλαδή τις ιστορικές ρίζες, που μετατραπήκαν σε τραγούδια, παραμύθια και τσιτατίσματα και αποτελούν ουσιαστική πηγή για την έντεχνη λογοτεχνία.

Η έντεχνη μας λογοτεχνία σχετίζεται άμεσα με τις πολιτικοοικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις στην Κύπρο.

Η τουρκοκυπριακή λογοτεχνία ουσιαστικά εμφανίζεται γύρω στα 1930, όπου ακόμα κυριαρχεί η προφορική δημιουργία που είναι έργο του ίδιου του λαού. Λόγω αυτής της ιδιομορφίας καθυστέρησε η ανάπτυξη της έντεχνης λογοτεχνίας. Υπάρχουν όμως και άλλοι βασικοί λόγοι: Για πολλά χρόνια η αγεληκή αποικιοκρατία εμπόδιζε την ανάπτυξη κάθε είδους πολιτιστικής δραστηριότητας και επέβαλε στο λαό τις ξένες πολιτιστικές αξίες. Άλλος βασικός ανασταλτικός παράγοντας ήταν ο χαρακτήρας της παιδείας στην Κύπρο, με τις επιδράσεις από τις «μητέρες πατρίδες». Αυτή η πολιτική εφαρμόστηκε για πολλά χρόνια και αντί να οδηγηθούν οι δύο κοινότητες στη προσεγγίση ώστε να γίνουν μια οντότητα, διαίωθηκε το διαχωρισμό με αποτέλεσμα ο σπινθηρισμός να γίνει το ουσιαστικό στοιχείο στις σχέσεις μας. Η πολιτική αυτή δεν εξυπηρετούσε τα συμφέροντα των Κυπρίων και δεν καλλιεργούσε την κυπριακή συνείδηση. Αυτή η πολιτική για πολλά χρόνια παρεμποδίζει και την ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής λογοτεχνίας, αφού εδραίωνε τις θέσεις του καταστημένου. Σήμερα όμως μπορούμε να μιλούμε για καθαρά Τουρκοκυπριακή λογοτεχνία, αφού έχει σαν βάση της την κυπριακή συνείδηση.

Παρά τις συνθήκες που επικρατούσαν στο χώρο μας οι δύο κοινότητες κατάφεραν να συνδεθούν στενά και οι δυσκολίες δεν μπόρεσαν να ανακόψουν την επαφή που ενώνει τους Κυπρίους σαν πολίτες της ίδιας χώρας.

Μιλήσαμε για κυπριακή συνείδηση και αυτό είναι αναμφισβήτητο γεγονός. Τα τελευταία δέκα χρόνια οι Τουρκοκύπριοι λογοτέχνες δικαιώνουν τη θέση αυτή με τα έργα τους, ανεξάρτητα από το γεγονός ότι μερικοί συντηρητικοί κύκλοι που κυριαρχούν στη Βόρεια Κύπρο, διεξάγουν συστηματική προπαγάνδα και προσπαθούν να αποδείξουν ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν έχουν δική τους λογοτεχνία, αλλά αποτελούν τμήμα της λογοτεχνίας της «μητέρας πατρίδας».

Η τουρκοκυπριακή λογοτεχνία είναι σχετικά νέα λογοτεχνία και γι' αυτό δι-

νει ιδιαίτερο βάρος στην ποίηση. Η ανάπτυξη της δεν ήταν εύκολη. Η γλώσσα που μιλούμε και γράφουμε είναι η τουρκική και επειδή δεν υπήρχε η παράδοση, υποχρεωτικά παρακολούθησαμε τις εξελίξεις της τουρκικής λογοτεχνίας, και παίρναμε από τις εμπειρίες της. Οι επιδράσεις αυτές ήταν κάποτε ενσυνείδητες και κάποτε αυθόρμητες. Βέβαια η υποχρεωτική παρακολούθηση της τουρκικής λογοτεχνίας καθόλου δεν μας έκαμε κομμάτι της.

Ήταν μια αναγκαία πηγή που αξιοποιήθηκε από τους λογοτέχνες μας.

Ο προοδευτικός ποιητής Φιγκρέτ Ντεμιράλ αναφέρει ότι σήμερα υπάρχουν εκατό χιλιάδες Τουρκοκύπριοι. Για πολλά χρόνια ήταν απομονωμένοι από τον υπόλοιπο κόσμο, αλλά όχι και από την Τουρκία. Οι οριζόντες του λαού μας ήταν περιορισμένοι σε ότι αφορά την ελκωνία με τις παγκόσμιες εξελίξεις. Λίγοι ήταν αυτοί που γνωρίζανε ξένες γλώσσες για να έρθουν σε επαφή με τον πλούτο του παγκόσμιου πολιτισμού, και αυτό οπωσδήποτε εμπόδιζε και την ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής λογοτεχνίας, αφού και οι λογοτέχνες μας δεν γνωρίζανε ξένες γλώσσες.

Ο χαρακτήρας της τουρκοκυπριακής κοινότητας σαν κλειστή κοινωνία δεν δημιουργούσε τις προϋποθέσεις για να ανθίσει η έρευνα και η μελέτη. Και η πεζογραφία χρειάζεται πλατεία έρευνα, μελέτη, ολοκληρωμένες γνώσεις και σκληρή δουλειά. Αν ο αυτό προσθέσουμε και τις δυσκολίες στην έκδοση προοδευτικών έργων, τότε βλέπουμε πόσο περιορίζονται οι δυνατότητες για την ανάπτυξη της τουρκοκυπριακής πεζογραφίας. Περισσότερες δυνατότητες υπάρχουν για τους λογοτέχνες μας, όχι γιατί η ποίηση είναι ευκολότερο είδος από την πεζογραφία. Σ' αυτό συμβάλει και η έλλειψη παράδοσης.

Πρέπει να πούμε ότι οι προοδευτικοί ποιητές μπορούν να εκδόσουν σχετικά πιο φτηνά τα έργα τους. Βέβαια και στην περίπτωση αυτή τις περισσότερες φορές οι ποιητές μας υφίστανται μεγάλες οικονομικές θυσίες, αφού επωμιζονται τις ζημιές από την έκδοση ενός βιβλίου. Η κατάσταση είναι χειρότερη για τους πεζογράφους μας που δεν βγάζουν ούτε το ένα τέταρτο των εξόδων τους.

Εκείνοι που αγοράζουν σήμερα είναι αυτοί που προτιμούν τα βιβλία από την Τουρκία και όχι εκείνα των Τουρκοκύπριων συγγραφέων, γιατί είναι πιο φτηνά και σε καλύτερες εκδόσεις. Βέβαια τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αυξημένο ενδιαφέρον για το τουρκοκυπριακό βιβλίο, αυτό δεν αλλάζει δραματικά την κατάσταση.

Μέσα ο' αυτές τις αρνητικές συνθήκες, ιδιαίτερα μετά την τραγωδία του 1974, η τουρκοκυπριακή λογοτεχνία άρχισε να ανθίζει και να αποκτά μια οντότητα πιο ξεχωριστή, πιο κυπριακή, με τα δικά της ιδιαίτερα χαρακτηριστικά.

Σ' αυτό το διάστημα δημιουργήθηκαν πολλές λογοτεχνικές και καλλιτεχνικές οργανώσεις, ενώ παράλληλα πύκνωσαν οι εκδόσεις βιβλίων, περιοδικών και μπροσουρών.

Ενώ το 1974 άνοιξε μια βαθειά πληγή στις επαφές και την επικοινωνία ανάμεσα στις δύο κοινότητες, χαράζοντας βαθειά τη μνήμη των απλών ανθρώπων, παράλληλα σφύηνθησε η αφύπνιση αυτή είχε τις επιδράσεις της και πάνω στους πνευματικούς μας ανθρώπους. Α.χ. πριν το 1974 είχε μεγάλη επίδραση το ιστορικό παρελθόν και η τέχνη και οι δημιουργοί οδηγήθηκαν μακριά από τη σύγχρονη πραγματικότητα, με αποτέλεσμα ο σπινθηρισμός να έχει μεγαλύτερες επιδράσεις.

Ακόμη δεν υπήρχε ισορροπία ανάμεσα στον τρόπο σκέψης και στα αισθήματα. Τότε κυκλοφορούσαν πολλά βιβλία για τον έρωτα και παράλληλα δημιουργήθηκε μια αντίθεση ανάμεσα στις έννοιες της ελευθερίας της κοινότητας και της ελευθερίας του ατόμου. Επίσης δεν υπήρχε επαφή με το διεθνή χώρο.

Μετά το 1974 η κατάσταση άλλαξε.

Παρατηρήθηκε μια ισορροπία μεταξύ του ιστορικού παρελθόντος και της πραγματικότητας και οι καλλιτέχνες γνώρισαν καλύτερα τον άνθρωπο και τον προβληματισμό των ημερών. Αναπτύχθηκε ο κοινωνικός ρεαλισμός με την έκδοση συγκεκριμένων έργων.

Επίσης υπάρχει ισορροπία ανάμεσα στο αισθημα και τον τρόπο σκέψης. Οι λογοτέχνες μας ανακάλυψαν την κοινωνική αγάπη και καταπιστήκαν με την πραγματική έννοια της ελευθερίας. Αρχίσανε να αναπτύσσουν διεθνιστική συνείδηση.

Στην εξελικτική της πορεία η τουρκοκυπριακή λογοτεχνία άρχισε να συμβαδίζει και με τις εξελίξεις της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Από τους λογοτέχνες μας αναφέρουμε τους ακόλουθους: Φιγκρέτ Ντεμιράλ, με το βιβλίο του «Το αγριόγυαλο — μιν τραγουδάς πεθάνω» 1972, «Άκουσε το τραγούδι μου» 1981, «Μεσογειακά ποιήματα» και «Τα λόγια του έρωτα» 1984. Μεχμέτ Γασίν με τα βιβλία «Αγαπημένο μου νεκρό στρατιώτη» και «Η σκιά του φωτός» 1985, Νισέ Ντενίζόγλου με το βιβλίο «Κλάδος ελαιάς» 1985, Χαγκαγιουτζέ με το βιβλίο «Πικρή Εξορία».

Ακόμη αναφέρουμε τη Νεσίε Γασίν, τον Ορνάλ Ντελετζερμακ, την Φελίζ Νάλντοβε, τον Ασίκ Μενέ, τον Μ.Τζ. Αζίζογλου, τον Μεχμέτ Αχμούτ, τον Μπέρις Μπουρτζού, τον Μουσταφά Κιοκτσέογλου, την Φέριχα Αλτίοκ κ.ά.

Ο Μουσταφά Κιοκτσέογλου εκτός από την ποίηση ασχολείται συστηματικά και με επιτυχία και με το διήγημα το παραμύθι και την έρευνα.

ΚΙ ΕΔΩ ΔΕΝ τελειώσαμε με το ενδιαφέρον συμπόσιο για την πεζογραφία. Θα συνεχίσουμε με τις απόψεις άλλων ομιλητών στο επόμενο τεύχος.

ζωντανεμα της μνημης

Θεόδωρου Κατάλιακου

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΥΡΟ ΤΗΣ ΣΗΜΑΙΑΣ;

Ήταν τότε που ο πόλεμος θρυσκόταν στα ύψη του.

Τότε που όλη η φιλελεύθερη προοδευτική ανθρωπότητα, ούσασιμη πολεμούσε τον κοινό εχθρό. Το Φασισμό.

Τότε που πάνω από 35.000 παιδιά της Κύπρου στρατευθήκανε, πολεμήσανε στα διάφορα μέτωπα και διακριθήκανε. Μα πέρα από τα στρατευμένα παιδιά, ήταν και οι άνθρωποι στα μετόπισθεν που δούλευαν μ' όλες τους τις δυνάμεις.

Πίστευαν στο σκοπό του πολέμου, πίστεψαν και στις διακρίσεις, πως σαν ο πόλεμος τελειωνε κι' ο φασισμός νικιόταν, οι λαοί θ' αποκαθίσταντο Εθνικά. Με τη διαφορά πως στη δική μας περίπτωση οι Άγγλοι ξέχασαν τις υποσχέσεις και τις διαβεβαιώσεις τους. Σαν τελειώσε ο πόλεμος κι' οι Σύμμαχοι νίκησαν οι υποσχέσεις ξεχαστήκανε.

Παρατηρήθηκε, τότε, μια δραστηριοποίηση με κίνητρο την αναθερμανση, προώθηση και διατήρηση σε ψηλά επίπεδα του εθνικού φρονήματος του λαού. Δεν ήταν μακριά που ο Μανώλης Γλέζος κι' ο Λάκης Σάντας κατέβαζαν από την Ακρόπολη τη Σβάστικα κι' αντ' αυτής ανέβαζαν την Ελληνική Σημαία.

Παραδειγματισμένοι ασφαλώς από τούτο το γεγονός, πούχε διεθνή απήχρηση μια «τρελή» παρσα σκέφθηκε να κάμει κάτι παρόμοιο κι' εδω. Και τούτο για ν' αληθεύσει αυτό, ότι ο «άνθρωπος είναι ζώο μιμητικό».

Αντί τη Σβάστικα, μια και η τύχη, μας ευνόησε να μη γευτούμε τη σκλαβιά της Ναζιστικής κατοχής, η Αγγλική σημαία που κυμάτιζε στο κοντάρι του Δημορχικού Μεγάρου θα κατεβαζόταν και θ' αντικαθιστάτο με την Ελληνική. Με τούτη τη χειρονομία, θέλαμε να πούμε στους Άγγλους πως ακόμα κι αν αυτοί αθετούσαν τις υποσχέσεις τους, εμείς ποτέ δε θα ξεχνούσαμε. Ερψυχωμένος θάμενε ο πόθος του λαού για την Εθνική τους αποκατάσταση.

Μια μικρή ομάδα από 4-5 προοδευτικούς και θαρραλέους νέους επελέχθηκε για τούτον τον σκοπό. Το Δημοτικό

Μέγαρο θρυσκόταν τότε στο ίδιο μέρος που είναι και σήμερα. Είχε πρόσφατα μεταφερθεί εκεί από τον τότε Δήμαρχο Θ. Δερβή, αφού διαμορφώθηκε το οικημα όπου προηγούμενα στεγαζόταν, αν καλά θυμάμαι, το σωματείο ΑΠΟΕΛ.

Η περιοχή εκείνου του μέρους του τείχους λεγόταν Λούνα Παρκ, γιατί φαίνεται πως προηγούμενα θα είχε πεζέψει εκεί κανένα ξένο συγκρότημα κ.λπ. Στ' ανατολικά, εκεί που υστερότερα κτίστηκε το Ταχυδρομείο, η Δημοτική βιβλιοθήκη και το λογιστήριο του Δήμου, υπήρχε ένα πάρκο με λουλουδία, ο ανθόκηπος του Λούνα Παρκ, όπως τον ζέραμε, που τον συντηρούσε και τον φρόντιζε, φυσικά, ο Δήμαρχος.

Ο υπεύθυνος της ομάδας, που από καιρό τώρα δε θρυσκόταν στη ζωή, ήταν ένας φλογερός, αντιφασίστας προοδευτικός νέος. Συνεπαρμένος από αγωνιστικές διαθέσεις ανέλαβε την πρωτοβουλία να τολμήσει το κατέβασμα της Αγγλικής Σημαίας που προκλητικά θρυσκόταν στημένη στον κοντό του Μεγάρου. Στη θέση της στόχευε τ' ανέβασμα της Ελληνικής Σημαίας.

Με προσοχή μελέτησε και οργάνωσε το ριψοκίνδυνο τόλμημα. Επισκέφθηκε το μέρος, μελέτησε το κάθε τι με προσοχή, τον τόπο, τον τρόπο δράσης κ.λπ.

Παρ' όλες τις κάπως χαλαρές συνθήκες που επικρατούσαν, η παρακολούθηση κι' ο χαφιεδισμός θρυσκόταν στα ύψη του. Αφού, λοιπόν, προσεκτικά οργάνωσε με τους συνεργάτες του το σχέδιο, πλησίασε και μένα και ζήτησε την συμπαράσταση μου, χωρίς να λεπτολογήσει.

Τύχαινε, τότε, εγώ να δουλεύω σε γειτονικό τόπο που δέσποζε της περιοχής, και η παρουσία και κινήσεις μου δε θα προκαλούσαν υποψία. Η δουλειά που μου ανατέθηκε ήτο βοηθητική. Η παραφύλαξη. Θα πρόσεχα τις τυχόν ύποπτες κινήσεις και σε περιπτώσεις κινδύνου, θάκαμνα κάποιο σήμα, από τον εξώστη του γειτονικού οικηματος όπου ήμουνα, έτσι που θα μπορούσαν να πάρουν τα μέτρα τους.

Από νωρίς το βράδυ μπήκαν από την είσοδο του κήπου και σαν κονοί επισκέπτες, περπάτησαν και κάθησαν σκορπισμένοι στα παγκάκια του ανθόκηπου. Σαν σκοτεινιάσε για καλά, προχώρησαν από το πίσω μέρος του Μεγάρου, ακαρφάλωσαν στην οροφή από καθορισμένο σημείο και έρποντας με προσοχή προχώρησαν προς τη προπύλαια ανάμεσα στη βάση των κοντών. Εγώ, παρατηρούσα με δέος, τρομάρα και προσοχή, κάθε κίνηση που θα μπορούσε νάταν ύποπτη. Από την άκρια της θεράντας που ήμουνα μια και δεν ήτο μακριά - τώρα το οικημα δεν υπάρχει, κατεδαφίσθηκε για λόγους πολεοδομικούς - έβλεπα σαν σκιά όλη τη δράση. Λύσανε το σκονί πούταν στο κοντάρι και που πάνω του ήταν δεμένη η σημαία.

Προσεκτικά, αθόρυβα έκαμαν τη δουλειά τους. Σήκωσαν την Αγγλική στη θέση της μπηκής η Ελληνική. Με μια διαφορά. Είτε ένεκα του σκοταδιού, είτε από θιασύνη, ή ακόμη κι' από άγνοια η σημαία δέθηκε στο δοκάρι ανάποδα. Ο σταυρός αντί να ήταν στο άνω άριστο μέρος θρυσκόταν στο κάτω μέρος.

Προσέκτηκε πρωί πρωί την επομένη. Είχε γίνει σούσουρο. Ποικιλόμορφα σχολιαζόταν. Δε κράτησε πάντως πολύ το θέαμα. Γρήγορα μαθεύτηκε.

Έτρεξε η αστυνομία στον τόπο, και έκαμε την αναλογη αλλαγή. Σε λίγο όλα ύστερα πως ομαδικά συζητήθηκε το συμβάν από κείνους που ανάλαβαν την επιχείρηση.

Για μένα ήταν και παρέμενε ένα χαριτωμένο επεισόδιο που τόχω ανάμεσα σε τόσα άλλα τρελλούτοικα καμώματα της ακράτητης νιότης, που παραμένει ζωντανό στη μνήμη παρ' όλο το πέρασμα του χρόνου.

Όσο ζούσε ο κύριος ήρωας, ο πρωταγωνιστής του κομικού ρεπεριόριου, και τύχαινε να βρεθούμε, αραιά - αραιά, στο δρόμο, τόχαμε σαν τυποποιημένο καλαμπούρι:

«Τι γίνεται με το Σταυρό της Σημαίας;»

Ιστορική Λευκωσία και Τουρισμός

του ζ. σιερεπεκλή

Κέντρο πολιτιστικό και διοικητικό για δέκα περίπου αιώνες, η Λευκωσία γνώρισε ιστορικές στιγμές και γεγονότα που τη διαμόρφωσαν όπως είναι σήμερα.

Από ασήμαντο χωριό που ήταν στα προβυζαντινά χρόνια γίνεται με την κατοχή των Φράγκων σημαντική πόλη με πολύ πλούτο και δύναμη. Πόλη-εξουσία στα χρόνια αυτό, διαδραματίζει ένα ρόλο ευρύτερης σημασίας για τη γύρω περιοχή της Μεσογείου: τείχη, παλάτια, στρατώνες, μοναστήρια, ναοί, αρχοντικά και άλλα κτίσματα συμβολίζουν και ταυτόχρονα μορφοποιούν τη νέα χωροδομική πραγματικότητα, μαρτυρίες της οποίας σώζονται μέχρι σήμερα.

Η κατάληψη από τους Ενετούς και ο κίνδυνος από τον Οθωμανικό επεκτατισμό δίνουν αφορμή για νέες συνθέμελες αλλαγές στην πόλη. Τα παλιά φράγκα τείχη εξαρθρώνονται, φτιάχνονται καινούργια σε μικρότερη έκταση και στα πρότυπα της CİTTA IDEALE (ιδανική πόλη) - τα σημερινά «τειαία».

Νέες εισόδοι-εξόδοι, οι τρεις γνωστές μας πόρτες προσδιορίζουν τους βασικούς άξονες που συνθέτουν τον πολεοδομικό ιστό της Πόλης-φρούριου. Μεγάλος αριθμός κτισμάτων εκτός των τειχών με εξαιρετική αρχιτεκτονική αξία κατασκευάζονται. Ο Πεδιαίος ποταμός αλλάζει πορεία και κατευθύνεται έξω από την Πόλη.

Με την κατάληψη της από τους Τούρκους η Λευκωσία είδε το πρόσωπό της να σηματοδοτείται ξανά από νέες δραματικές αλλοιώσεις. Οι καινούργιες συνθήκες διαμορφώνουν μίαν άλλη πόλη στα πρότυπα των μουσουλμανικών αντιλήψεων, μια πόλη κλειστή, εσωστρεφή και τρομοκρατούμενη.

Σε όλη αυτή την ιστορική πορεία η παλιά πόλη αποτυπώνει και στρωματοποιεί τόσο τις εκάστοτε επιλογές των κατακτητών, όσο και αυτές των Κυπρίων, που κάτω από την ξένη εξουσία δεν διαθέτουν παρά ελάχιστες δυνατότητες έκφρασης.

Δείγματα των επιλογών αυτών είναι εκτός από τη συνολική διαμόρφωση του πολεοδομικού ιστού, τα διάφορα αρχιτεκτονικά με εξέχουσα αξία. Δίπλα τους και πάντα κάτω από τη σκιά είτε της ξένης κατοχικής δύναμης, είτε της ντόπι-

ας πλουτοκρατίας, τα αρχιτεκτονικά έργα μιας άλλης πραγματικότητας: αυτής του ντόπιου και μη προνομιούχου πληθυσμού.

Σήμερα οι μαρτυρίες αυτές συνθέτουν όχι τυχαία το σύνολο της παλιάς Λευκωσίας. Με λίγα λόγια αποτελούν τις βασικές συνιστώσες της ιστορικής μας μνήμης.

Η σύντομη και επιγραμματική αναφορά των προλεγομένων έγινε με σκοπό να προκαλέσει στον αναγνώστη κάποια ερεθίσματα ώστε να συνειδητοποιήσει από τις πρώτες γραμμές του άρθρου αυτού, την τεράστια ιστορική, πολιτισμική και μνημειακή φόρτιση που χαρακτηρίζει την παλιά πόλη. Η σημασία της συνειδητοποίησης αυτής είναι αναγκαία γιατί ουσιαστικά αποτελεί το μόνο βάθρο πάνω στο οποίο είναι θεμιτή η οποιαδήποτε προσπάθεια τεκμηρίωσης τουριστικής στάσης ή πολιτικής απέναντι στην ιστορική Λευκωσία.

Η αναγνώριση του εξ' αντικειμένου καθολικού χαρακτήρα της παλιάς πόλης, η αναγνώριση της ιστορικής της ταυτότητας και της μοναδικότητας της καθορίζουν χωρίς άλλες σκέψεις πως η παλιά πόλη αποτελεί ένα μοναδικό μνημείο ανθρωπολογικό που αξίζει κάθε κόπο για να προστατευτεί και διατηρείται ουσιαστικά. Αυτό σημαίνει πως η οποιαδήποτε τουριστική αντιμετώπιση της, είτε αυτή στοχεύει στη διερεύνηση των προοπτικών της προς αυτήν την κατεύθυνση, είτε να χαράξει συγκεκριμένη περιβαλλοντική πολιτική για να την κάνει πιο ελκυστική στον ξένο επισκέπτη, πρέπει να έχει σαν αφητηρία τα πιο πάνω δεδομένα.

Επειδή έχουν ακουστεί στο πρόσφατο παρελθόν διάφορες απόψεις που φιλοδοξούν να μετατρέψουν την παλιά Λευκωσία σε κέντρο τουριστικής κατανάλωσης και καταναλωτικού τουρισμού, θα ήθελα να επισημάνω με ορισμένα καιρία κατά την άποψη μας ζητήματα που αφορούν το όλο θέμα.

Ο ιστορικός πυρήνας της Λευκωσίας όπως και οποιοδήποτε άλλο ιστορικό κέντρο μικρό ή μεγάλο, είναι από τη φύση του (δομικά δεδομένα) τέτοιος που δεν μπορεί να αντέξει στο λεγόμενο μαζικό τουρισμό. Τα δραματικότερα παραδείγματα για να πεισθεί κάποιος για το «όριο» αυτό, τα βρίσκει κανείς στα γνωστά τουριστικά νησιά της Ελλάδας

των οποίων η καταστροφή που συντελείται κάθε χρόνο είναι κατά πολύ μεγαλύτερη από τα όποια και όσα νομομματα αφήνει στο ισοπεδωτικό πέρασμά του το τουριστικό ρεύμα. Είναι αβίαστο το συμπέρασμα και η αίσθηση πως εκεί καταναλώνεται ο τόπος με αδιόριστο τρόπο, ότι οι υποδομές τρίζουν επικίνδυνα από την υπερβολική υπερφόρτωση που από καιρό έχει υπερβεί τα ευαίσθητα όρια αντοχής. Και μιλάμε μόνο για τις κατασκευές και όχι για τις κοινωνικές δομές που έτσι κι' αλλιώς βρίσκονται σε κρίση.

Ο μαζικός τουρισμός δεν είναι ο μόνος κίνδυνος. Στην πραγματικότητα αυτός είναι ένας μακροπρόθεσμος κίνδυνος που όμως σε σιερματική κατά-

σταση κυοφορείται ήδη στα πλαίσια τ' λεγόμενου καταναλωτικού τουρισμού όποια κι αν είναι κατ' αρχήν η αριθμητική του ταυτότητα. Γιατί; Γιατί από τη στιγμή που ανοίγονται οι πόρτες με κάποιες επιλογές που στοχεύουν στη μεγιστοποίηση της προσφοράς προς την τουριστική αγορά, ουσιαστικά και τελεσιδικά έχουν δημιουργηθεί οι σίγουρες προϋποθέσεις για το άνοιγμα και των παραθύρων. Με λίγα και απλά λόγια, όταν ανοίξεις μια «λαϊκή γειτονιά» κλείνοντας ταυτόχρονα όλα τα σπίτια μέσα στα όρια της, για να ελκύσεις δήθεν κάποιους επισκέπτες, η εξέλιξη είναι αυτόματη και χωρίς τελεωμο. Είναι σαν την κηλίδα από λάδι πάνω στο τραπεζομάντιλο. Ο διπλανός θα κλείσει το σπίτι του και θα το κάνει ταβέρνα, ο παρά δίπλα θα το γεμίσει μέσα έξω σουβενίρς και βεβαίως οι αρμόδιες αρχές στο σύστημα που ζούμε δεν μπορούν παρά να συγκρατηθούν στην οικονομική δυναμική που προμηνύει «ανάπτυξη» και «πρόοδο».

Να λοιπόν που και ο κίνδυνος του μαζικού καταναλωτικού τουρισμού δεν είναι απομακρυσμένος από τη στιγμή που η κύρια κατεύθυνση της τουριστικής πολιτικής για την ιστορική Λευκωσία περιορίζεται απλά και μόνο στο να προσελκύσει όσο το δυνατό περισσότερους επισκέπτες από τα παράλια μας.

Κάποιος θα μπορούσε ήδη να αντιπεί κατα προλεγομένα: «και τι το κακό από το μαζικό καταναλωτικό τουρισμό; είναι δυνατό να υπάρξει άλλης μορφής τουρισμός;»

Η απάντηση είναι απλή και μπορεί να οριοθετεί, αν κάνουμε τον κόπο να αντιπαραθέσουμε τις δύο βασικές μορφές του τουριστικού φαινομένου. Το πρώτο που μέχρι της στιγμής ονομάσαμε μαζικό καταναλωτικό τουρισμό και που είναι το πιο γνωστό στην Κύπρο, το χαρακτηρίζει μια έντονη τάση για κατανάλωση

αγαθών διασκέδασης περισσότερο. Είναι το τουριστικό φαινόμενο που καταναλώνει τόπους και ανθρώπους, που ανταλλάσει δηλ. χρήματα και απορρήματα για να πάρει ήλιο, θάλασσα, φαγητό, ποτό, συνειδήσεις, ήθη κ.α. Είναι ο τουρισμός που πολεοδομεί φαινόμενα σαν την Αγ. Νάπα, που κτίζει τείχη από πολυδιαμερίσματα στην παραλία της Λεμεσού, αλλατριώνει τη γλώσσα και τη συνείδηση, που κάνει τις επιγραφές απόσπαιτες στον ιθαγενή που δεν ξέρει να διαβάξει αραβικά, γερμανικά ή αγγλικά.

Το δεύτερο τουριστικό φαινόμενο διαφοροποιείται κυρίως από το πρώτο ως προς την κατεύθυνση του ενδιαφέροντος του για ένα τόπο. Είναι ο τουρισμός που ενδιαφέρεται να πάρει από μια χώρα όλα εκείνα τα πράγματα που μπορεί να περιλάβει η έννοια πολιτιστικά αγαθά. Αναφερόμαστε δηλ. στον τουρίστα εκείνο που επισκεπτόμενος ένα τόπο θέλει κυρίως να δει, να αισθανθεί να μάθει, να πάρει από την ιστορία και τον πολιτισμό του τόπου. Και ο τουρίστας αυτός δεν περιορίζεται μόνο στον αλλοδαπό επισκέπτη. Ο τεράστιος αριθμός των Κυπρίων αποδήμων που ζουν μόνιμα στο εξωτερικό είναι ένα σοβαρό κεφάλαιο πάνω στο οποίο θα πρέπει να επενδυθεί μια τουριστική πολιτική για την παλιά Λευκωσία. Ας σκεφτούμε τις χιλιάδες νέους της Κύπρου που γεννήθηκαν στο εξωτερικό και που επιθυμούν σίγουρα να γνωρίσουν τον τόπο των γονιών και των παππούδων τους.

Να μια σωστή κατεύθυνση προς την οποία θα πρέπει να στραφεί ο τουριστικός προγραμματισμός για την παλιά Λευκωσία.

Η Λευκωσία είναι μια πόλη που στρωματοποιεί δέκα αιώνων ιστορία, παράδοση και πολιτιστικά αυθεντικά τεκμή-

ρια. Είναι μια πόλη διαιρεμένη και κατεχόμενη. Είναι μια πόλη με τεράστια αλλά κρυμμένα και περιφρονημένα αποθέματα ενδιαφέροντος που αν αξιοποιηθούν σωστά, σ' ένα προγραμματισμό προς την πρόποσα κατεύθυνση, έχουν όχι μόνο να προσφέρουν στον επισκέπτη αλλά και να τον κάνουν να δώσει.

Εγγύσα προς αυτή την κατεύθυνση είναι βασικά μια συνθετική πολιτική με κύριες συνιστώσες: πρώτον μια προχωρημένη πολιτική προστασίας — συντήρησης — αναβίωσης του ιστορικού της πυρήνα (στη βάση της αναγνώρισης του σαν συνολικού μνημείου) και δεύτερο μια τουριστική πολιτική που να παρέχει κίνητρα προς τη συγκεκριμένη τουριστική κατηγορία που περιγράφηκε προηγουμένως.

Βεβαία μια τέτοια εξέλιξη απαιτεί ένα πνεύμα εντελώς διαφορετικό από αυτό που επικράτησε και επικρατεί ακόμα για την υπόλοιπη Κύπρο. Απαιτεί ένα πνεύμα που στη θέση της DISCO θα αποφασίζει μουσείο (ανοιχτό και σύγχρονο) που στη θέση του NIGHT CLUB θα επιλέξει πινακοθήκη, που το HOTEL APARTMENT θα αντικατασταθεί με ξενώνες για νέους σε συντηρημένα παραδοσιακά κελύφη.

Και για να προληφθεί οποιαδήποτε παρεξήγηση των πραγμάτων, ο γράφων δεν είναι εναντίον της ιδέας της διοκοθήκης ή του καφενείου ή του οποιοδήποτε κέντρου διασκέδασης.

Εδώ προτείνεται μια άλλη στάση, ένας νέος τρόπος αντιμετώπισης των πραγμάτων για ένα χώρο διαφορετικό και ιδιόμορφο από τη φύση του και την ιστορία του.

ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΟΠΙΟ

γραφει και επιμελείται ο Βαρναβάς Κυριαδής

Μια διαλεκτική με πολλά προσώπεια που σαν προαιωνία μήτρα περιμένει να τροχώσει για να φέρει πίσω τον κόσμο που χαλαμέ και ανεπανορθωτά συνέχεια κανούμε

ΤΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΜΙΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Όλα γίνανε στις 22 Ιουλίου 1928 στην πεδιάδα του Νίχαρ, στην επαρχία της Αλμερίας. Χαράματα, λίγες ώρες πριν γίνει ο γάμος, η νύφη Φρανθίσκα Κανιάδα Μοράλες εγκατέλειψε τον γαμπρό Κασμίρο Πέρεθ Πίνο κι έφυγε με τον ξάδερφό της Φρανθίσκο Μόντες Κανιάδα πάνω σ' ένα μουλάρι. Στον δρόμο για την Σεράτα, όταν είχαν προχωρήσει οχτώ χιλιόμετρα περίπου, ο Φρανθίσκο Μόντες έπεφτε νε-

κρός από πυροβολισμούς. Εκείνη προσπάθησαν να τη στραγγαλίσουν αλλά κατόρθωσε να σωθεί παριστάνοντας τη νεκρή.

Το 1933 ο Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα δημοσίευσε τον Ματωμένο γάμο. Στη διάσημη αυτή θεατρική τραγωδία η Φρανθίσκα είναι η νύφη, ο Κασμίρο είναι ο γαμπρός και ο Φρανθίσκο Μόντες είναι ο Λεονάρδο.

ΤΟ ΠΕΝΘΟΣ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ ΣΤΟ ΝΙΧΑΡ

Η νύφη κι ο γαμπρός πρωταγωνιστές στα γεγονότα από τα οποία ο Λόρκα εμπνεύστηκε τον Ματωμένο γάμο ζουν ακόμα. Εκείνη, 81 χρονών, στο Ουαλίξ, το κτήμα που κληρονόμησε από τον πατέρα της. Εκείνος 82 χρονών, στο φαροχώρι Σαν Χοσέ. Γέροι και άρρωστοι σήμερα, δεν ξαναϊδωθήκανε από τότε ποτέ κι ας τους χωρίζουν μόνο 25 χιλιόμετρα.

Παρ' όλο που ο Λόρκα διατήρησε το σχήμα του αληθινού δράματος, ο Ματωμένος γάμος διαφέρει από το πραγματικό γεγονός σε τρία σημεία. Πρώτο: στο έργο του Λόρκα η απαγωγή γίνεται μετά τον γάμο, στην αληθινή ιστορία έγινε πριν. Δεύτερο: στο έργο του Λόρκα ο Λεονάρδο είναι παντρεμένος, στην αληθινή ιστορία ο Φρανθίσκο Μόντες ήταν ανύπαντρος. Τρίτο: στο έργο του Λόρκα σκοτώνονται δυο, ο γαμπρός και ο Λεονάρδο, χτυπώντας με μαχαίρι ο ένας τον άλλον. Στο φονικό του Νίχαρ σκοτώνεται ένας μόνο, ο ξάδελφος της Πακίτα (χαιδευτικό της Φρανθίσκα), με τρεις σφαίρες στο κεφάλι ριγμένες από τον Φρανθίσκο Πέρεθ Πίνο, αδελφό του γαμπρού, παντρεμένο με την Κάρμεν, αδερφή της νύφης.

Η αυθεντική πρωταγωνίστρια του δράματος Φρανθίσκα Κανιάδα Μοράλες, περισσότερο γνωστή σαν Πακίτα η κουτσή, ήταν μια νέα κοπέλα που στην παιδική της ηλικία η δυστυχία τη σημάδεψε. Το 1928 ζούσε στην αγροικία Φράιλε, όπου ο πατέρας της ήταν σέμπρος (καλλιεργούσε τα χωράφια - σπάρτο, σπάρτο - και μοιραζόταν τη σοδεία με τον ιδιοκτήτη). Η μητέρα της είχε πεθάνει πριν από δώδεκα χρόνια αφήνοντας πίσω της, εκτός από την Πακίτα, άλλες τρεις κόρες και δυο γιούς.

Σύμφωνα με ορισμένες εκδοχές η Πακίτα έβρισκε κουτσά εξαιτίας κάποιας πολιομελίτι-

Angeles Garcia. Δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα El País, Κυριακή 21 Ιουλίου 1925. Μεταφρ. Αγάθη Δημητρούκα

δας. Σύμφωνα όμως με όσα η αδερφή της Κονσουέλο αφηγήθηκε στην ομάδα που ετοιμάζε τον Εθνογραφικό Άτλαντα της πεδιάδας του Νίχαρ με πρωτοβουλία της τοπικής Βουλής της Αλγερίας, η αναπηρία της Πακίτα ήρθε «όταν, ενώ ήταν μωρό στην κούνια, ο πατέρας της έδωσε ένα δυνατό χτύπημα στους γλουτούς και έπαθε εξάρθρωση του γοφού». Η μικρή Πακίτα ήταν τότε μόλις μερικόν μηνών κι έκλαιγε στην κούνια της απρηγόρητα. Ο πατέρας της για να την κάνει να σταματήσει το κλάμα την ξαναχτύπησε πολλές φορές.

Ο πατέρας της Φρανθίσκο Κανιάδα, γνωστός στην περιοχή πιο πολύ σαν μπαμπά - Φράσκο, με δυνατά το αίσθημα της ενοχής φτάνει να οκεφτούμε πως εκείνα τα χρόνια το παραμικρό φυσικό μειονέκτημα ήταν αρκετό για να κολλήσουν σ' αυτό που το είχε την επίκτητα «άχρηστος» - αποφάσισε να της δώσει το Ουαλίξ - την αγροικία την οποία η Πακίτα ζει, μαζί με την ανιψιά της, έως σήμερα - και να την προικίσει με 3.500 πεσέτες.

Αυτά τα στοιχεία πήρε αργότερα ο Λόρκα κι έβαλε τον πατέρα στον Ματωμένο γάμο να εκθειάζει τις ικανότητες των χεριών της κόρης του λέγοντας στη μάνα του γαμπρού: «Σηκώνεται να ζυμώσει στις τρεις, πριν έρθει τ' αστρί. Λιγόλογη. Γλυκιά σα στημόνι. Όλα τα πλουμιά δια ξέρει, κι άρα θέλει τριχιά μπορεί να κόψει με τα δόντια της».

Κουτσά και άσχημη

Το τραγούδι που ταίριαζε για το γεγονός ο λαός της περιοχής λέει ότι η Πακίτα ήταν μια κοπέλα κουτσά και άσχημη. Οι γείτονες όμως που τη θυμούνται λένε ότι απλώς δεν ήταν όμορφη. Ήταν ψηλή, όπως κι οι αδερφές

της, λεπτή, μελαχρινή, με έντονα χαρακτηριστικά και με δόντια μεγάλα και λίγο πετοχτά προς τα έξω. Η πράξη της ήταν που έκανε τον κόσμο να τη δει με κακό μάτι και να του φανεί τόσο άσχημη και όχι η πραγματική της εμφάνιση.

Ωστόσο ένας γείτονας στο Ουαλίξ, ο Χοσέ Αράδα, περιγράφει την Πακίτα και την αδερφή της Κάρμεν σαν δυο γυναίκες πανάσχημες κυριολεκτικά, που τις έβλεπε να περνάν πάντα μαυροφορεμένες. Ο Χοσέ Αράδα, σκορπώντας λιπασμα στα χωράφια του, χαμογελάει όταν αναφέρεται στην ανύπαρκτη φυσική χάρη της Πακίτα και της αδελφής της. «Εγώ πιστεύω ότι ήταν συμφέρον στη μέση, δεν ήταν καβγός για μια όμορφη γυναίκα».

Άσχημη ή όχι, όλοι συμφωνούν πως ήταν μια γυναίκα αρκετά ανεξάρτητη για την εποχή της. Το γεγονός ότι δεν δούλευε στα χωράφια ώστε να πέφτει εξαντλημένη από την κόυραση, αλλά όλο της τον καιρό τον περνούσε στο σπίτι με μια βελόνα στο χέρι, επηρέασε τον χαρακτήρα της και τον έκανε αρκετά ελεύθερο για εκείνα τα χρόνια.

Γάμος από συμφέρον

Τα κτήματα που κατείχε ο μπαμπά - Φράσκο και που θα κληρονομούσε η Πακίτα ήταν για κείνη την εποχή σύμβολο πλούτου. Όλα τ' αδέρφια δέχτηκαν να πάρει η Πακίτα το μεγαλύτερο μερίδιο της περιουσίας, εκτός από την Κάρμεν. Η Κάρμεν και ο άντρας της Φρανθίσκο Πέρεθ Πίνο έμειναν με τα δυο παιδιά τους σε μια από τις αγροικίες στο κτήμα Χαμπονέρο, που σήμερα έχει εξαφανιστεί κάτω από το δρόμο Αλμερίας - Νίχαρ. Μαζί τους έμεινε και ο Κασμίρο, ένας άντρας που όλοι τον περιγράφουν σαν άνθρωπο καλό, ταπεινό και λίγο αθώο. Η Κονσουέλο, αδερφή της Κάρμεν και της Πακίτα της κουτσής, λέει ότι η Κάρμεν παρότρυνε τον Κασμίρο να παντρευτεί την Πακίτα «που έχει πολλά λεφτά». Με τη μεσολάβηση της Κάρμεν ο Κασμίρο και η Πακίτα αρραβωνιάζονται. Αμέσως η Κάρμεν αρχίζει να κάνει σχέδια πώς θα μετακομίσει στο Φράιλε, το πιο πλούσιο υποστατικό σ' όλη την περιοχή, αφού εκεί θα πήγαινε να εγκατασταθεί το νέο ζευγάρι.

Όλοι θυμούνται ότι η Πακίτα δεν έδειξε ποτέ ενθουσιασμό για τον αρραβωνιαστικό της ούτε αφοσίωση. Αντιθέτα, καθώς πλησίαζε η μέρα του γάμου, φαινόταν κάθε φορά όλο και πιο πολύ θλιμμένη, όλο και πιο πολύ νευρική.

Αλλά πέρα από τα σχέδια της Κάρμεν για συμμετοχή στην κληρονομιά της αδερφής της, στην αγροικία Πιπάδες ζούσε μια θεία της νύφης, η μάνα του Φρανθίσκο Μόντες, που οκεφτόταν ότι ο γιός της θα έκανε έναν καλό γάμο αν παντρευόταν την κουτσή. Αντίθετα με το έργο του Λόρκα, όπου η οικογένεια του Λεονάρδο είναι γνωστή για τη βιαιότητά της, οι άνθρωποι του Νίχαρ λένε ότι η Φρανθίσκο ήταν ευγενικό παιδί, πολύ όμορφος, χωρίς όμως καμία προσωπικότητα, δεμένος στη φούστα και τις επιθυμίες της μάνας του.

Είτοι είχαν τα πράγματα όταν έφτασε η μέρα 22 Ιουλίου, παραμονή του γάμου. Σχεδόν όλος ο κόσμος ήταν καλεσμένος. Οι γιορτές του γάμου εκείνα τα χρόνια κρατούσαν δυο μέρες. Οι καλεσμένοι έφυγαν από τα σπίτια τους, καθάλα σε μουλάρια, το απόγευμα της προηγούμενης μέρας, γιατί, παρ' όλο που οι αποστάσεις δεν ήταν μεγάλες, η ξερή γη και η ανυπόφορη ζέση της περιοχής, όπου ένα δέντρο δεν υπήρχε να τους δώσει τον ίσκιό του, τους ανάγκαζαν να ταξιδεύουν όταν ο ήλιος

Σχέδιο του Φ. Γ. Λόρκα. Μόνο το μυστήριο μας κάνει να ζούμε. Μόνο.

έπεφτε.

Από το πρωί στο Φράιλε, μέσα σ' ένα σχεδόν αεληνιακό τοπίο στο οποίο ο Λόρκα αποδίδει καθοριστική σημασία, άρχισαν οι ετοιμασίες για τη γιορτή του γάμου: έσφαξαν κατοικίδια και λίγο αθώο. Η Κονσουέλο, αδερφή της Κάρμεν και της Πακίτα της κουτσής, λέει ότι η Κάρμεν παρότρυνε τον Κασμίρο να παντρευτεί την Πακίτα «που έχει πολλά λεφτά». Με τη μεσολάβηση της Κάρμεν ο Κασμίρο και η Πακίτα αρραβωνιάζονται. Αμέσως η Κάρμεν αρχίζει να κάνει σχέδια πώς θα μετακομίσει στο Φράιλε, το πιο πλούσιο υποστατικό σ' όλη την περιοχή, αφού εκεί θα πήγαινε να εγκατασταθεί το νέο ζευγάρι.

Τα μεγάλα υπόστεγα και οι αυλές του Φράιλε γέμισαν από τους καλεσμένους αργά το απόγευμα στις 22 Ιουλίου. Η Κάρμεν, ο άντρας της και τα δυο τους παιδιά, το ένα βυζαντινικό, αποφάσισαν να κάνουν το ταξίδι τη νύχτα, και ενώ οι καλεσμένοι έτρωγαν, έπιναν και τραγουδούσαν, σχετικά νωρίς, αποσύρθηκαν να κοιμηθούν. Η νύφη ήταν από τους πρώτους που πήγαν να κοιμηθούν. Και αυτή και ο Κασμίρο έπρεπε να σηκωθούν χαράματα για να προλάβουν να εξομολογηθούν πριν από τον γάμο. Ο Κασμίρο άρπαξε μια ψάθα και πήγε να κοιμηθεί μαζί με άλλους καλεσμένους σ' ένα από τους στάβλους. Του Πάκο Μόντες τον είδαν όλοι να μπαινοβγαίνει από τους στάβλους στο σπίτι, αλλά κανένας δεν παρατήρησε κάτι το περίεργο στη συμπεριφορά του.

Έρχονται οι καλεσμένοι

Η νύχτα ήταν προχωρημένη όταν έφτασαν στο Φράιλε η Κάρμεν και ο άντρας της. Όλοι θυμούνται ότι μπήκαν ρωτώντας για τη νύφη και μετά, αφού ήπιαν και φάγανε, η Κάρμεν επέμενε να ζητηθούν την κουτσά να βγει από το δωμάτιό της. Αλλά η Πακίτα δεν βρισκόταν πουθενά. Έτσι άρχισε το κακό. Ήταν τέτοια η απόγνωση της κουτσής μπρος σ' ένα γάμο που δεν του ήθελε, και γι' αυτό η αδερφή της Κονσουέλο, καθώς δεν την έβρισκαν, φοβήθηκε ότι είχε αυτοκτονήσει πέφτοντας σε κάποιο πηγάδι ή ότι είχε κρεμαστεί. Η Κάρμεν δείχνοντας μεγάλη ψυχραιμία έφτασε ν' αστειευτεί λέγοντας πως θα την έβρισκαν στην καπνοδόχο, που κάλλουν εκεί θα κρύφτηκε. Όταν βεβαιώθηκαν ότι και ο ξάδελφος έλειπε, χτύπησε η καμπάνα να τρέξουν να τους βρουν.

Μέσα στη νύχτα οι καλεσμένοι άρχισαν την αναζήτηση. Καθένας έλεγε το δικό του. Πολλοί είπαν πως θα την έβρισκαν στο σπίτι του ξαδέρφου της. Τη βρήκαν ένα χιλιόμετρο πιο πέρα από το υποστατικό. Είχε τα ρούχα ξεσκισμένα και τον λαιμό γεμάτον αίματα. Ανάμεσα σε λυγμούς είπε ότι κάποιοι μεταμφιεσμένοι σκότωσαν πυροβολώντας τον ξάδερφό της και ότι την ίδια προσπάθησαν να τη στραγγαλίσουν αλλά κατόρθωσε να σωθεί παριστάνοντας τη νεκρή. Τον ξάδερφο τον βρήκαν σκοτωμένο στη Σεράτα, κάπου οχτώ χιλιόμετρα από το Φράιλε απ' όπου έφυγαν με κατεύθυνση το Πιπάδες.

Σαν ύποπτοι για συμμετοχή στον φόνο συνελήφθησαν η Πακίτα και ο πατέρας της, ο μπαμπά - Φράσκο. Και οι δυο έμειναν τρεις μέρες φυλακισμένοι στο Νίχαρ, πίνοντας μόνο νερό σαν αποκλειστική τροφή. Η πιθανότητα να είχε πάρει μέρος και ο Κασμίρο αποκλείεται πάντοτε, γιατί όλη την ώρα συνοδεύονταν από τους καλεσμένους στον γάμο που δεν έγινε. Η Πακίτα δεν κατηγορήσε κανέναν κατά τη διάρκεια των ανακρίσεων, παρ' όλο που, όπως είπε στις εφημερίδες της εποχής, αναγνώρισε τις φωνές αυτών που πήγαν να τη σκοτώσουν.

Οι ένοχοι δεν εμφανίζονταν και πατέρας και κόρη συνέχιζαν να είναι φυλακισμένοι στο Νίχαρ, ώσπου η Κάρμεν και ο άντρας της Φρανθίσκο Πέρεθ Πίνο παρυσιαστήθηκαν εκούσια και ομολόγησαν την ενοχή τους. Ο Χοσέ Αράδα όμως δηλώνει ότι «αυτός (ο Φρανθίσκο Πέρεθ Πίνο) δεν πίεσε τη σκανδάλη αλλά έβαλε κάποιον άλλον να το κάνει, ότι αυτός δεν είχε περιστροφή και είχαν φέρει άλλον, του οποίου το όνομα δεν μπορούσαν να αποκάλυψουν γιατί θα τον σκότωσαν και τον ίδιο και την οικογένειά του». Ο Πέρεθ Πίνο που αμέσως του κόλλησαν το στίγμα ο φονιάς, πέρασε εφτά χρόνια στη φυλακή, απ' όπου βγήκε για να πεθάνει λίγο αργότερα από τύφο. Η γυναίκα του Κάρμεν έμεινε φυλακισμένη δεκαπέντε μήνες.

Οικογενειακή τραγωδία

Ο ξάδερφος Φρανθίσκο Μόντες Κανιάδα ενταφιάστηκε στο κοιμητήριο του Νίχαρ και για χρόνια δεν έλειπαν λουλούδια από τον τάφο του. Επίσης δεν έλειπαν λουλούδια από τον τόπο όπου έπεσε νεκρός, στην Κανιάδα Όντα, και που ήταν ως πρόσφατα σηματοδόμενος μ' ένα σωρό από πέτρες και ένα ξύλινο σταυρό.

Η τραγωδία σημάδεψε από τότε τη ζωή αυτών των οικογενειών. Η Πακίτα η κουτσά άφησε το Φράιλε και πήγε να ζήσει με μίαν ανιψιά της στο Ουαλιξ, το κτήμα που κληρονόμησε από τον πατέρα της και που τ' αδέρφια της το ήθελαν για τον εαυτό τους. Μόλις λίγα μέτρα μακριά της έζησε ως τον θάνατό της, που συνέβη πριν από τέσσερα χρόνια, η αδερφή της Κάρμεν, στην οποία κανένας από την οικογένεια δεν απηύθυνε ποτέ τον λόγο ως το τέλος σχεδόν της ζωής της. Η μοναδική φορά που ιδιώθηκε ήταν κάποτε που η Πακίτα έπεσε άρρωστη στο κρεβάτι. Παρ' όλη την αντίσταση της ανιψιάς που τη φρόντιζε και τη φροντίζει ακόμα, η Κάρμεν κατόρθωσε να μπει στο δωμάτιο της άρρωστης κι εκεί πάνω απ' το κρεβάτι ζήτησε συγχώρηση από την αδερφή της. Εκείνη απάντησε πως τη συγχωρούσε αλλά πως δεν ήθελε να έχει σχέσεις μαζί της.

Η Πακίτα η κουτσά έζησε όλα αυτά τα 57 χρόνια την ίδια μονότονη ζωή. Κλεισμένη στο σπίτι της, κουβέντιαζε κάπου κάπου, χωρίς ποτέ ν' αναφέρεται στο γεγονός, με την ανιψιά της Πακίτα, τον άνθρωπο που τη φροντίζει όλον αυτό τον καιρό. Οι γείτονες την έχουν δει να βγαίνει μόνο για να πάει σε κάποια κηδεία, να προσευχηθεί και να γυρίσει ξανά στο σπίτι της. Ένα τυπικό σπίτι της περιοχής με έντεκα κάτασπρα δωμάτια. Εκτός από την Πακίτα (την ανιψιά), τον άντρα της και κάποιο εγγόνι τους, κανένας δεν είδε τελευταία την Πακίτα. Για να εξασφαλίσει την ρουχία της μένει σ' ένα σπιτάκι κολλημένο στο κεντρικό κτίριο με το οποίο επικοινωνεί από έναν μικρό διάδρομο.

Ο λιγυτός περιγυρός της προστάτεψε πάντα τη σιωπή της, και πιο πολύ τώρα που περνάνε μήνες χωρίς να σηκωθεί από το κρεβάτι.

Ο πατέρας της νύφης, ο μπάρμπα Φράσκο, άφησε κι αυτός το Φράιλε και λίγο αργότερα παντρεύτηκε μια γυναίκα 22 χρονών, από την οποία απόκτησε δυο παιδιά. Είναι πολλές οι διαδόσεις που λένε ότι αυτός είχε αντιληφτεί τη φυγή της κόρης του κι ότι μάλιστα τη βοήθησε ν' ανέβει στο μουλάρι. Ωστόσο μετά το γεγονός ούτε κι αυτός είχε πολλές σχέσεις με την Πακίτα.

Θλίψη και μοναξιά

Κάπου 25 χιλιόμετρα από το Ουαλιξ ζει ο Κασμίρο Πέρεθ Πίνο, ο άτυχος γαμπρός που δεν γύρισε ποτέ να ξαναβρεί την Πακίτα. Ο Κασμίρο ζει με τη Χοσέφα Σεγούρα, τη γυναίκα που παντρεύτηκε πολλά χρόνια μετά την τραγωδία, σ' ένα μικρό άσπρο σπίτι κοντά στο παραθαλάσσιο χωριό Σαν Χοσέ, πλάι στο Ακρωτήριο της Γιάτας. Ο Κασμίρο και η Χοσέφα έχουν δυο παιδιά.

Ο Κασμίρ είναι σήμερα 82 χρονών. Όλο τον καιρό συνέχισε να δουλεύει στα χωράφια και, τώρα, όταν τον επισκέπτονται άνθρωποι που δεν γνωρίζει και του διακόπτουν τη σιωπή, λέει πως είναι άσχημα στην υγεία του, πως έχει έλκος στο στομάχι. Κάθεται σε μια χαμηλή καρέκλα στο χαγιάτι του σπιτιού του. Φοράει μαύρα γυαλιά για να προστατεύει τα μάτια του από το φως και σφίγγει τα χέρια του σε μια δούλινη μαγκούρα.

Ο γέρος πια Κασμίρο έχει ένα πρόσωπο

καλοκάγαθο, αυλακωμένο από ρυτίδες που φανερώνουν θλίψη. Τα μάτια του μέσα από τα σκούρα γυαλιά στενίζουν το αχνές. Η όψη του, βαριά, δεν αλλάζει με τίποτα. Μόνο σε μια ερώτησή μας απάντησε ναι. Στις άλλες η απάντησή του ήταν ένα επαναλαμβανόμενο σβησμένο όχι.

Δεν θέλει να μιλήσει γι' αυτό που του συνέβη στο Φράιλε. Δεν θέλει να σχολιάσει τίποτα. « Όλα πια έχουν ειπωθεί». Λέει ότι δεν γνωρίζει ούτε τον Ματωμένο γάμο ούτε τον Ανδαλουσιανό ποιητή, παρ' όλο που αργότερα θα πει ότι η θεατρική παραλλαγή είναι φεύτικη. Για το λαϊκό τραγούδι με το οποίο τραγουδιέται το γεγονός, η γυναίκα του εκμεταλλευόμενη τις αργές παύσεις του άντρα της μας αποκαλύπτει ότι μια φορά αγόρασαν τα λόγια και τα διάβασαν. Ξανακούγοντάς τα η γυναίκα του ανατριχιάζει κι εκείνος, καταπίνοντας το σάλιο του φανερά συγκινημένος, μας λέει: «Φτάνει πια! Έχω κουραστεί ν' ακούω τα ίδια και τα ίδια».

Η Χοσέφα Σεγούρα, μια πολύ συμπαθητική γυναίκα, κοιτάζει τον άντρα της με βαθύ σεβασμό και μας ζητά να μη μιλήσουμε άλλο για την υπόθεση αυτή.

Πενήντα επτά χρόνια από τότε το πένθος εξακολουθεί να ποτίζει το κάμπο του Νίχαρ.

Γυναίκα, Φεγγάρι, Μαχαίρι

Σε διάφορες μελέτες για το έργο του Φεδερίκο Γκαρθία Λόρκα επιβεβαιώνεται ότι ο Ανδαλουσιανός συγγραφέας εμπνεύστηκε τον Ματωμένο γάμο του από ένα πραγματικό γεγονός, γνωστό σαν έγκλημα του Νίχαρ. Ωστόσο από τις βιογραφίες του ξέρουμε ότι ο Λόρκα δεν πήγε ποτέ ο ίδιος στον τόπο όπου διαδραματίστηκαν τα γεγονότα, αλλά βασίστηκε για το έργο του στις ειδήσεις των εφημερίδων εκείνων των ημερών στο τραγούδι που ταίριαζε η λαϊκή μούσα για τη δραματική αυτή ιστορία και στη γνώση που είχε της αλμεριανής επαρχίας, δεδομένου ότι στην πόλη της Αλμερίας πήγε στα 1908 για τις εγκύκλιες σπουδές του, ακολουθώντας τον δάσκαλό του Αντόνιο Ροντριγκέθ Εσπανόσα. Αλλά, επειδή αρρώστησε, η παραμονή του σ' αυτή την πόλη δεν κράτησε πολύ κι στα 1909 τον βρίσκουμε να συνεχίζει τις σπουδές του στη Γρανάδα.

Από τις ίδιες μελέτες βγαίνει το συμπέρασμα ότι ο Λόρκα πρέπει να ένωσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το δράμα του Νίχαρ, επειδή σ' αυτό υπάρχουν πολλά από τα μοτίβα που επαναλαμβάνονται συνεχώς μέσα στο έργο του. Στη θεατρική του τραγωδία ο Λόρκα αναδημιουργεί το γεγονός τονίζοντας ιδιαίτερα τη δύναμη της γυναίκας, την επιρροή του φεγγαριού και τη θανατερή γοητεία του μαχαίριού.

Η πρώτη πληροφορία που είχε ο Λόρκα για το έγκλημα του Νίχαρ ήταν στις 25 Ιουλίου 1928 στη Φοιτητική Εστία της Μαδρίτης. Εκεί, με μεγάλη συγκίνηση, φώναζε τους φίλους του και τους διάβασε την είδηση στις εφημερίδες. Πολύ αργότερα γνώρισε και το θαυμάσιο λαϊκό τραγούδι που εξιστορεί το γεγονός. Ωστόσο ως το 1933 ο Λόρκα δεν είχε ακόμα δημοσιεύσει τον Ματωμένο γάμο του.

Οι περισσότεροι από τους κατοίκους του Νίχαρ λένε ότι ποτέ δεν έχουν δει το έργο που αναπλάθει ένα περιστατικό τόσο ζωντανό ακόμα στη μνήμη των γεροντότερων κι ότι γνωρίζουν την τραγωδία του Λόρκα μόνο από φήμες και διηγήσεις. Φέτος πάντως, μετά την προεμερα στο Φθινοπωρινό Φεστιβάλ της Μαδρίτης,

ο θίασος του Χοσέ Λουίς Γκόμθ θα παρουσιάσει τον Ματωμένο γάμο στην Αλμερία ή στη Γρανάδα κι έτσι οι κάτοικοι της περιοχής θα έχουν την ευκαιρία να συγκινηθούν και να θυμηθούν μια ιστορία που μένει πάντοτε ζωντανή στην πεδιάδα του Νίχαρ.

**απο τον β. κυριαζή
οι άνθρωποι του Λόρκα**

Ανθρώποι που τους συναντούμε στο μεταίχμιο του σημείου που σμίγει η πρώτη-πρώτη παρθενά σκέψη του κόσμου με την μετέπειτα ερχόμενη σε χειμαρρό καθ' όλου σκέψη του κόσμου που τους συναντούμε εκεί που σμίγει ο πρώτος-πρώτος ήχος (που είναι κραυγή) του κόσμου με τον μετέπειτα ερχόμενο πολυποίκιλο παν-ήχο του κόσμου που τους συναντούμε κεί που σμίγει το πρώτο-πρώτο παρθένο πάθος του κόσμου με το μετέπειτα ερχόμενο πολύμορφο πάθος του κόσμου που τους συναντούμε εκεί που σμίγει η πρώτη-πρώτη σταγόνα από αίμα του κόσμου με το μετέπειτα ποτάμι που τρέχει εκεί που ενώθηκε το πρώτο-πρώτο λαμπύρισμα του κόσμου που βγήκε αφού το μεταμεσονύκτιο φεγγάρι κτύπησε σε μια κόψη μαχαίριου, με τις χιλιάδες λαμπύρισμα του κόσμου που ακολουθήσαν.

Εκεί. Σ' εκείνο το μοναδικό σημείο που σμίγουν οι χιλίες φωνές του κόσμου με την μια φωνή του κόσμου. Που σμίγουν οι χίλιοι έρωτες με τον ένα έρωτα τα χίλια πάθη με το ένα πάθος τα χίλια συναισθημάτα με το ένα οι χιλίες σκέψεις με την μια σκέψη.

Εκεί σ' εκείνο το μοναδικό σημείο που όταν βρεθείς, πίσω σου βλέπεις το ένα και μπροστά σου τα χίλια. Σ' εκείνο το σημείο που όταν βρεθείς, ο κόσμος «παίρνει τ' απάνου, κάτω» και γίνεσαι ποιητής: μεγάλος ποιητής. Στο μεταίχμιο που όλα στροβιλίζονται μέσα σ' ένα όμορφο, ερωτικό, παρθένο, γνήσιο, καθαρό, πρώτο παιγνίδι. Στο μεταίχμιο που χιλιάδες «καθαρά» σήματα συγκρούονται με χιλιάδες άλλα «ακάθαρτα» σήματα.

2. Σχέδιο του Φ. Γ. Λόρκα. Έρωτας

3. Σχέδιο του Φ. Γ. Λόρκα. Θάνατος.

Στο μεταίχμιο που νοιώθεις μεγάλος. Στο μεταίχμιο όπου «τρέμει θολή κι ανεξήγητη για πάντα η σκοτεινή μας ρίζα της κραυγής» όπως λέει κι ο ίδιος ο ποιητής.

**η δεσποίνα μπεμπεδελη
«μάννα»...**

Μάνα χωρίς όνομα. Μάνα σύμβολο. Είναι η μάνα ΓΗ που οργανώνεται, φυτεύεται για να βγάλει καρπούς - παιδιά. Αυτή την λέξη χρησιμοποιεί για την τεκνογονία. Μιλάει σαν γεωργός: «Ο γιός μου θα την καρπίσει καλά την θυχατέρα σου...», «μια τέτοια μέρα οργάνουνε τη γη», φυτεύουνε τα καινούργια κλαριά».

Αλλά μιλάει και σαν ποιητής: «Εγώ θα κάνω με τ' όνειρο μου ένα παγωμένο περιστέρι από φίλντιση και θα το στέλνω κάθε αυγή να φέρνει καμέλιες πάχνης πάνου από το κοιμητήρι».

Πρέπει να παντρευτούν αρμονικά η αδρότητα και ο έμφυτος λυρισμός της. Λυρισμός που στάζει αίμα αδρότητα που στάζει χρώμα.

Μέσα στο σώμα της κυκλοφορεί λάβα καυτή που ψάχνει διόδους εξόδου. Η μάνα πρέπει να κλείνει τις διόδους: η λάβα φτάνει μέχρι το χείλος του κρατήρα και εκείνη την απλώνει πίσω βαθεία. Στο φινάλε της Β' πράξης αυτή η λάβα βρίσκεται έξοδο για να κάψει τα πάντα: εχθρούς και λατρεμένους αδιάκριτα. Και στην Γ' πράξη αυτή η λάβα μεταμορφώνει την μάνα σε μια Leonessa - arda (φλεγόμενη λέαινα) που δείχνει την πύρινη γλώσσα της.

Κι όλα τούτα ενταγμένα μέσα σ' ένα συμφωνικό μουσικό κομμάτι. Κάθε ηθοποιός αποτελεί κι ένα μουσικό όργανο που πρέπει τέλεια να παίζει τις νότες του, τις παύσεις του, τις σιωπές του, τους χρόνους του».

η ελενη παναγιώτου «νυφη»...

«Στοιχείο που καθορίζει την τραγωδία είναι η Μοίρα. Στον «Ματωμένο γάμο» η νύφη κύριος άζοντας της πλοκής πλεγμένη στα νήματα της Μοίρας της - παρά την προσπάθεια να την αποφύγει, οδηγείται σταθερά εκεί που το μοιραίο ορίζει και ταυτόχρονα οδηγεί

στο θάνατο, έμμεσα (Μάνα) ή άμεσα (Λεονάρντο - Γαμπρό) τους άλλους ήρωες. Έρωτας - Θάνατος: Η μυχή του έργου του μεγάλου ποιητή.

Οριακή η συνάντηση της Νύφης με το απόλυτο του έρωτα, της ΑΓΑΠΗΣ, οριακή ή απόφαση να την ακολουθήσει και με βήμα σταθερό να φτάσει... «στην άκρη του κόσμου» και οριακή στιγμή το αναπόφευκτο του θανάτου που δίνει την «Κάθαρση»...

**ο ευτυχιος πουλλαϊδής
«λεονάρντο»...**

Δεν καλούμαι να ερμηνεύσω έναν χαρακτήρα με συγκεκριμένο περιεχόμενο δηλαδή με ψυχολογικές λογικές καταστάσεις με μια αρχή κι ένα τέλος που μέσα από την ανέλιξη του και απ' αυτό που προτείνει, ο θεατής θα αντιληφθεί τον χαρακτήρα. Εδώ, στον Λόρκα, καλούμαι να ερμηνεύσω ένα σύμβολο με τρία κύρια χαρακτηριστικά: τον έρωτα, στην ακραία του μορφή: το γήινο στοιχείο που υπάρχει σ' όλο το έργο και τον θάνατο που πλανάται παντού. Βλέπουμε έναν Λεονάρντο να διαισθάνεται το τέλος του και να μην μπορεί να το σταματήσει. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι, όσο προσπαθείς να αναλύσεις λογικά τέτοια πράγματα τόσο πιο πολύ χάνεσαι. Τέτοιοι ρόλοι είναι ανεξάντλητοι. Μόνο σφαιρικά θα προσπαθήσεις να τους δεις και σφαιρικά θα τους ερμηνεύσεις. Για πράδειγμα: Έχουμε μια σκηνή (2η σκηνή) όπου το κύριο χαρακτηριστικό της είναι το πάθος: από την άλλη μεριά έχουμε έναν Λεονάρντο όπου πρέπει σε κάθε του κίνηση - φράση - στάση να υποψώσκουν αυτά που λένε ολόκληρα χρόνια κυριαρχούν τον συγκεκριμένο ήρωα. Αυτός ο συνδυασμός των δυο στοιχείων που ανάφερα σίγουρα ένας ηθοποιός με μικροψυχολογικές καταστάσεις δεν μπορεί να τον ερμηνεύσει. Κατολήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα πως τέτοιοι ρόλοι ερμηνεύονται μόνο με τις προσωπικές εμπειρίες τραβηγμένες στα άκρα και όσο πιο έντονες είναι αυτές οι εμπειρίες μέσα στον ηθοποιό τόσο πιο πολύ πλησιάζει τον ρόλο. Σίγουρα όμως δεν φτάνει αυτό. Είναι άλλες δυο χιλιάδες κύκλους που πρέπει να κάνει ο ίδιος. Δεν θα πω για τον ίδιο τον Λόρκα και ό,τι έχει σχέση μαζί του ή για το έργο και την περίοδο που γράφτηκε. Λέω για τους κύκλους που κάνει εσύ με τον σκηνοθέτη, τις παγίδες, τις ευκολίες του ηθοποιού που πρέπει να ξεπεράσει και πολλά άλλα για να καταλήξεις σαν ηθοποιός στην παράσταση και στην κριτική του κοινού».

**το «τοπίο» του Λόρκα
και η επιδραση του
πάνω στους ανθρώπους**

Οι περιγραφές του ίδιου του ποιητή μας συνθέτουν έναν «παραμυθένιο

κάμπος» όπου μέσα σ' αυτόν βρίσκει το σωστό εκτόπισμά του ο «Ματωμένος Γάμος». Λέω «σωστό» γιατί πιστεύω πως σε κάποιο άλλο μέρος ή εσωτ σε κάποιο άλλο κάμπο ακόμα, ο συγκεκριμένος «ματωμένος γάμος» δεν θα είχε το «σωστό» και ολόκληρωμένο εκτόπισμά του.

Λέω «παραμυθένιος» γιατί μέσα σε μια γοητευμένη παύση του μυαλού μας, τον συλλαμβάνουμε έτσι: μόνο που αυτός ο «παραμυθένιος» κάμπος δεν έχει για στολίδια τα χρώματα της παιδικής φαντασίας μας. Τα χρώματά τους (που μετουσιώνονται σε χρώματα νοητικά περισότερο με τις προεκτάσεις τους) είναι τα χρώματα που γενιούνται πέρα από τα γνωστά χρώματα και που αρχίζουν να γίνονται σ' εκείνο το σημαδιακό σημείο όπου συναντιούνται, η ύπαρξή μας και οι πρώτες - πρώτες γεύσεις των συναισθημάτων του Έρωτα και του Θανάτου.

Έχω μέσα μου μια περισσότερη οπτικο-συναισθηματική σύλληψη αυτού του κάμπου παρά μια λογική και κάμπο συλλαμβάνω τα εκφραστικά μου μέσα ανήμπορα να περιγράψουν αυτό που εγώ μέσα μου βλέπω. Μόνο κάποιες διάσπαρτες φράσεις φεύγουν απ' αυτό το οπτικο-συναισθηματικό πλέγμα και γίνονται λόγος. Τις παραθέτω ελπίζοντας στην σωστή μετάδοση αυτού που θέλω:

*«Κάμπος
καιπές ηλιακτυπημένες πέτρες με μια
υγρή ασπράδα
Χώμα αλαφρύ άσπρο
Πλατάκια αλογοεγάλων η' αφή-
νουν έναν ξερο απόχη
άνθρωποι σαν ξεραμένους βρούσες που
καρτερούν μάτια να στάξουν μέλλον
άνθρωποι με αποστάσεις χρόνου μέσα
τους που ψάχνουν περάσματα για την
γαλήνη
κόσμος λαμπυριστός, ζωγραφισμένος
πρισματικά πάνω σε μια αστραφτερή
λεπίδα μαχαίριου».*

Αυτός ο συγκεκριμένος Λορκικός κάμπος βολοδέρνει και χρωματίζεται ανάμεσα και με, τις πιο πάνω έννοιες. Μέσα απ' αυτό το στροβίλισμα γεννιούνται κάποιες δυνάμεις που εξακοντίζονται πάνω στους ανθρώπους που κατοικούν αυτόν τον κάμπο. Είναι δυνάμεις που αυτούς τους ανθρώπους (που είναι προικισμένοι μ' αυτό το «κλικ» που τους κάνει ευαίσθητους δέκτες αυτών των δυνάμεων) τους μεταπλάθουν και τους ανάγουν στην σφαίρα «του τραγικού μοιραίου». Είναι ίσως από τις λίγες φορές, για να μην πω η μοναδική φορά, που η εξάρτησή του έσω με τα μέσα είναι τεράστια. Οι δεσμοί άρρηκτοι και θανατεροί.

Δεν μπορεί ο «Κάμπος» χωρίς τον «Ματωμένο γάμο» και ο «Ματωμένος γάμος» χωρίς τον «Κάμπο». Και κατ' επέκταση δεν μπορεί ο Λόρκα χωρίς την ποίηση και η ποίηση χωρίς τον Λόρκα.

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Εργαστήριο Χαλκογραφίας και Προυντζογραφίας

Τρικούπη - 33 τηλέφωνο 461348

Οι για να χουμιστούμε μπορεί τζιαι νάχουμε τη μεγαλύτερη συλλογή χαλκογραφημάτων τζιαι προυντζογραφημάτων του παζαρκού. Τζιαι σχεδόν ούλλα

καμνουμεν τα ερείς. Μπόρετε θέμα νη μας δήτε .αι δουλεύουμε. Άμαν έσιετε ώρα ελάτε να πούμε καφέ τζιαι να κουβεγκιάσουμε.

Πρωτότυπες πίττες στη Λαϊκή γειτονιά

Σωκράτης. τηλ. 450663

Τυρόπιττες, ελιόπιττες, κοτόπιττες, φλαούνες, κινέζικες κρεατόπιττες, σουφλέ, καρπασίτικο, πσιές, λουκουμάδες, χυμούς φρούτων κι' άλλα ποτά.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Οθέλλου 1, τηλ. 438052 (κοντά στη πύλη Αμμοχώστου). Κάτι για σήμερα μιάς άλλης εποχής.

ΠΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Αθήνας 52 54 Τηλ 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι όποιος βιάζεται σκοντάφτει

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας 9 τηλ 430787 Αγίος Κασσιανός

- Περαισε τη δραδιά σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομακο με τα γεράνια

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπαρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας

- Επισκεψτε Σουβλάκια σιεφταλιά ττικ αγουί με δέκα (10) σελίνια τη πίττα

Αγγειοπλαστείο - Αγγειοπωλείο

Γ Κοντιού στη Λαϊκή γειτονιά, τηλ 456977

- Όλα τα προϊόντα μας κατασκευάζονται από μας
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ -ΤΕΙ·ΟΠΟΤΕΙΟΝ

Η Πρασινή Γραμμή

Αυτοκρατειρας Θεοδώρας 8 Αγίος Κασσιανός

Λευκωσία «εντός των τειχών» - Τηλ. 435049

Διαχείριση: Σύμης Σουκιούρογλου Μαίρη Παπά.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστοδούλος Βιλανος Τρικούπη 44 τηλ 475297

Κάμνω σας ταπέλλες κάμνω σας τζ' ευκαλίες φτάνει να με πικιρώνετε με δίχως δυσκολίες

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ 476420

Απέναντι που το πλάρκι του παλιού δημαρχείου

Μαιερκό για όσους βαστούν τζιαι για όσους έββαστούν.

Ότι φαι πεθυμιά ο καθένας

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζιαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάσι. Έσιει τζιαι ππεριβάζι στον οσσιόν.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΣΑΒΒΑ

Σόλωνος 65 - Τηλ. 463444

- Μπορείτε να γευθείτε τη μεγαλύτερη ποικιλία φαγητών.
- Ολόφρεσκα κρέατα και χαλολουμοτές της ώρας.
- Το εστιατόριο ανοίγει στις 7 το πρωί και μένει ανοικτό μέχρι τις 10 μ.μ.
- Το εστιατόριο κλείνει μόνο τις Κυριακές.

Σ Κ Α Ρ Π Α Ρ Η Σ Μ Α Σ Τ Ρ Ο Σ Π Υ Ρ Ο Σ

Ισαάκιου Κορνηίου 7 τηλ 451803

- Κάμνω παπούτσια παντός είδους κανονικά τζιαι ορθοπαιδικά
- Κάμνω ΠΟΙΝΕΣ τσαγγαρισιες, ΠΟΙΝΕΣ για τζινιν ΠΟΙΝΕΣ με κεντηματα για λουσο τζ' ότι χρωμα θέλετε ΠΟΙΝΕΣ χαμηλές

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο έμπα του Κολοκάσι

- Για καλό Λευκωσιώτικο καφέ στου Μουσκή
- Για ραχάτι στη ηρωινή λιακάδα στου Μουσκή
- Για ένα κονιάκι με κάτι τς στου Μουσκή
- Για ιστορίες της παλιάς Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκή

Λαϊκή γειτονιά

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ 465329-465085.

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζιαι ζαμηλές τιμές.

εστιατοριο ματθαίος

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

- Ανοίγουμε στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.
- Σερβίρουμε όλων των ειδών σουπες και προγεύματα από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.
- Τραπεζάκια έξω στην πλατεία ούλλα.

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαϊκής γειτονιάς. Σερβίρουμε

- Όλα τα είδη σάρας φαγητά του φούρνου, σαλάτες, φρούτα διαφόρων ειδών, και όλα τα ποτά
- Τιμές πραγματικής λαϊκής γειτονιάς

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

M + Γ Περικλέους Πειραιώς - 19 τηλ 475996 7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μισίν ως μιάλο. Άψε σβήσε

Φκιερώνω τζιαι βόθρους

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΤΕΧΝΗ

Έλα στο κατάστημα «Λαϊκής τέχνης» στην Αριστοκυπρου 17 της λαϊκής γειτονιάς. Ο ανακαλύψεις ένα σωρό όμορφα χειροτεχνήματα. Άλλα παραδοσιακά κυπριακά καμωμένα από εμπειρα χέρια κι' άλλα φτιαγμένα από μας με κέφι και γούστα

«Φτωχή Φωλιά»

Η «Φτωχή Φωλιά» δίπλα από την Περβόλα του Μαύρου και την παλιά ηλεκτρική στην οδό Μάνης αρ. 5 λειτουργεί σαν καφενείο και εστιατόριο από το πρωί μέχρι το βράδυ. Σερβίρουν τα φαγητά στα κάρβουνα, όπως καλαμάρια, σουπιές, και άλλα ψαρικά, περιστέρια, σουβλάκια και σιεφταλιά.

είμαστε στα μέτρα σας

Αν προτιμάτε συντομες οικονομικές διακοπές, κοντά μας θα βρείτε ακριβώς αυτό που ζητάτε.

Αν πάλι είστε αποφασισμένοι για μεγάλα ταξίδια, σας προσφέρουμε ο,τι καλύτερο υπάρχει στις μεγάλες εξερευνησεις.

Αν τέλος, αυτό που χρειάζεσθε είναι μόνο αεροπορικά ή αεροπλανοειδή εισιτήρια ή ξενοδοχεία ή οποιαδήποτε συγκεκριμένη τουριστική διευκόλυνση, η εικοσαχρονη πείρα μας σας εγγυάται αριστη εξυπηρέτηση και οικονομικές λύσεις.

Για οποιαδήποτε ταξιδιωτική υπηρεσία απευθυνεσθε, λοιπόν, στα Γραφεία ΓΡΟΥΤΑΣ

σ' ολην την Κύπρο.

είμαστε στα μέτρα σας

Λευκωσία:	Αγία Νάπα:
02-473172	037-21833
Λάρνακα:	Πάφος:
041-21727	061-35569
Λεμεσός:	
051-77313	

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ (TOURISM CHRONICLES) ΤΕΥΧΟΣ 3 ΝΕΑ ΑΝΤΙΛΗΨΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Κυκλοφόρησε το τρίτο τεύχος του νέου τουριστικού περιοδικού «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» «TOURISM CHRONICLES».

Και το νέο τεύχος, όπως και τα προηγούμενα, περιέχει κείμενα που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και προβληματίζουν τόσο εκείνους που ασχολούνται με τον τουρισμό όσο και πολλούς άλλους επιστήμονες, ειδικούς και ερευνητές.

Μεταξύ των κειμένων του τρίτου τεύχους περιλαμβάνονται:

Ένα πολύ ενδιαφέρον άρθρο του κ. Γεώργιου Ξ. Ιωαννίδη πρώην υπουργού, διαπραγματευτή, με θέμα «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ» κείμενο του κ. Ζήνωνα Σιερεπεκλή «Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ», κείμενο του κ. Γεώργιου Μιχαηλίδη «Ο ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ», κείμενο του κ. Γιώργου Καρούζη «Η ΦΥΣΙΚΗ

ΒΛΑΣΤΗΣΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», κείμενο του κ. Κώστα Παπαμιχαήλ «ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», μελέτη του κ. Ανδρέα Χριστοδούλου «ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΚΛΙΜΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», κείμενο του κ. Γιώργου Καδή «ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ».

Το τρίτο τεύχος του περιοδικού «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» περιλαμβάνει συνέχεια της έρευνας «Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», ειδικό αφιέρωμα για την «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΛΑΡΝΑΚΑ» και διάφορα άλλα ενδιαφέροντα κείμενα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό.

Όπως τονίστηκε και προηγουμένως πάγιος στόχος του περιοδικού «ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ» είναι μέσα από τα κείμενα τις έρευνες και τις μελέτες του να δώσει μια νέα αντίληψη για τον τουρισμό.

Μαερκο Γεωργος και Λακης

απέναντι που το ππιαρι του παλιου δημαρχείου

εστιατόριο - ταβέρνα το αρχοντικό

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Τα μεσημέρια προσφέρουμε πρότυπη παραδοσιακή κουζίνα σε τιμές μαγειριού.
- Το βράδυ μπορείτε ν' απολαύσετε όλη τη σειρά κυπριακών μεζεδων (ΜΕΦΡΕΣΚΟ κρέας) σ' ένα ήσυχο περιβάλλον. Τιμή €3.00 το άτομο.

Μπυραρία το «καηλειό»

Λαϊκή γειτονιά - τηλ. 450080

- Ζεστό περιβάλλον κοντά στη παραδοσιακή τσιμινιά.
- Ζωντανή μουσική με το Τόμφο στο μπουζούκι και τον Άντρο στη κιθάρα.
- Διαλεγμένοι μεζέδες καηλειού.
- Οι πιο χαμηλές τιμές μπυραρίας χωρίς καμιά υπερτίμηση για τη μουσική

M.B.A.

MASTER IN BUSINESS ADMINISTRATION

INDIANA CENTRAL UNIVERSITY

INTERCOLLEGE

OF MANAGEMENT AND COMMUNICATION STUDIES

17, Herpes Ave., Tel. 456892 - 456813, P.O.Box 4005, NICOSIA CYPRUS

10% ΕΚΠΤΩΣΗ

HEALTH
STORES

ΕΙΔΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

- Η υγιεινή διατροφή είναι απαραίτητο στοιχείο για μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Αν ενδιαφέρεστε να προσέξετε περισσότερο τη διατροφή σας, μπορούμε να σας βοηθήσουμε παρέχοντας σας συμβουλές, βιβλία, αλλά και κατάλληλα τρόφιμα και μαγειρευμένα φαγητά.
- Το κείμενο αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί σαν δελτίο έκπτωσης 10% σε ο,τιδήποτε αγοράσετε από το κατάστημά μας στη διάρκεια του Νιόβρη.
- Μαζί με τις συμβουλές μας για ορθό διατολόγιο και ειδικές δίαιτες (ορισμένων θερμιδών, κλπ.) θα σας προσφέρουμε και φρέσκο χυμό.
- Το ακόλουθο σχεδιάγραμμα θα σας βοηθήσει να μας βρείτε.

